

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
Кафедра української філології та журналістики
Кафедра германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання
Кафедра перекладу, прикладної та загальної лінгвістики
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра соціальних комунікацій
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Кафедра англійської філології та перекладу
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка
Кафедра іноземних мов і методик їх навчання

30 квітня 2024 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

І Всеукраїнська
науково-практична
конференція для студентів
та молодих науковців

м. Кропивницький

**«ФІЛОЛОГІЧНІ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ
ТА МЕДІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра української філології та журналістики
Кафедра германських мов, зарубіжної літератури
та методик їхнього навчання

Кафедра перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра соціальних комунікацій

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Кафедра англійської філології та перекладу

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка
Кафедра іноземних мов і методик їх навчання

I Всеукраїнська науково-практична конференція
для студентів та молодих науковців

«ФІЛОЛОГІЧНІ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ТА МЕДІЙНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

ЗБІРНИК ТЕЗ
30 квітня 2024 року

Кропивницький
2024

Збірник тез I Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та молодих науковців «ФІЛОЛОГІЧНІ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ТА МЕДІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» (30 квітня 2024 року). - Кропивницький, 2024. – 183 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Фока М. В. – доктор філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання;

Кирилюк О. Л. – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри української філології та журналістики;

Ярова Л. О. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Ключек Л. В. – голова оргкомітету, проректор з наукової роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, доктор психологічних наук, професор

Габелко О. М. – заступник голови оргкомітету, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Кирилюк О. Л. – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Фока М. В. – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Ярова Л. О. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Апалат Г.П. – відповідальний секретар оргкомітету, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Токарьова Т. С. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Нестеренко Т. А. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Стасюк Б. В. – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Надруковано за рішенням вченої ради

*Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 10 від 22.04.2024 року)*

Статті подано в авторській редакції

**Оргкомітет не несе відповідальності за зміст науковий праць
та достовірність наведених фактологічних і статистичних даних**

© Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка, 2024

ЗМІСТ

Секція 1. Актуальні питання мовознавства та літературознавства

Ващик О.Д. ДО ТЕКСТУ І ПРО ТЕКСТ: ДОСЛІДЖЕННЯ РОМАНУ МАРІЇ МАТІОС «СОЛОДКА ДАРУСЯ»	6
Орехова К.С. СЛЕНГІЗМИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ВІТАЛЬНОМУ ЕТИКЕТІ.....	9
Анісімова С.М. СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ	12
Бабенко Є.А. АНГЛОМОВНИЙ ГУМОРИСТИЧНИЙ МІКРОТЕКСТ: МОВНА ТА КОМПОЗИЦІЙНА СПЕЦИФІКА	15
Бокалюк С.В. FLIPPED CLASSROOM ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	20
Боцюк М.М. НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НУШ.....	22
Гай Н.Ф. ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ ІШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБОМ СТОРІТЕЛІНГУ	25
Єрещенко Є.П. МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА КАТЕРИНИ КАЛИТКО: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	29
Колеснік О. В. КОНЦЕПТ ЗСУ В ТВОРАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ	32
Малявкіна Т.В. ЗАСОБИ ЕМОЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ЧИТАЧА В РОМАНІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «ТАНГО СМЕРТІ»	36
Мандрейчук В.В. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ (НА МАТЕРІАЛІ ЛСП «OCCUPATIONS/РОБОТА І ПРОФЕСІЇ»)	39
Огер М.Г. ЧЕРГУВАННЯ -СЯ ІЗ -СЬ У НАРИСАХ АРТЕМА ЧЕХА ЯК ЗАСІБ МИЛОЗВУЧНОСТІ МОВИ	42
Петрова А.В. ВАЖЛИВІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	45
Попова М.О. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	47
Поступальський М. О. ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ВОЄННОГО ПРОТИСТОЯННЯ В МЕРЕЖЕВОМУ ФОЛЬКЛОРІ.....	50
Приходченко Д.В. АНГЛІЙСЬКИЙ ВІДЕО-ТРЕВЕЛОГ: ЖАНРОВА ТА МОВНА СПЕЦИФІКА .	54
Сметанко М.О. МЕРЕЖЕВИЙ ФОЛЬКЛОР У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	58
Собчук О.Б. ІСТОРИЧНИЙ ДЕТЕКТИВ У БРИТАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ	61
Тининико Д.М. СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНИХ МАСМЕДІА ..	64
Ткаченко А.А. САМОБУТНІ РИСИ УКРАЇНСЬКОГО ІМЕННИКА	68
Філімонова А.С. ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ НЕОЛЕКСЕМ У ТВОРАХ ОКСАНИ ЗАБУЖКО .	71

Фітчук В.В. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ НУШ.....	74
--	----

Шуварівська В.С. ТОПОС МІСТА В РОМАНАХ "ІТ" С. КІНГА ТА "КУЛЬТ" Л. ДЕРЕША.....	77
--	----

Секція 2. Методика викладання української мови та літератури.

Сучасні засоби фахової підготовки вчителя іноземних мов і зарубіжної літератури

Довбиш Є.В. ВИКЛИКИ НУШ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ	80
--	----

Потапчук К.Д. ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ПИСЬМЕННИКІВ РІДНОГО КРАЮ НА УРОКАХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ.....	82
---	----

Артищук М.В. АЛГОРИТМ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ.....	86
---	----

Барановська Н.П. ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО- ТА АУДІО-ПОДКАСТІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ	89
---	----

Богуш Т.С. ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	91
--	----

Крутікова К.А. ТИПОЛОГІЯ ПИТАНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ПІДРУЧНИКАХ ІЗ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	95
--	----

Озерна М.О. ТИПОЛОГІЯ ВПРАВ НА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ З ТЕМИ «ART»	99
---	----

Селіонова В. В. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	103
---	-----

Сірик К. Е. ТИПИ АНГЛОМОВНИХ КЛІШЕ ТА ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ.....	106
--	-----

Стрельченко А.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ У ПІДРУЧНИКУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 11 КЛАСУ АВТОРА Л.І. МОРСЬКОЇ	109
---	-----

Супруненко М.В. ДИРЕКТИВНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ В ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ МОВЛЕННІ ВЧИТЕЛЯ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	111
---	-----

Чернова Д.О. MEANS OF ORAL CORRECTIVE FEEDBACK IN EFL TEACHER'S CLASSROOM TALK	114
---	-----

Шименюк І.І. TPR-МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	117
--	-----

Шуварівська В. ПРИКЛАДИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМУНІКАТИВНИХ ДЕВІАЦІЙ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	120
---	-----

Секція 3. Проблеми теорії і практики перекладу

Білозеров І.В. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ В ТЕКСТАХ НАУКОВОГО СТИЛЮ	125
--	-----

Грищенко А.О. ОСОБЛИВОСТІ АБРЕВІАТУР В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ІНСТРУКЦІЙ ДО ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ.....	128
--	-----

Домбровський Б.В. СТИЛІСТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ МЕМІВ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ.....	131
---	-----

Євтушенко Т.О. АНГЛІЙСЬКІ АНТРОПОСЕМІЗМИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «PERSONA»: СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	134
---	-----

Колесник О.О. АНГЛОМОВНИЙ СЛОГАН ЯК КОМПОНЕНТ ТЕКСТІВ РЕКЛАМИ АВТОМОБІЛІВ: МОВНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ	136
Кравченко М.О. ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПРОМОВ (НА МАТЕРІАЛІ КОНФЕРЕНЦІЙ TED-TALKS).....	139
Marchenko I.S. WAYS OF REPRODUCING METAPHORS WHEN TRANSLATING ENGLISH-LANGUAGE SHORT SPEECHES (BASED ON PUBLIC SPEECHES ON THE TED TALKS PLATFORM).....	142
Панько І., Панько Н. ДО ПИТАННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНОМОВНОЇ ВЕРСІЇ ВІРША ВІСЛАВИ ШИМБОРСЬКОЇ "PIERWSZA MIŁOŚĆ"	145
Платонов І.В. ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ТРУДНОЦІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КУЛІНАРНИХ ТЕКСТІВ.....	148
Рева Я.Д. АНГЛОМОВНІ МЕДИЧНІ ТЕРМІНИ-ЕПОНІМИ: СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ...	151
Трохимчук М.В. ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ	153
Халупняк Д.Ю. COMPUTER VIDEOGAMES LOCALIZATION	156

Секція 4. Медійна комунікація

Крот Х.А. ВИСВІТЛЕННЯ ІСТОРІЙ ПРО ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДАЛОЇ КОМУНІКАЦІЇ	160
Марчук Р.С. ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОРДОННИХ РЕЛІГІЙНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ У ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ГРЕЦЬКОГО РЕЛІГІЙНОГО ОНЛАЙН-ВИДАННЯ «ROMFEA.GR»).....	163
Михайлюк М. Д. ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА: ПРАКТИКИ ТА СТРАТЕГІЇ.....	167
Подмовська Ю.П. ДОТРИМАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТИВ В УМОВАХ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ	169
Скляничук А.О. ВИСВІТЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ В ПЕРІОД ВІЙНИ МІЖНАРОДНИМИ МЕДІА	173
Харчук Н.Л. СЛОВНИК ВОЄННОГО ЧАСУ В ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА.....	176
Петрова М.С. МЕДІЙНИЙ ОБРАЗ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	178

Секція 1.

Актуальні питання мовознавства та літературознавства

Ващик О.Д.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

*Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент **Кричун Л.П.***

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ДО ТЕКСТУ І ПРО ТЕКСТ: ДОСЛІДЖЕННЯ РОМАНУ МАРІЇ МАТІОС «СОЛОДКА ДАРУСЯ»

Література – це завжди спогад – про історію людства, про людську душу в тій історії, про майбутнє, яке для нашої літератури поки що – в минулому.

Згідно з новою шкільною програмою, затвердженою Міністерством освіти і науки України, для ознайомлення й вивчення на уроках української літератури рекомендуються твори сучасних українських письменників, яких сьогодні називають «живими класиками».

Крім давно відомих імен Юрія Андруховича, Оксани Забужко, у цю категорію потрапляє Марія Матіос – автор ряду прозаїчних творів, відзначених захопленими рецензіями й офіційними нагородами. Із сучасних українських письменників Марія Матіос користується загальною пошаною, а її твори рекомендуються для позакласного читання в одинадцятому класі.

Особливість її, як зазначають дослідники, полягає в тому, що на відміну від тих, хто орієнтується виключно на молодь постмодерністських викрутасів, М. Матіос працює в традиційно-реалістичному напрямі.

Високохудожній роман “Солодка Даруся”, який є найкращим за останнє 15-річчя, переможцем Всеукраїнського рейтингу “Книга року – 2004”, відзначений Національною премією України імені Тараса Шевченка 2005 року, аналізували, осмислювали й вивчали вчені-літературознавці, як-от: І. Ведмідь, Я. Голобородько, Т. Дзюба, Б. Червак та інші. Вивчення мовного багатства роману – це, на наш погляд, один із аспектів аналізу сучасного

літературного процесу в цілому й постаті М. Матіос зокрема, а відтак і місця роману “Солодка Даруся” в ньому.

Марія Матіос – класична соціумна письменниця, яка зовсім не байдужа до характеру, ритмічності, щільності своїх зв’язків із суспільством та свого іміджу в його рецепції-потрактуванні. Пречудово розуміючи, що новітній літпроцес – це як спорт, у якому для того, щоб триматися “на поверхні”, необхідно показувати високі результати, вона абсолютно слушно чинить, коли з гордовитою постійністю нагадує соціуму про свої креативні інтенції, регулярно випускає власні тексти, тим самим беручи участь у літературному суперництві.

Стиль письменниці виразно позначений рисами жіночого письма, а її твори – його зразок. Жіноча суб’єктивність та індивідуалізація письма, декларована М. Матіос, ще раз наголошує на можливості жінки в сучасному літературному просторі наполягати на своєму праві говорити й мати власну думку, творити художній світ жінки з позицій жінки (Мазуренко, 2005, с. 54–55).

Жіноча модель образної системи – характерна ознака жіночого письма в сучасній прозі. М. Матіос спромоглася спроектувати жіноче несвідоме у творчість, передати його мовними категоріями, демонструючи власну суб’єктивність. У творі спостерігається деталізація в зображенні внутрішнього світу жінки, пов’язана із психологізмом “жіночого письма” (Мазуренко, 2005, с. 57).

Отже, це ще один твір, який у сукупності з попередніми формує єдиний прозовий метатекст Марії Матіос; його внутрішнім синтезуючим чинником виступають не тільки специфіка індивідуального стилю, мова творів, жанрова поліфонічність, а й художній світ жінки (Мазуренко, 2005, с. 62).

У М. Матіос є власний стиль: “Але щось же у цих творах є таке, за чим їх можна впізнати серед десятків інших. Найперше спільне – виразність і справжність характерів. Справжність у всьому: у почуттях, у вчинках героїв, у думках і муках їхніх, у злетах і падіннях. І мова! Яка розкішна мова, підбавлена гуцульським колоритом” – пише М. Шевченко (Матіос, 2005а, с. 3).

“Солодка Даруся” – “це історико-психологічна, дуже реалістична розповідь про події 30–70-х років минулого сторіччя на західноукраїнських землях. Там багато густоти подієвої й емоційної.

Феномен успіху цієї книжки Марії Матіос полягає в тому, що письменниця із суворою послідовністю дотрималася всіх канонів літературної майстерності, й водночас вдихнула у свій твір містичний дух рідної землі, традицій, звичаїв і моралі української нації (Матіос, 2005а, с. 6).

“Солодка Даруся” – це драма «на три життя», як визначила жанр сама письменниця, – моральне застереження-забобон про те, що історія й кожна окрема людина за всіх часів і режимів пов’язані одною пуповиною, а гріх і його спокута – явища майже осяжні, матеріальні», – цілком слушно сказано в анотації до твору (Дзюба, 2006, с. 174).

Центральні постаті – Даруся та Іван Цвичок. Перша – “німа й божевільна”. Другий – все життя мовчить та “збирає по довколишніх селах залізничка, з якого робить дрімби”.

Образ Дарусі хочеться інтерпретувати як художнє узагальнення, архетип, врешті – символ тих страшних часів. Однак письменниця вклала в нього стільки любові, людяності й доброти, що будь-який пафос для його означення видається недоцільним. Даруся – образ інтимний, філософський (Матіос, 2005а, с. 6).

Одним із складників твору Марії «Солодка Даруся» є використання фольклорних матриць, через які прочитується етнографічний підтекст. Національний характер відбивається в етичних засадах. М. Матіос у “Солодкій Дарусі” осмислює їх через центральні буттєві опозиції: добра і зла, благочестя і гріха, долі і волі. Розкриваючи поняття гріха, письменниця актуалізує архаїчні міфологічні уявлення про світобудову, закорінені в особливостях менталітету, біблійні приписи та фольклорні джерела (Дзюба, 2006, с. 179).

Письменниця пише невимушено, вільно, нестримно.

Твір написаний у розмовному стилі, насичений діалого-полілогічним мовленням, яке репрезентує буковинський регіон; зміст характеризується простим викладом думок.

Особливо яскраво розмовне мовлення передається у ремарках (діалоги сільських жінок), надрукованих курсивом у досліджуваному романі, які дають нам змогу глибше проникнути у внутрішній світ героїв, ознайомитись із звичаями, віруваннями та побутом селян, пізнати їх психологію й характери.

Зміст твору характеризується простим викладом думок і насичений діалого-полілогічним мовленням. Це досягається завдяки використанню в романі неповних речень, у яких одна з ланок його будови не вимовляється і водночас фіксується свідомістю, але яку легко виявити з контексту чи ситуації мовлення.

Крім простих речень, у романі “Солодка Даруся” наявні й **складні**. У переважній більшості спостерігаємо складні багатокомпонентні речення з різними типами зв’язку

Це лише невеличкі штрихи, з яких, безперечно, випливає, що творчість сучасної письменниці Марії Матіос має величезний потенціал для дослідників як літературознавчих аспектів, так і мовних інтерпретацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба, Т. (2006). Гріх і його спокута. *Березіль*. № 9. С. 174–179.
2. Мазуренко, І. (2005). Марія Матіос: “Від мого письма не страждає ніхто, окрім мене”. *Друг читача*. 2005. № 6. С. 4.
3. Матіос, М. (2005а). Солодка Даруся. Львів: ЛА “ПІРАМІДА”, 2005. 176 с.
4. Матіос, М. (2005б). Щоденник страченої. Львів: ЛА “ПІРАМІДА”, 2005. 157 с.

Орєхова К.С.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Нестеренко Т.А.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

СЛЕНГІЗМИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ВІТАЛЬНОМУ ЕТИКЕТІ

Мовне середовище спілкування великої кількості людей, яке відрізняється від мовної норми, отримало найменування «сленг». Сленг – це явище, яке швидко розвивається, виробляючи свої власні одиниці, зрозумілі лише конкретним групам людей. Сленг є типовим для багатьох мов. Він становить становить помітний пласт вузьковживаної лексики. Очевидно, що сленгізми не можуть з'являтися у офіційних документах, наукових публікаціях, підручниках тощо. Сленг переважає в усному мовленні, яке продукується в неофіційних умовах спілкування.

Погляди мовознавців щодо використання сленгу значно різняться. Л. Ставицька наполягає на необхідності диференціації сленгу й жаргону: «Поняття «жаргон» історично вказує на обмеженість групи його носіїв, а також на вузькість семантичного поля лексичних одиниць.» (Ставицька, 2005). Деякі вчені вважають сленг негативними формами мовлення, які знижують рівень мовної культури. Інші міркують, що специфічність сленгізмів, їх образність та емоційність, збагачують мову, додаючи експресивності. О. Глазова опираючись на думку П. Грабового (Грабовий, 2008), твердить, що з плином часу відбудеться наступна зміна конотативного

значення термінів «жаргон», «сленг» та «арго», пов'язана з диференційним розмежуванням означених термінів та наводить ряди професійних жаргонізмів, які побутують переважно в усному мовленні людей певної професії чи роду занять, об'єднаних спільними інтересами, належністю до певного соціально-професійного соціуму (*Глазова, 2013*).

Шляхи та причини розвитку сленгу досить зрозумілі та необоротні. З розвитком суспільства й технологій постійно з'являються нові терміни, які згодом можуть стати складовою частиною сленгу, що розширює наше усне мовлення і збагачує мову взагалі.

Українська мова також має власне розмаїття сленгових виразів і термінів, які активно використовуються не лише молоддю, адже сленг є явищем, що охоплює різновікові групи людей. Позитивно це чи негативно це впливає на функціонування української мови? Нині сленг став поширеним явищем, яке вже не асоціюється з жаргоном чи неофіційною лексикою з відтінком лайливості. Це призвело до того, що сленг легко та безперешкодно увійшов у наше усне мовлення. У писемному мовленні використання сленгових виразів ще донедавна обмежувалося літературними творами, де в такий спосіб специфікувалася мова персонажів. Однак у літературі постколоніального періоду, сучасній публіцистиці сленг може стати основною мовою викладу.

Сленг (slang із норв. sleng – лаятися) – інтержаргонне явище; особливості мовлення чималих верств носіїв мови, пов'язаних не лише груповою, корпоративною спільністю, а й просторовою, наближаючись до просторіччя (*Літературна енциклопедія, с. 75*).

Для того, щоб краще зрозуміти мову, необхідно мати більше, ніж просто знання її літературної форми. Це легко побачити, аналізуючи мовлення українців, оскільки у повсякденному житті ми не використовуємо зразкову літературну мову. Сленг є дуже різноманітним, і деякі його аспекти актуальні лише у певних соціальних групах.

Можна виокремити кілька факторів, що спричиняють виникнення та інтенсивний розвиток сленгу: професійна спрямованість мовця; бажання молоді визначитися і встановити своє соціальне становище; необхідність або бажання заховати свої слова або дії від інших. Психологічними підґрунтями виникнення сленгу в певних соціальних групах є бажання продемонструвати свою кмітливість, прагнення здивувати співрозмовника свіжістю і яскравістю висловлювань, проявити зневагу або байдужість до теми обговорення, уникнути застарілих слів і виразів. Використовуючи сленгову лексику, мовець намагається продемонструвати свою відкритість та свободу від мовних норм.

Тож психологічною основою виникнення жаргонізмів є бажання людей демонструвати оригінальне й виразне мовлення.

Стаючи частиною словника українців, сленг проникає в етикетні мовні формули. Традиційними є вітальні та прощальні форми в українській мові, які відображають українську ментальність та ввічливість у спілкуванні. Вітальний етикет – це набір правил і конвенцій, що регулюють способи привітання та спілкування в різних ситуаціях. Етикетні мовні формули ми часто вживаємо при зустрічах, прощаннях, наприклад, усім відомі: «Привіт», «Добрий день», «Вітаю», «До побачення», «До зустрічі». Хоча традиційно вітальний етикет базується на офіційних формах мовлення, поглиблюється тенденція включати в мовний етикет сленгові вирази. У сучасному українському вітальному етикеті активно функціонують сленгізми, які є наслідком впливу інших мов, зокрема англійської, польської, французької та ін. Наприклад, такі іншомовні формули: «Хелоу!», «Хай», «Гутен так», «Бон жур», «Бонжорно», «Чао», «Ларі ведерчі», «Гут бай», «До відзенья», «Салют». Популярними формулами, які походять із юнацького сленгу є: «Привітєк», «Здоров», «Драстє», «Пока», «Покі-покі», «Ну, давай». Вважаємо, що використання саме таких форм мовленнєвого етикету можливе лише в ситуаціях неофіційного спілкування, інакше складеться враження про низьку мовну культуру мовця.

Останнім часом спостерігається зростання популярності використання сленгу у вітальному етикеті через вплив інтернет-культури та соціальних медіа. Інтернет є не лише джерелом нових сленгових виразів, але й платформою для їх поширення. Соціальні мережі, такі як Instagram, TikTok та Twitter («Х»), стають майданчиками для використання та поширення сленгу, включаючи його використання у вітальному етикеті. Зокрема, користувачі інтернету можуть створювати та поширювати відео, меми, пости, де використовуються сленгові вирази для вираження своїх почуттів та думок. Це сприяє популяризації сленгу та його використанню у різних аспектах мовлення, включаючи й вітальний етикет.

Отже, сленгізми в сучасному українському вітальному етикеті відображають зміни в мовному спілкуванні та суспільних уявленнях. Їх вживання може вказувати на зміни в цінностях та культурних уподобаннях суспільства. Проте важливо пам'ятати, що вживання сленгу повинно бути відповідним конкретній ситуації, тоді воно буде адекватно сприйматися суспільством. Тільки в такий спосіб сленг може бути ефективним засобом спілкування, а не джерелом непорозумінь чи конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазова О. П. (2013). *Жаргон і сленг: як ставитися до них словеснику*. Методичні діалоги. Вип. 9. С. 37–42.

2. Грабовий П. (2008). *Молодіжний сленг у системі соціолектів сучасної української мови*. Лінгвістичні студії. Вип. 16. С. 294–297.
3. Літературознавча енциклопедія: У двох томах (2007). Т. 2. Київ: ВЦ «Академія». С. 75.
4. Ставицька Л. (2005). *Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація української мови*. Київ : Критика, 464 с.

Анісімова С.М.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Лисенко Л.О.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ

У сучасній лінгвістиці основним предметом досліджень є аналіз лексики як системи взаємопов'язаних елементів. Основною рисою системності лексики є наявність у ній специфічних блоків, ключовою характеристикою яких є семантичний взаємозв'язок між її складовими.

Лінгвісти кінця XIX та початку XX століття, такі як О.О. Потебня та І.О. Бодуен де Куртене, вже займалися вивченням питання системних зв'язків між мовними компонентами. Важливість системності у взаємодії мовних елементів стала фундаментальною для системно-структурного підходу в лінгвістиці, що містить також таксономічні та класифікаційні методи лінгвістичної парадигми (зокрема, Ф. де Соссюра). Вже у ранньому XX столітті розпочалося дослідження системного аспекту лексики крізь призму лексико-семантичних полів (ЛСП), яке продовжує бути актуальним і сьогодні, особливо в контексті встановлення чітких критеріїв для групування мовних одиниць у семантичні категорії, класи, групи, парадигми, поля тощо.

Лексико-семантичні поля (ЛСП) – це концепція, яка була введена у мовознавство для аналізу та систематизації лексики на основі семантичної близькості. Вони представляють групи слів (лексем), що мають спільну семантичну компоненту, і становлять фрагмент семантичної системи мови. Основні теоретичні засади цієї концепції були розроблені в 1930-х роках у працях Й. Тріра (Jost Trier), який звернув увагу на семантичні поля як на засіб структурного аналізу лексики.

Структурна організація лексико-семантичних полів є фундаментальною для розуміння мовних систем і відіграє ключову роль у категоризації та семантичній організації лексики. Лексико-семантичні поля структурують словниковий запас мови, об'єднуючи слова зі спільними семантичними рисами в групи, що відображають різноманітні аспекти людського досвіду (Trier, 1934, 428-430). Ці поля організовуються за допомогою декількох ключових принципів, які визначають їхню внутрішню структуру та взаємодії між їхніми елементами.

Семантична близькість є основним принципом, що лежить в основі цієї організації. Вона забезпечує згрупування слів зі спільними значеннями або тематично пов'язаними концептами. Наприклад, слова *blue*, *red*, *yellow* утворюють лексико-семантичне поле кольорів, оскільки всі ці лексеми належить до категорії кольорів. Це спрощує процес сприйняття та використання мови, дозволяючи швидко класифікувати та обробляти великі обсяги інформації.

Другим важливим аспектом є структурна ієрархія, яка виявляється в гіпонімічних та гіперонімічних відносинах між словами. Вищий рівень абстракції включає гіпероніми, які покривають ширші категорії, тоді як гіпоніми представляють більш специфічні елементи в межах цих категорій. Наприклад, слово *vehicle* є гіперонімом для слова *car*, яке, своєю чергою, є гіпонімом для конкретних типів автомобілів, таких як *van*, *sedan* або *coupe*.

Семантична взаємодія, включаючи синонімію, антонімію, та полісемію, також сприяє динаміці лексико-семантичних полів. Синоніми забезпечують лінгвістичне різноманіття і вибір, антоніми створюють контрасти, які важливі для точного вираження протилежних понять, а полісемія дозволяє одному слову мати декілька значень залежно від контексту.

Семантична пластичність та контекстуальність лексико-семантичного поля належать до здатності значень слів адаптуватися та змінюватися як до їх використання в різних контекстах (Юдко, 2011, 292-294). Це означає, що значення слова може варіюватись, розширюватись або звужуватись залежно від інших слів у висловлюванні та від загальної ситуації, в якій воно вживається. Ці особливості роблять лексико-семантичні поля особливо динамічними та гнучкими у мові, дозволяючи мовцям точно та ефективно передавати свої думки та емоції в змінних комунікативних умовах.

Однією з особливостей лексико-семантичних полів є їх здатність до еволюції та зміни під впливом культурних та історичних змін у суспільстві. Це динамічний аспект означає, що поля постійно реорганізуються та адаптуються, включаючи нові слова або втрачаючи застарілі, що відображає постійно мінливий характер мови (Жайворонок, 2002, 51-53). Лексичні поля не

є статичними; вони еволюціонують відповідно до змін у культурі, технологіях і суспільних умовах. Нові слова можуть бути додані, старі слова можуть зникати або змінювати свої значення. Вивчення цих змін може надати цінне уявлення про культурну і соціальну динаміку суспільства, а також про механізми адаптації мови.

Слова у польовій моделі часто мають функціональну спеціалізацію, що означає, що кожне слово виконує певну роль у комунікації. Це особливо помітно в технічних та наукових дисциплінах, де лексика чітко категоризована за функцією. Вивчення цих аспектів може допомогти у створенні більш ефективних навчальних програм та в автоматизації перекладу, де важливо точно передати функціональне навантаження оригінального тексту.

Лексичні поля також є місцем для метафоричних трансформацій, де слова можуть переходити з одного поля в інше, набуваючи нових значень. Це явище особливо важливе у літературному стилі, де автори часто використовують метафори для створення нових зв'язків між звичайними об'єктами або поняттями (Дашкова, 2020, 56-57). Розуміння механізмів метафоричної трансформації може підвищити розуміння культурних особливостей мови та її еволюційних змін.

Лексичні лакуни, або прогалини в семантичних полях, є іншим важливим аспектом польової моделі. Вони виникають, коли для певного поняття відсутній прямий словесне відповідник у мові, що може бути викликано культурними, історичними або соціальними чинниками. Вивчення лексичних лакун може допомогти виявити т. зв. «сліпі плями» в мовному вираженні та сприяти кращому розумінню міжкультурної комунікації.

Отже, розуміння організації лексичних полів відіграє ключову роль у розробці мовних технологій, таких як системи штучного інтелекту, що обробляють природну мову. Точне моделювання лексичних полів може покращити здатність цих систем розуміти й генерувати мову, що особливо важливо в контексті перекладу, автоматичної відповіді на питання та інших форм машинної взаємодії з людиною.

Лексичні поля в мові не лише відображають спосіб, яким ми категоризуємо світ довкола, але і як ми взаємодіємо з цим світом через мову. Розуміння їх організації дає змогу глибше аналізувати лінгвістичні явища та використовувати ці знання в практичних цілях, від освіти до високих технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дашкова, К.В. (2020). *Поняття «лексико-семантичне поле» і його структура*. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету, 33, 56-57.
2. Жайворонок, В. (2002). *Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення*. Культура народів Причорномор'я, 32, 51-53.
3. Юдко, Л.В. (2011). *Мовна та концептуальна картини світу як відображення свідомості нації*. *Studia Linguistica*, 5, (2), 292-294.
4. Trier, J. (1934). *Das sprachliche Feld. Eine Auseinandersetzung. Die Neue Jahreszeitschrift für Wissenschaft und Bildung der Jugend*, 10, 428-430.

Бабенко Є.А.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Долгушева О.В.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

АНГЛОМОВНИЙ ГУМОРИСТИЧНИЙ МІКРОТЕКСТ: МОВНА ТА КОМПОЗИЦІЙНА СПЕЦИФІКА

Явище комічного є складовою повсякденного життя та викликає особливий науковий інтерес, що охоплює розмаїття концепцій і підходів до його тлумачення. Зокрема, воно стає предметом досліджень у лінгвістиці, естетиці й філософії, літературознавстві, когнітивістиці та інших гуманітарних наук.

Мета цієї статті – визначити засоби створення комічного ефекту в англомовних дотепах з лінгвістичною основою та окреслити їхні композиційно-структурні особливості. **Об'єктом дослідження** є англійські жарти з лінгвістичною основою. **Предмет розгляду** – мовні засоби створення комічного ефекту в англомовних анекдотах. Корпус матеріалу дослідження складає 50 англомовних лінгвістично-орієнтованих гумористичних мікротекстів.

Комічне актуалізується у різних видах (гуморі, іронії, сатирі, сарказмі). Гумор можна інтерпретувати як «різновид комічного як естетичної категорії, що відображає протиріччя дійсності та містить їх критичну оцінку. Ця категорія означає відхилення від того, що приймає соціальна група чи суспільство за норму, і тому викликає сміх» (Габідулліна, Жарикова, 2021,

с. 6). Однією з особливостей гумору є когнітивний механізм невідповідності, суть якого полягає у протиріччі між уявним та дійсним, між тим, що очікується, і тим, що стається насправді тощо. Такі порушення (невідповідності) називаються інконгруентністю (Самохіна, 2010, с. 93).

Дослідники комічного розмежовують ситуативний та вербальний гумор; в останньому комічний ефект виникає за рахунок виникнення певної комунікативної ситуації, яка призводить до неоднозначної інтерпретації певних мовних одиниць, що і є лінгвістичним центром дотепів (linguistic core). Гумористичні мовно-орієнтовані мікротексти (жарти, анекдоти, дотепи, загадки), комічний ефект яких спричинений невідповідністю між формою та змістом мовної одиниці, вирізняються здатністю у стислій формі концентрувати у собі багатозначність ситуації та виражати ціннісні установки мовців. Одним із численних способів викликати сміх є обігрування значень мовних одиниць у певному ситуативному контексті, що представлено у гумористичних мікротекстах.

Анекдот як фольклорно-мовленнєвий жанр завжди вирізнявся неоднозначністю специфічних засобів виразності його мови. У сучасному слововжитку під анекдотом розуміють коротке жартівливе (здебільшого вигадане) оповідання про яку-небудь смішну подію або кумедний випадок (Самохіна, 2012, с. 61). Серед жанрових ознак анекдоту можна виокремити двоплановість (семантична двозначність), усна форма подачі, відсутність автора, дотепність, лаконічність та динамічність. Опис сучасних життєвих реалій в дотепі з лінгвістичною основою супроводжуються використанням **мовної гри** поряд із традиційними експресивними мовними засобами. Розглянемо застосування мовної гри на прикладі такого дотепу:

A: Why was the dumb blond disappointed with her trip to London?

B: She found out that Big Ben is only a clock.

В основу мовної гри покладена реалія Big Ben – годинник на будівлі Парламенту Великої Британії, який одним із співрозмовників ототожнюється з реальною людиною.

Найчастішим засобом вираження мовної гри на лексичному рівні є **полісемія**, реалізацію якої можна спостерігати у дотепі, сміховий ефект якого досягається за рахунок актуалізації різних значень лексеми «right» як прислівника «праворуч» та як складової частини колокації «гаразд, в порядку» (allright):

Father: Are the tires on the car all right?

Son: No, two of them are left.

Досить розповсюдженим прийомом досягання комічного ефекту на лексичному рівні є явище **омонімії**:

Chemistry Professor: What can you tell me about nitrates?

Student: Well-er-they're a lot cheaper than day rates.

Лексеми «nitrates» та фраза «night rates» складають омофонічну пару, а тому можуть викликати плутанину та породжувати комічний ефект. Другий мовець сприймає лексему як «night rates», саме тому у його репліці з'являється фраза «day rates».

Також до елементів мовної гри належить використання **омографів**, реалізацію комічного ефекту якого можна спостерігати у дотепі, у якому обіграється значення лексем "desert" [dɪ'zɜ:t] – залишати, кидати, і "desert" ['dezət] – пустеля:

A: While travelling, Jack pissed off everyone in the group with his stupid anecdotes. They finally deserted him amidst the journey. Now Jack is amidst the desert of Sahara.

Одним із засобів досягання комічного на лексичному рівні є застосування **ідіоматичних виразів**, що можуть викликати непорозуміння і слугувати засобом вираження реакції сміху.

A: What is puppy love?

B: It's the beginning of a dog's life.

У наведеному прикладі неправильна інтерпретація ідіоматичного виразу «puppy love» у значенні «закоханість/романтичні почуття» породжує комізм.

На загал, у корпусі матеріалу дослідження представлені жарти із наступними засобами створення гумористичної неадаптованості, найчастотнішими з яких є каламбур, омонімія та омофонія:

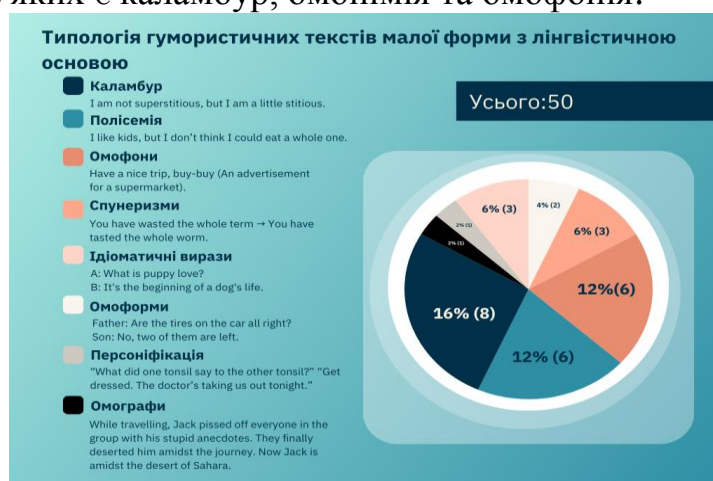

Рис.1. Діаграма «Типологія гумористичних мікротекстів з лінгвістичною основою»

Композиційно-структурні типи жартів було визначено у відповідності до типології, запропонованої О.В. Самохіною, що ґрунтується на структурному принципі (Самохіна, 2011, с. 25). Англomовні гумористичні мікротексти можуть набувати діалогічної, монологічної чи змішаної форми згорнутого чи

розгорнутого формату, кожний з яких репрезентований одним чи декількома різновидами, що представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Композиційно-структурні типи жартів

Форма	Формат	Різновиди
діалогічна	згорнутий	анекдоти-наративи, анекдоти-загадки, Tom-Swifties, wellerisms
монологічна	згорнутий	one-liners, анекдоти-афоризми, спунеризми
змішана (діалогічна і монологічна)	згорнутий	анекдоти-наративи, Tom-Swifties, wellerisms
	розгорнутий	анекдоти-наративи

Розглянемо деякі приклади реалізації гумористичного ефекту в формах дотепів, зазначених у таблиці:

Діалогічні анекдоти передбачають обмін репліками між персонажами, що зумовлює діалогічну єдність:

Customer: Excuse me, but I saw your thumb in my soup when you were carrying it.

Waitress: Oh, that's okay. The soup isn't hot.

Гість закладу звертає увагу на палець офіціанта у поданій йому страві. Офіціант сприймає уваження як занепокоєння. Комічний ефект анекдоту полягає у несподіваній абсурдній відповіді офіціанта.

Анекдоти-наративи як різновид діалогічних жартів структуруються за принципом «сторітеллінгу». У наведеному нижче дотепі комічний ефект полягає в несподіваному тлумаченню лексеми «pen» як загону тварин, а не як літературного внеску:

Friend: "Why are you so jubilant?"

Country Editor: "I just received another fine contribution from Farmer Brown's pen."

Friend: "Huh- what was it?"

Country Editor: "A fine fat pig on subscription."

Гумористичний ефект **анекдотів-загадок** виникає за рахунок прихованої головоломки чи питання, відповідь на яке полягає в грі слів або хитромудрому повороті думки:

What two things can you never eat for breakfast?

Answer: Lunch and Dinner.

Сміховий ефект цього дотепу полягає у спонуканні слухача добре замислитися над загадкою і здивуватися логічній відповіді.

Результати аналізу композиційно-структурних типів гумористичних мікротекстів з лінгвістичною основою дають підстави стверджувати, що в корпусі експериментального матеріалу найрозповсюдженішим типом жартів є анекдоти-наративи (46%), натомість велеризми та афористичні дотепи є найменш чисельними (4%) (детальніше див. Рис. 2).

Рис. 2. Діаграма «Композиційно-структурні типи жартів з корпусу матеріалу дослідження»

Отже, досягнення комічного ефекту в анекдотах реалізується через обігравання значень мовних одиниць у певному ситуативному та мовленнєвому контексті. Отримані результати дослідження сприяють розумінню англomовного сміхової культури, певних національних стереотипів та соціокультурних особливостей комічних ситуацій, які часто виникають завдяки специфічному функціонуванню мовних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Габідулліна А. Р., Жарикова М. В. (2021). *Лінгвістична природа гумору: навчальний посібник*. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна.
2. Самохіна В.О. (2010). *Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США: текстуальний і дискурсивний аспекти*. Монографія. Х: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
3. Самохіна В. О. (2012). *Сучасний англomовний жарт*. Монографія (видання друге, перер. та доп.). Х: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
4. Самохіна В. О. (2011). *Функціонально-комунікативний простір англomовного жарту*. Вісник [Житомирського державного університету імені Івана Франка]. Серія: Філологічні науки. № 56. 23-27.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Pochepstov, G. (1982). *Language and Humour*. Kyiv: Higher school.

Бокалюк С.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Клак І.Є.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

FLIPPED CLASSROOM ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Найбільш ефективною технологією передачі знань, умінь і навичок в останні роки проявила себе класно-урочна система. Не зважаючи на це, зміни в суспільному житті вимагають розвитку нових педагогічних підходів, спрямованих на індивідуальний розвиток особистості та навичок самостійного навчання. Одним із таких підходів є «**перевернуте навчання**» (англ. «**flipped classroom**»), де домашнім завданням стає перегляд відповідних відеуроків з матеріалом для вивчення нової теми, а урок використовується для виконання практичних завдань. Така модель змінює традиційну структуру уроків, де лекції проводяться вдома, а практика – у класі.

З метою висвітлення особливостей застосування педагогічної технології «Flipped classroom» у процесі навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти необхідно вирішити наступні завдання: описати технологію «перевернутого навчання»; визначити переваги цієї освітньої концепції та перспективи її впровадження у практику закладів освіти.

Отже, технологію перевернутого навчання «Flipped classroom» вперше впровадили американські вчителі хімії А. Самс та Дж. Бергманн. У 2007 році в Колорадо вони почали записувати відеоролики своїх лекцій та пропонувати їх на домашнє опрацювання учням, які пропустили заняття. Особливості даної технології та її можливості вони висвітлили у своїх книгах «Перевернуте навчання або як достукатися до кожного учня на кожному уроці кожного дня» (Flip Your Classroom. Reach Every Student in Every Class Every Day) та «Вирішення проблеми домашнього завдання через технологію перевернутого навчання» (Solving the homework problem by flipped learning). Їхні ідеї розповсюдилися в різних галузях знань по всьому світу, включаючи викладання іноземних мов, де такі підходи отримали подальший розвиток в роботах інших педагогів, зокрема: М. Варшауер та П. Вітакер (М. Warshauer, Р. Whittaker), Дж. Грейні (J. Graney), Х. Ханг (H. Hung), К. Уолш (K. Walsh) та ін.

Головними особливостями технології «Flipped classroom» можемо виокремити наступні:

- роль вчителя перетворюється на наставника, що координує навчання, консультує та створює навчально-проблемні ситуації для пізнавально-дослідницької діяльності учнів;

- використання електронних освітніх ресурсів, таких як відео, інтерактивні завдання та електронні тести, розширює можливості доступу до якісного освітнього контенту для всіх користувачів мережі Інтернет; книжки вже не є єдиним джерелом інформації, а вчителі єдиними джерелами знань;

- зростають вимоги до активності учнів, де теоретичний матеріал служить лише основою для подальшого поглиблення знань у ході пізнавально-дослідницької діяльності;

- розв'язання різноманітних навчальних завдань відбувається у формі обговорень та дискусій, сприяючи більш різноплановому розгляду проблем.

Слід зазначити, що організація навчального процесу з використанням технології «Flipped classroom» потребує від вчителя значних часових витрат і додаткової підготовки в галузі інформаційних технологій. Окрім знань про різноманітні інформаційні інструменти, важливий якісний аналіз і відбір тих, які відповідають поставленим освітнім завданням. Крім того, вже розроблений курс потребує постійного удосконалення та оновлення, оскільки багато матеріалів можуть просто зникнути з Інтернету або застаріти. Враховуючи особливу специфіку предмета «Іноземна мова», вчителеві також варто ретельно підійти до відбору матеріалу, який краще представити в режимі онлайн за допомогою технології «Flipped classroom», оскільки не всі заняття з іноземної мови можуть бути організовані у такий спосіб.

Безумовними перевагами технології «Flipped classroom» є:

- раціоналізація використання аудиторного часу;
- більш усвідомлене засвоєння матеріалу учнями;
- активізація інтеракції між «вчителем» та «учнем» і між самими учнями;
- посилення автономної позиції учнів у навчальному процесі;
- оптимізація розвитку критичного мислення і креативності в учнів, що робить їх інтегральною частиною освітнього процесу.

Однак, будь-який підхід до навчання, крім переваг, має й свої недоліки. Наприклад, якщо учень не виконав домашнє завдання або не опанував теоретичний матеріал, у нього можуть виникнути труднощі під час роботи на уроці. Тому вчитель повинен мотивувати учнів, пропонуючи під час уроків цікаві освітні ігри, організовуючи дебати для обміну думками та інші стимулюючі активності.

Отже, передові онлайн-технології відіграють важливу роль у вдосконаленні процесу навчання іноземної мови. Цифрові освітні ресурси стали не лише необхідною складовою повсякденного життя сучасної людини, а й впевнено інтегруються в інституційне вивчення іноземних мов. Нестача реальної мовної практики (відсутність носіїв мови в колі спілкування учнів) легко компенсується за допомогою інструментів Веб 2.0, які створюють мовне середовище навчання і дозволяють учням активно здобувати та генерувати знання, а не залишатися пасивними одержувачами. Саме технологія «Flipped classroom» надає можливість задіяти різноманітні ресурси, щоб здобувачі освіти більш ефективно самостійно готувалися до практичних занять.

ЛІТЕРАТУРА

Приходькіна Н. (2014). *Використання технології «переверненого навчання» у професійній діяльності викладачів вищої школи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. Вип. 30. С. 141–144.

Bergmann J. (2017) *Solving the Homework Problem by Flipping the Learning*. ASCD, 100 p.

Bergmann J., Sams A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. Washington DC: International Society for Technology in Education, 112 p.

Боцюк М.М.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Яценюк Н.І.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НУШ

У сучасному світі іноземна мова займає особливе місце, як один із засобів спілкування та пізнання навколишнього середовища. Тому з раннього віку варто приділяти особливу увагу вивченню іноземної мови, щоб у вигляді «фундаменту» закласти базові знання. Початкова освіта є основою для здобуття таких знань в основній і старшій школі.

Відповідно до концепції, НУШ передбачає успішний розвиток фахівців, які навчаються упродовж життя, критично мислять, досягають поставлених

цілей, уміють працювати в команді, спілкуватися в багатоманітному культурному середовищі і володіти сучасними вміннями. “Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає” [5, с. 16].

Мета НУШ полягає в тому, щоб виховати дитину, яка вміє самостійно та творчо працювати і жити. Цього досягти значно складніше, ніж навчити читати чи писати. Починаючи з першого класу, потрібно привчати дітей до інноваційних технологій, розвивати критичне мислення, їхню пізнавальну активність, впевненість у своїх знаннях та силах. Критичне мислення розвиває творчі здібності учнів, які характеризуються готовністю до створення нових ідей, що відхиляються від традиційних схем мислення і входять у структуру обдарованості. Це прояв кмітливості, здатність досягати мети, знаходити вихід із складних ситуацій.

Освітня програма початкової школи має забезпечити оволодіння навичками та вміннями читання, письма і рахунку, початки морально-етичного виховання, естетичного, інтелектуального і фізичного розвитку та трудової підготовки учнів. Оволодіння іноземною мовою в початковій школі стало обов'язковим [4].

У навчанні молодших школярів англійської мови мають поєднуватися цілеспрямоване і опосередковане стимулювання зусиль дітей щодо розвитку їхніх пізнавальних і творчих здібностей в ігровому, інтелектуальному, практичному і комунікативному видах діяльності. Потрібно створювати виховні і розвивальні ситуації, коли активно працюють моральні почуття, інтереси, зацікавлення. Упродовж навчання у початковій школі учні мають оволодіти ключовими компетентностями, які сприяють їхньому особистісно-соціальному та інтелектуальному розвитку, що формуються на міжпредметній основі і є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетентностей [1].

Під час навчання іноземної мови у початковій школі потрібно враховувати психофізіологічні особливості учнів молодшого шкільного віку, а також досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Зокрема, курс навчання англійської мови у початковій школі складається з підготовчого (1-й рік навчання) та основного (2-4 роки навчання) етапів. Спеціальний пропедевтичний курс охоплює перший рік навчання, мета якого полягає у підготовці до засвоєння основного курсу. Практична мета навчання англійської мови у початковій школі полягає у тому, щоб сформувати початки фонетичних, лексичних,

граматичних та орфографічних навичок і вмінь аудіювання, говоріння, читання та письма у межах програмних вимог.

У навчанні англійської мови використовують інтерактивні методи навчання, які базуються на артистичному і творчому підході. Таке навчання включає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вирішення проблеми спільними зусиллями на основі аналізу обставин і відповідної ситуації. Воно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню позитивної атмосфери співучасті, взаємодії і дає можливість вчителю стати лідером колективу [2].

Навчальний процес з вивчення іноземної мови має бути логічно побудований та орієнтуватися на психологічні особливості дитини. Відомо що учні молодшого шкільного віку можуть бути зосереджені на одній справі протягом 5-10 хвилин. Тому, для вивчення англійської мови застосовують комунікативно-ігровий метод навчання. Задля успішної комунікації англійською мовою у формуванні базових навичок комунікації, надзвичайно важливим аспектом є формування фонематичного сприйняття іноземної мови, що включає три етапи [3, с. 29].

На першому етапі дітей навчають розпізнавати немовленнєві звуки, наприклад: «Що звучить?», «Де звучить?», «Як звучить?». В даному випадку можна використати такі вправи, як «Хто сказав?», «Покажи голосом і рухами тваринку на малюнку», гру «Ехо» та ін. На другому етапі дітей навчають розпізнавати та диференціювати фонemi на слух. Для реалізації завдань цього етапу підійдуть такі вправи, як «Спіймай звук», «Проплескай звук», гра «Зіпсований телефон» тощо. На третьому етапі в учнів формують здатність аналізувати та синтезувати слова за допомогою таких вправ: «Розташуй в алфавітному порядку слова», «Заповни пропуски буквосполученнями», гра «Аукціон» та ін. [6, с. 4].

Вищезазначене дає підставу вважати, що застосування творчих вправ на уроці дає поштовх до розвитку здібностей в учнів, що передбачають зростання їх організаційної й розумової самостійності, стимулювання уяви, тобто, розвиток особистості в цілому. Адже, першочергове завдання, яке стоїть перед учителем, – це мотивація учнів до вивчення англійської мови. Практична значимість раннього навчання полягає у тому, щоб закласти основи володіння іноземною мовою, сформувати початки фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок і вмінь аудіювання, говоріння, читання та письма у межах програмних вимог. Тому навчання іноземної мови у початковій школі відповідно до Концепції Нової української школи розглядають як комплексно-інтегрований етап оволодіння предметом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк Є. С. Особливості навчання іноземної мови в умовах Нової української школи. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/35268/1/>
2. Калашник О. Ю. Особливості навчання англійської мови учнів початкових класів. URL : <https://naurok.com.ua/osoblivosti-navchannya-angliysko-movi-uchniv-pochatkovih-klasiv-266666.html> (Дата звернення: 15.04.2024).
3. Койрах О. Автентичні віршовані твори на уроках англійської мови. Рідна школа. 2016. №10. С. 28–30.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. / вид. 2-е, випр. і перероб. / С. Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
5. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за ред. М. Грищенко. 2016. 34 с.
URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Дата звернення: 15.04.2024).
6. Мічуріна Т.В. Полілог як різновид мовленнєвої діяльності. Англійська мова та література. 2015. № 4–5. С. 2–5.

Гай Н.Ф.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Волчанська Г.В.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБОМ СТОРІТЕЛІНГУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. XXI століття – час розквіту інформаційних технологій. Сучасна мультимедійна техніка з її широкими демонстраційними можливостями відкриває нові перспективи та можливості в навчальних технологіях, що допомагають всебічно розвиватися учням.

Водночас таке активне вторгнення мультимедійних технологій в навчальний процес супроводжується появою серйозних проблем, що пов'язані із осмисленням інформації та її запам'ятовуванням. Ми не намагаємося

знівелювати роль технічного розвитку в навчальному процесі, оскільки з його допомогою навчання стає можливим для будь-кого незалежно від можливостей та місця перебування. Проте варто звернути увагу на те, що багато часу учні проводять в онлайн-житті, забуваючи про реальне спілкування та нехтуючи мовленнєвими вміннями, з допомогою яких можна переконливо висловлювати думки.

Мета дослідження – з'ясувати доцільність та ефективність використання сторітелінгу на уроках української мови

Виклад основного матеріалу. Сторітелінг – це калька з англійської мови (storytelling), що в перекладі означає «story» – історія, та «telling» – розповідати. Отже, «сторітелінг» – це спосіб передачі інформації через розповідь історій. (Калюжна, 2019).

Ці історії можуть бути розказані письмово чи усно, з допомогою різних засобів ілюстрацій, як, наприклад, відео, фото, меми, інфографіка, малюнки. (Побідаш, 2019).

Наталія Калюжка та Неля Самойленко виділяють такі види сторітелінгу: сімейний, культурний, соціальний, дружній, особистий, міфи та легенди, містичні історії (Розвиток зв'язного мовлення учнів).

Сімейний сторітелінг показує взаємозв'язки, що панували в родині з покоління в покоління. Учні молодшого та середнього шкільного віку із задоволенням розкажуть родинні історії, які вони чули від своїх рідних чи ж очевидцями яких стали самі. Культурний сторітелінг опирається на морально-духовні цінності та релігійний світогляд. За допомогою історій можна розповідати дітям про правила поведінки в суспільстві. Соціальний сторітелінг допомагає дослідити історії про відомих людей та плітки про них, людям об'єднує людей за інтересами. Дружній сторітелінг є центром тяжіння загальних симпатій, він поєднує друзів і, зрештою, може подарувати вам сміх і радість.

Цікавим є такий різновид як особистий сторітелінг, адже діти полюбують розповідати свої історії – це їхній досвід, їхні переживання. Вони можуть розказати історії про прочитані книги та своє розуміння певної історії; про власні захоплення; мотивацію вчинків; бачення певних явищ. Міфи та легенди відображають культуру, розповідають про можливі причини певних явищ людського життя, що не є логічними. Містичні історії оповідають про неіснуючі чи взагалі про непідтверджені факти чи людей, містичних істот, привидів, невпізнані літаючі об'єкти, надлюдські можливості.

Сторітелінг може бути пасивним та активним. У першому випадку історію та її розповідь створює вчитель, у другому – активну участь беруть

учні. Вибір варіанта залежить від уроку, теми та від особистих побажань педагога. Пасивний сторітелінг краще використовувати на початку вивчення нової для учнів теми, адже вчитель у формі розповіді зможе подати нову інформацію. А от активний стане чудовим варіантом для закріплення знань. (Шморгун, 2021).

Виділимо ще одну перевагу сторітелінгу: у ньому тісно переплетені психологія, філософія, педагогіка, дидактика, риторика та акторська майстерність. Створення історій та зацікавлення ними школярів збільшує словниковий запас та багаж знань про себе та навколишній світ, підвищує впевненість, є одним зі способів пошуку себе та джерелом досвіду, на основі якого можна знову створювати цікаві історії та покращувати комунікацію.

Використання сторітелінгу на заняттях з української мови дає можливість сформуванню в учнів готовності до комунікації на рівні міжособистісного спілкування. З його допомогою школярі навчаються будувати спілкування відповідно до ситуативно-особистісних цілей, досягаючи максимальної ефективності комунікативних дій, орієнтуються на інтереси партнерів по спілкуванню, розвивають вміння позитивно впливати на свого співрозмовника, вчать зосереджуватися на самому процесі спілкування, на майстерності, досконалості його форм, організації та отримувати від цього задоволення (Дубовик, 2020).

Перевагою сторітелінгу як методу розвитку мовлення є й те, що на його основі можна розробляти безліч цікавих вправ, підлаштовуючись під тему уроку, настрій та можливості класу, навчальні завдання тощо. Наприклад, на основі вже здобутих знань аналізу, структурування, опису, спостереження діти зможуть опанувати створення складніших жанрів письмового мовлення: есе, анотації, відгуки. Крім того, мистецтво розповідати історії стане в нагоді й на інших уроках, а згодом – і в реальних життєвих ситуаціях (Горбач, 2022).

Сторітелінг забезпечує комунікативний, мовленнєвий, мовний, емоційний та соціокультурний розвиток школярів, що є однією із цілей Нової української школи. Сюжет історії завжди викликає безліч різноманітних емоцій в учнів, навчає моральних цінностей, дає змогу прослідкувати формування та розвиток вчинків та почуттів героїв, а лексичне та граматичне наповнення історії сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу (Мазурок, 2022).

Важливе місце в сучасному освітньому процесі займає інтерактивність. Сторітелінг є одним із найбільш простих та швидких шляхів встановлення контакту між вчителем та учнями, що покращує комунікацію між суб'єктами навчання. Будь-які історії діти мають можливість презентувати не лише в розповідях, а й використовувати різноманітні форми: акторську гру, танці, малювання, квест, інформаційні технології. Це може стати хорошою базою для

інтегрованих уроків. Як зазначає письменник Марк Лівін, «сторітелінг зараз має величезну кількість форматів. Діти можуть не лише писати тексти, а й робити презентації, знімати відео. Інструментів для сторітелінгу з'явилося дуже багато. Питання лише в тому, яку саме історію потрібно розповісти, а далі вже вирішувати за допомогою чого» (Мазурок, 2022).

Висновки. Отже, використання сторітелінгу на уроках української мови є одним із видів інноваційних педагогічних технологій, що допомагає учням засвоїти певний матеріал, поданий у вигляді хорошої та цікавої історії, сприяє розвитку особистісних якостей та дозволяє проявити активність та творчість, розвиває в дітей уяву, логіку, підвищує культурний рівень. За допомогою обміну історіями, створення емоційних зв'язків діти і педагоги мають змогу будувати гармонійні стосунки.

ЛІТЕРАТУРА

Горбач Н. В., Папежук О. В. (2022). Сторітелінг як сучасна методика розвитку мовлення молодших школярів. Академічні студії. Серія «Педагогіка». 237-242.

Дубовик С. Г., Наумець В. В. (2020). Формування комунікативних умінь молодших школярів засобом сторітелінгу. *Педагогічні науки*, 81-85. 13

Калюжна Н., Самойленко Н. (2019). Сторітелінг як один із методів підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного класу. Збірник наукових праць. Розділ 1. «Педагогіка».

Мазурок М. В., Саприкіна О. П. (2022). Сторітелінг як ефективний інструмент формування комунікативної компетентності здобувачів освіти Нової української школи. Молодь і ринок. 160-165.

Побідаш, І. Л. (2019). Сторітелінг: ознаки «гарної» історії. Обрії друкарства, 1 (7), 144–150.

Розвиток зв'язного мовлення учнів 5-11 класів. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/164815/mod_folder/content/0/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_16.pdf?forcedownload=1

Шморгун М. А. (2021) STORITELLING (сторітеллінг) як ефективний метод формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Єрещенко Є.П.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Демешко І.М.**

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА КАТЕРИНИ КАЛИТКО: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Мовностилістичні особливості у творах Лесі Українки та Катерини Калитко є важливим аспектом їхнього дослідження. Ці великі українські поетеси внесли значний внесок у культуру своєї країни, а їхні твори відрізняються виразним ідіостилем, який відображається у використанні мовних засобів та стилістичних прийомів. Дослідження їхніх ідіостилів є важливою частиною сучасного мовностилістичного дискурсу.

Актуальність полягає в тому, що вивчення ідіостилю та мовностилістичних особливостей творів Лесі Українки та Катерини Калитко допомагає розкрити еволюцію української мови та літературних стилів. Це дослідження сприяє кращому розумінню культурної спадщини України та виявленню творчого потенціалу цих видатних поетес.

Мета дослідження полягає у аналізі ідіостилю та мовностилістичних особливостей творів Лесі Українки та Катерини Калитко на рівні синхронії та діяхронії, а також у встановленні їхнього впливу на розвиток української літературної мови. Для досягнення цілей дослідження будуть використані методи лінгвістичного, критичного та історичного аналізу текстів, порівняльний метод, а також методи синхронічного та діяхронічного аналізу мови.

У своїх творах Леся Українка ретельно використовує метафори, епітети та порівняння, найчастіше використовує дієслівну метафору на позначення дії об'єкта щодо простору. *Що біліє отам на роздоллі? Чи хмариночка легкая, біла* (2); *Землю ж темнії тіні вкривають* (2); *Поглянути ще раз на синій Дніпро* (2);

У цих рядках епітети *білі, легкая, біла, темнії, синій* виконують функцію створення пейзажу, який описує природу. Вони додають кольору та живості зображенню, роблять його більш виразним і емоційним. Специфікою є також використання нестягненої форми прикметника на позначення епітета.

Метафори ж в наступних рядках відображають образність та поетичність мови. Вони використовуються для створення виразного зображення та передачі почуттів та емоцій: *Інша зіронька личко ховає* (2); метафора *інша зіронька* порівнює людину із зіркою, що приховує своє обличчя. Це може вказувати на те, що людина відчуває сором або сум, і ця метафора допомагає виразити її стан або почуття. *В небі місяць зходить смутний* (2); метафора *місяць зходить* уособлює місяць, який спускається або зникає, а його настрій. Ці метафори додають тексту глибину, емоційне забарвлення і виразність, роблячи його більш живим та образним.

У мовознавстві використання слова "наче" або "як" у порівняннях допомагає утворити образність та виразність мовлення. Вони вказують на подібність між двома об'єктами або явищами, що робить порівняння більш зрозумілим та ефективним: *на морі хвилі, тумани в долині/ здаються наче справді вороги*; (2) слово "наче" вказує на те, що хвилі та тумани у порівнянні уявно асоціюються з ворогами. Це допомагає передати емоційне забарвлення, яке автор хоче викликати у читача, надаючи ілюстративність порівнянню.

Погас отак, як тії мрії перші, як молоді думки, давно померші (2), слово "як" вказує на подібність між способом, яким погасло щось (мрії, думки), та способом, яким зазвичай гасне щось інше. Це створює образність та допомагає читачеві краще уявити собі ситуацію, яка описується.

Катерина Калитко використовує епітет, метафори, порівняння.

У цих рядках метафори використовуються для перенесення значень та створення образності мовлення.

У першому рядку *Географія тіла немовби епоха великих* (1); метафора "географія тіла" уособлює опис тіла людини через призму географічних термінів, що надає йому характеристики широти і глибини, а "епоха великих" вказує на важливість чи велич зазначеної "географії". Ця метафора створює образну аналогію між тілом і чимось великим, важливим, або значущим.

Моя голова усміхається до сонця метафора (1) – "голова усміхається" уособлює дію, яка неможлива у реальності, що робить образ більш живим та виразним. Вона передає позитивний настрій чи внутрішню емоційну стан відображений на тілі людини. *Життя вимагає ясності* (1) – уособлює життєві вимоги через абстрактність терміну "ясність". Вона вказує на необхідність чіткості, розуміння або прозорості у діях або рішеннях.

У цих рядках епітети використовуються для зміцнення образності та виразності мовлення, а також для створення асоціацій з конкретними образами. *Срібний вітер між нами бринить по зчужілих містах* (1) – епітети

срібний та *зчужілих* надають природним явищам (вітру) та об'єктам (містам) додаткового опису та образності. *Географія тіла немовби епоха великих/Відкриттів* (1) – епітети великих та відкриттів надають конкретним поняттям (епоха, відкриття) більшого масштабу і значення. Це робить мовлення більш виразним та образним, надаючи тексту глибини та масштабності.

За допосогою використанні слів "ніби" та "немов" у цих рядках мовлення Катерини Калитко створюється образність та виразність. Ці слова вказують на подібність між описаними об'єктами або діями та іншими, ніби порівнюючи їх. *Ти торкався плеча – діафрагми немов/ Ніби серце гортав із цікавості пальцем* (1) – слова "немов" та "ніби" вказують на подібність між діями торкання та гортання серця, що робить порівняння більш виразним та ефективним.

Втікати кудись, і їхати, і ширити звичний обшир, В минуле своє дивитися, немов у трубу підзорну", слово "немов" вказує на подібність дії дивитися у минуле з дією дивитися через підзорну трубу. Це створює образність та допомагає передати внутрішній стан чи емоційний настрій героя.

Леся Українка використовує нестандартні форми прикметників та слова з пестливим суфіксом, що надає її творам унікального колориту. Вона часто використовує речення окличного типу, щоб підкреслити емоційність ситуацій.

Катерина Калитко також використовує різні означення, що утворюють об'ємні картини, і пише поезію без розділових знаків. Обидві письменниці застосовують порівняння та прикметники.

Важливо створити вправи на аналіз ідіостилю, пунктуацію та стилістику, щоб виділити особливості і трансформації у їх мові.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Калитко К. URL://poetyka.uazone.net/kalytko/(дата звернення: 10.03.2024).
2. Українка Леся. Повні тексти творів URL://www.ukrlib.com.ua/books (дата звернення: 11.03.2024).

Колеснік О. В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: док. філол. наук, доц. О. Л. Кирилюк

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

КОНЦЕПТ ЗСУ В ТВОРАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ

Перебування України в умовах відбиття ворожої агресії спричиняє появу великої кількості мистецького продукту, присвяченого людям, які захищають країну. Актуальність представленої розвідки полягає в докладному вивченні змалювання образу Збройних Сил України в сучасних художніх творах.

Для аналізу обрано 10 фрагментів віршів українських поетів: Сергія Жадана, Юрія Руфа, Наталії Запорожець, Галини Брич, Валентина Северенюка. Проаналізовано лінгвальний інструментарій репрезентації концепту ЗСУ.

Зокрема, у наведеному уривку концепт ЗСУ об'єктивовано різними мовними засобами:

*Тіла бійців – завязятих, юних, впертих...
Серед оплавленого пластику й металу,
Під шквальним вихором ворожого вогню,
Щитом сталевим воїни стояли...*

(Юрій Руф)

Автор використовує слова *бійці*, *воїни*, тобто традиційну лексику на позначення осіб, які боронять країну. Поет вдається до змалювання образу українських військових такими епітетами: «завязяті», «юні», «вперті».

Також фіксуємо використання метафор та порівнянь: «*стояли щитом сталевим*». В основі цього словосполучення проведено паралель між стійкістю українських захисників та міцністю сталі. Для увиразнення сили духу бійців автор використовує фразу «*Під шквальним вихором ворожого вогню*», що також посилює відчуття важких умов, в яких перебувають воїни та вказує на їхню мужність.

*А ти і є останній бастион,
Опорний пункт,
Незборний мур держави...*

(Юрій Руф)

В аналізованому уривку автор звертається до захисників за допомогою метафоричного порівняння: «*а ти і є останній бастион, опорний пункт*»,

підкреслюючи в такий спосіб стійкість, надійність, непохитність українських воїнів. Вони, нібито міцна захисна споруда, мають велику оборонну здатність та надійно стримують напади ворога.

Ще одна метафора: «незборний мур держави», якою автор підкреслює могутність ЗСУ, порівнюючи з нездоланною стіною. Прикметник *незборний* актуалізує сему «непереможність».

Наступний уривок, написаний від першої особи, а отже, висвітлює концепт ЗСУ через призму безпосереднього учасника подій, оскільки його автор український захисник.

*Я пройшов крізь вогонь і крізь лід,
Та не зрадив батьківської честі.
Без останку віддався землі
Тій, чий голос поклявся донести.*

(Юрій Руф)

Щоб донести всі труднощі та запеклі випробування, з якими військові стикаються на війні, автор вірша використовує в наведеному уривку метафору й антоніми: «Я пройшов крізь вогонь і крізь лід».

Антитеза звучить не лише в протиставленні слів з протилежним лексичним значенням, а й в протиставленні понять: «Я пройшов крізь вогонь і крізь лід, та не зрадив батьківської честі». За допомогою такого прийому автор змальовує відданість захисника своїй країні та вірність своєму народові.

В наступному уривку концепт ЗСУ представлений словами «*вояки*», «*юнаки*», тобто застосуванням традиційної лексики. Але щоб підкреслити сміливість та відвагу українських бійців, не зважаючи на їхній молодий вік, автор використовує епітет «*безстрашні*», метафору – «*кинули виклик*» (смерті), та підсилюючу дію прислівником «*зовсім*» (юнаки).

*У ті часи, коли над полем смерть кружляла
Їй виклик кинули **безстрашні** вояки
І до останніх сил позицій не здавали,
Хоча були вони ще **зовсім юнаки**...*

(Юрій Руф)

Концепт ЗСУ в поезії сучасних українських письменників не лише характеризує захисників як стійких, мужніх і сміливих воїнів, а й розкриває моменти їхніх бойових буднів. У наступному уривку автор змальовує картину бою, демонструє згуртованість, цілеспрямованість, взаємопідтримку українських бійців. Вони – не окремі особистості, вони – воїни і в кожного «позивний». Разом – вони непереможна сила, яка здатна зупинити ворога.

*І ті, що справді не знають, як тебе звати,
знають твій позивний, за ним і кличуть.*

*Перекрикують біль, ніби ламають загати,
ніби криком хочуть спинити кров убивчу.*

(Сергій Жадан)

За допомогою порівнянь і підрядних порівняльних речень «перекрикують біль, ніби ламають загати», «ніби криком хочуть спинити кров убивчу» автор зображує невпинну рішучість українських воїнів. Також, в тексті можна виділити метафори «перекрикують біль», «спинити кров убивчу», які посилюють такі якості, як самовідданість, відчайдушність та підкреслюють згуртованість наших захисників під час бою.

В наступному фрагменті поезії концепт ЗСУ представлений традиційною лексемою «солдати».

Солдати їдуть, людоньки, солдати!..

Наше спасіння й порятунок душ.

(Наталія Запорожець)

Текст увиразнено повтором цього слова в одному рядку та посилено за допомогою риторичного оклику, що увиразнює почуття любові та поваги людей до своїх захисників, а також підкреслює радість зустрічі з ними. У цьому уривку автор використовує концептуальну метафору – «прихід солдатів як спасіння», втілюючи в образ солдатів символ порятунку – «наше спасіння».

В наступному уривку образ захисників автор передає, описуючи очі солдата, використовуючи традиційну лексику «в них вірність Україні» на позначення героїчних рис, а також епітет «не тремтливі», метафору «не прижався страх», що наділяє українських захисників такими рисами як вірність, сміливість, мужність.

Ув очах солдата – вірність Україні.

Очі не тремтливі, не прижився страх.

В них – козачі думи, в них героїв тіні,

Що за незалежність полягли в боях.

Вдумливість, шляхетність, гідність, непокора,

Досвід, мудрість, вміння в справах і словах.

Вибухи, пожежі, смерть лиха, сувора –

Запеклись сльозою в зранених очах.

(Галина Брич)

Використовуючи концептуальні метафори ЗСУ як КОЗАКИ – «в них – козачі думи», ЗСУ як НАЩАДКИ БОРЦІВ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ – «в них героїв тіні», автор говорить нам про те, що в жилах українських воїнів тече козацька кров, чим підкреслює їхню безстрашну, волелюбну вдачу та бойовий дух.

В уривку, використовуючи іменники *вдумливість, шляхетність, гідність, непокора, досвід, мудрість, вміння*, автор вказує на позитивні риси характеру українських захисників, говорить про те, що в них присутні почуття власної гідності, моральна свідомість, національна вірність, володіння знаннями й досвідом.

Фіксуємо випадки репрезентації концепту ЗСУ образами жінок-захисниць:

Жінки України! Бійці ЗСУ!

Пекельним стожаром спалахує обрій.

У ваші серця, в вашу диво-красу

вп'ялися зіниці голодної кобри.

(Валентин Северенюк)

Використана автором уривку метафора «вп'ялися зіниці голодної кобри» красномовно говорить про перевтілення української жінки, яка дивовижно вродлива, має велике добре серце, в образ голодної дикої кобри, що визначає рішучість, стрімкість дій, нещадність, коли потрібно стати на захист своєї країни.

Варто зазначити особливість використання зооморфної семантики в аналізованому уривку, яка, незважаючи на образ кобри, втілює позитивні риси українських захисниць.

Автор наступного уривку використовує антитези – зображення протилежних явищ, понять: «камуфляж – леді», «берці – підбори», чим підкреслює поєднання в образі українських захисниць рис тендітної жінки та стійкого, сильного, витривалого бійця.

У камуфляжі леді, вибачайте,

У пеклі роги крутить злему чорту.

Для мене, звісно, вибору немає,

Тоді я берці зміню на підбори.

(Галина Брич)

До того ж образ жінки-воїна ЗСУ доповнено метафорою «у пеклі роги крутить злему чорту», в основі метафори фразеологізм «скрутити роги», що означає присмирити, приборкати та характеризує жінку-воїна як безстрашну, рішучу, здатну вступити в нерівну боротьбу з ворогом, побороти навіть самого чорта.

Незламність, нескореність – одні з головних рис, які представляють концепт ЗСУ в сучасній поезії. Щоб підсилити ці риси, притаманні незламним українським воїнам, в наступному уривку автор використовує такі художні засоби, як епітет «незламний погляд» та метафору «погляд не заляк і не сховався в тіні».

*Незламний погляд не заляк і не сховався в тіні.
Нескорений, в душі беріг Ти надмогутню зброю –
Слова, потужніші від куль, це – «Слава Україні!».*

(Галина Брич)

Їх зброя – це не лише броня, а й слово, яке руйнує ворога. Дію зброї українських захисників автор посилює префіксом «над» – «надмогутня зброя». Для посилення виразності та підкреслення сказаної думки автор використовує в тексті художній прийом – концептуальні метафори *СЛОВА* як *КУЛІ*, *СЛОВА* як *ЗБРОЯ*: «слова, потужніші від куль», чим доводить нам, що воїни ЗСУ мають не лише фізичну силу, потужну зброю, а й незламну силу духу, що можна узагальнити концептуальною метафорою *МОВА* як *ЗБРОЯ*.

ЛІТЕРАТУРА

Кирилюк, О. Л. (2023). Дискурс інформаційної війни: лінгвокогнітивний та психолінгвістичний аспекти: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філол. наук. Кропивницький–Дрогобич.

Мельник, С. М., Назаренко, О. М., Сікорська, В. Ю. (2023). Мовна репрезентація концепту «ВІЙНА» в сучасному українському медіадискурсі. *Philological education and science: transformation and modern development vectors: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». С. 446–467. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-283-8-20>

Малявкіна Т.В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Нестеренко Т.А.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

ЗАСОБИ ЕМОЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ЧИТАЧА В РОМАНІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «ТАНГО СМЕРТІ»

Сила емоційного впливу художнього тексту на читача є головним критерієм довговічності твору та визначення ролі автора в національній та світовій літературі. Роман Юрія Винничука «Танго смерті» (2012 р.) вирізняється з-поміж інших книг сучасної української літератури цілим арсеналом засобів, що змушують читача зануритися в художню реальність твору. Це і яскравий, динамічно вибудований сюжет з історичним підґрунтям

та особистісною інтригою, і майстерність у зображенні героїв, і наявність декількох часових пластів та їхнє взаємопроникнення тощо. Роман «Танго смерті» – твір письменника-експериментатора, творчий метод якого має постмодерністську естетику, а іноді тяжіє до магічного реалізму (*Рутар, с. 296*). Але по-справжньому потужним у художньому плані роман став завдяки використаним Ю. Винничуком мовно-художнім засобам, що формують його індивідуальний стиль як письменника.

Ідіостиль письменника є базовим поняттям у сфері мовознавчого дослідження мови художньої літератури. Вивчення ідіостилу – шлях до розуміння механізмів впливу автора на читача, способу донесення авторської ідеї. Художній текст можна сприймати як «мовленнєво-словесний акт між читачем та автором, реалізований за допомогою слів» (*Мартинчук, 2022, с. 163*).

Індивідуальний стиль Юрія Винничука зумовлений його беззаперечним володінням історико-культурним контекстом (Львів до радянської окупації й після тощо) і глибоким знанням мови, яка існувала в цьому контексті. Автор активно використовує львівську говірку (назви страв, одягу, своєрідні синтаксичні конструкції тощо) чи за потребою здійснює її стилізацію. Ю. Винничук переконаний, що без цього відтворення колориту та духу епохи неможливе.

Нині літературознавці говорять про новий історизм літератури постмодернізму (віртуальним історизмом або псевдоісторизмом), який зумовлює специфічні напрями мовного аналізу, основна увага у яких зосереджена на текстуальному підході у відтворенні історичного минулого, радикальному переосмисленні самих понять тексту, контексту та взамовідносин між ними. Саме така інтерпретація історизму існує в романі Юрія Винничука.

Історичність тут є не самоціллю, а засобом творчого самовираження, бо й жанр останніх своїх великих романів («Танго смерті», «Аптекарь») він ідентифікує не як історичний, а як «фантазмагоричний на історичному тлі». А тому об'єктивна потреба передати мовний колорит епохи й автентику конкретного часового зрізу супроводжується тут суб'єктивною артистичною настановою на містифікацію, фантазмагоризацію та карнавалізацію історичного дискурсу (*Ціхоцький, Боросовська, 2021*).

Невід'ємною частиною ідіостилу роману «Танго смерті» є гумор, іронія, сарказм, які відчуються через бурлескність, використання не зовсім сумісної з ситуацією лексики та піднесеного стилю. Одним із засобів створення гумористичної ситуації є діалектизми. Водночас у будь-який момент автор може змінити гумористичний стиль оповіді – і читач налаштовується на

серйозне сприйняття тексту. Синтаксичні конструкції банального змісту використовуються для характеристики персонажів, до яких автор або герой ставляться зверхньо та іронічно.

Досить поширеним авторським прийомом є оповідь про трагічний момент з іронічною інтонацією, що демонструє читачеві розуміння героями невідворотності жахливого й готовності до нього. Описуючи страшні моменти, пов'язані з історичними колізіями, автор використовує незакінчені речення. Багатокрапка ніби демонструє неможливість вимовити деякі речі, але читач розуміє, які слова там повинні були бути.

Ілюзію присутності читача, його зануреності у вир подій письменник створює шляхом використання дієслів теперішнього часу для змалювання минулого життя своїх героїв.

Отже, Юрій Винничук є автором, який експериментує на мовному ґрунті, створюючи власну модель художнього мовлення – вишуканого й динамічного, іронічного й метафоричного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ціхоцький І. Л. Боросовська І. І. (2021). Мова та стиль історичної белетристики Юрія Винничука (на матеріалі дилогії «Аптекарь» і «Сестри крові»). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71) № 2 Ч. 1. С. 72–76. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/part_1/15.pdf

2. Волошук В. І. (2008). Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Науково-методичний журнал*. Філологія. Мовознавство. Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили. № 79. С. 5–8.

3. Мартинчук К. Р. (2022) Індивідуально авторський стиль письменника літературознавчий та лінгвістичний аспекти. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: Збірник студентських наукових робіт (XV)*. С. 163–168. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/34729/>

4. Рутар Христина (2018). Травмована чи міфологізована пам'ять? (на матеріалі роману «Танго смерті» Юрія Винничука). *Сучасні проблеми мовознавства і літературознавства* (збірник наукових праць). Вип. 23. С. 294–298.

Мандрейчук В.В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Долгушева О.В.*

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ (НА МАТЕРІАЛІ ЛСП «OCCUPATIONS/РОБОТА І ПРОФЕСІЇ»)

Словниковий склад мови – найдинамічніший аспект її організації, який зазнає постійних змін, відбиваючи зміни у суспільному, культурному, політичному, інших аспектів людського побутування. Сучасний світ дає поштовх до появи нових професій та зникнення інших; відтак лексичні одиниці, що вербалізують цей процес, перебувають у фокусі постійної уваги фахівців у царині лінгвістики.

Питання лексико-семантичного поля (ЛСП) ставали предметом вивчення вітчизняних та зарубіжних мовознавців – К.В. Дашкової, В.В. Дятчук, Л.О. Пустовіт, В.В. Левицького, Л.А. Лисиченка, О.О. Селіванової, К. Бюлера, Й. Тріра, Г. Ібсена, В. Гумбольдта, Г.Остгофа, А.Р. Філіштинської та інших. Дослідники розглядали типи зв'язків між мовними одиницями у межах ЛСП, особливості формування полів, мікрополів та лексико-семантичних груп, тощо.

Лексико-семантичне поле визначається як одна з основних форм організації лексичного складу мови, що відображає взаємозв'язки та структуру між словами на основі спільності їхніх значень.

Дослідники структури ЛСП (К.В. Дашкова (Дашкова, 2020), Н.П. Книщенко (Книщенко, 2020), А.Р. Фаліштинська (Фаліштинська, 2021)) виділяють ядро, ближню і дальню периферії значення. До ядра відносяться основні, постійні, експліцитні семи, до периферії – неосновні та імовірнісні семи. Ядерними можуть бути як денотативні, так і конотативні семи. Ядерні семи є основою різних лексичних угруповань у системі мови, саме вони є основою для побудови парадигм, синонімічних рядів, антонімічних пар, лексико-семантичних та тематичних груп. Функціональні семи зазвичай входять у периферію. Периферійні семи позначають менш істотні, непостійні ознаки предмета, які є предмета основними. Актуалізуючись у мові, периферійні семи створюють образність та експресивність лексичної одиниці або колокації, виступають основою утворення переносних значень,

розширюють номінативні можливості лексеми. Дані семи можуть бути дуже яскравими та їх реалізація в основному обумовлена метафоричним переносним значенням.

Розглянемо деякі особливості утворення ЛСП «Occupation». При виділенні ядерної зони лексико-семантичного поля «profession» ми керувалися такими критеріями, як наявність у структурі значення інтегральних сем «особа», «освіта». Дане ядро складає синонімічний ряд: *occupation, line of work, line, business, job, field, specialty, employment, career*. Поняття *occupation/job* має таке значення: *occupation – work in which one engages regularly especially as a result of training; job – regular work that a person does to earn money* (Merriam-Webster Dictionary).

Далі від ядра розташовуються одиниці, в семантиці яких є конотативні, оціночні семи: *act, act consciously and purposefully, getting busy, have a profession, to earn money by one's own labor, to make efforts in the process of activity, spend a certain amount of time in the process of activity, to do something in good faith*.

Наступною категорією лексико-семантичного поля є периферія, яка містить в собі назви професій. За морфологічною будовою назви професій складаються з основи та суфікса *-er, -or, -ian, -ent, -ist*: *teacher, director, rector, manager, professor, tutor, politician, receptionist, agent*.

Найважливішим складовим компонентом лексико-семантичного поля є лексико-семантичні групи слів (ЛСГ). Терміном лексико-семантична група можна позначити будь-який семантичний клас слів (лексем), об'єднаних хоча б однією загальною лексичною парадигматичною семою або хоча б одним загальним семантичним множителем. Ця співвіднесеність ґрунтується на тому, що в значеннях слів, об'єднаних однією лексико-семантичною групою, є одна, загальна для всіх, семантична ознака, яка і пов'язує слова. У межах лексико-семантичної групи часто об'єднуються мовні елементи однієї і тієї ж частини мови на основі невід'ємних семантичних ознак як обов'язкового компонента. З іншого боку, вона дуже близька синонімічному ряду, оскільки вона є зв'язкою синонімів для основного значення домінанти (Книшенко, 2020, с. 8).

Важливою характерною особливістю слів однієї групи є те, що диференціальні семи, що уточнюють категоріальну сему, виявляються в них однотипними, що повторюються. Категоріальна сема передбачає, «задає» не будь-які, а певні аспекти свого уточнення. У межах цих аспектів формуються типові диференціальні семи. У зв'язку з цим у кожній окремій ЛСГ набір диференціальних сем виявляється специфічним (Фаліштинська, 2021, с. 25).

Семантичне поле є великою системно-структурною одиницею лексико-семантичної системи мови, воно поєднує не тільки поодинокі мовні елементи (окремі лексеми, лексико-семантичні варіанти) на основі загальної інтегральної ознаки, а й різні лексичні парадигми різного рівня та обсягу, таким чином, кожна одиниця поля постає у ньому у всьому парадигматичному комплексі.

Структурний каркас поля утворюється сукупністю всіх парадигматичних угруповань. Парадигматичні відносини можуть мати найрізноманітніший характер і можуть бути представлені різноманітними класами лексичних одиниць, тотожних за тими чи іншим смисловим ознаками. Парадигматичні відносини відрізняються не лише лінійністю, оскільки одне й те саме слово може одночасно входити в різні лексико-семантичні парадигми, тобто в різні ряди, слова в яких протиставлені один одному за якимись певними семантичними ознаками: *workpeople, lazy, lazy-bones, work-set, day-shift*.

Лексико-семантичне поле включає такі явища, як синонімія, антонімія, полісемія тощо. Однак найбільш комплексним є семантичне поле, яке є ієрархічною організацією слів, об'єднаною одним родовим значенням і представляє в мові певну семантичну сферу, що покриває певну область дійсності, наприклад професії (Дашкова, 2020, с. 56): *artist, body-part maker, lawyer, office worker, etc.*

Отже, лексико-семантичне поле – це елемент мовної картини світу (ієрархічна структурна єдність взаємопов'язаних та взаємозалежних лексичних елементів, наділених загальною семантичною ознакою, що відображає понятійну, предметну або функціональну схожість певних явищ); це спосіб відображення системної організації словника; це динамічна система, яка розвивається та пов'язана з семантичними полями конкретної мови. Лексико-семантичне поле як особлива системоутворююча одиниця має складну і досить своєрідну структуру, складові елементи якої пов'язані між собою парадигматичними та іншими відносинами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дашкова, К.В. (2020). Поняття «лексико-семантичне поле» і його структура. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*, 33, 56-60.
2. Книщенко, Н.П. (2020). Поняття «лексико-семантичне поле» й «термінологічне поле» в сучасному мовознавстві. *Лінгвістичні дослідження*, (52), 3-9.
3. Фаліштинська, А.Р. (2021). *Семантичні та функціональні характеристики лексико-семантичного поля для позначення матеріальних цінностей у сучасній німецькій мові: кваліфікаційна робота*. Вінницький держ.

пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. URL:
https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/9493/1/Фаліштинська%20А.Р._робота.pdf

4. Merriam-Webster Dictionary. URL: <http://www.mw.com/home.htm>, 8(2).

Огер М.Г.

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, проф. Ковтюх С.Л.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

ЧЕРГУВАННЯ -СЯ ІЗ -СЬ У НАРИСАХ АРТЕМА ЧЕХА ЯК ЗАСІБ МИЛОЗВУЧНОСТІ МОВИ

Ще в 30-х роках ХХ століття видатний український мовознавець О. Н. Синявський зауважував: «Частка **-ся** в дієсловах в українській мові може скорочуватися в **-сь** дуже широко – не тільки після голосних, як *беруся – беруся, гребтися – гребтись...*, а навіть і після приголосних» звуків [б, в, м, п, г, к, л, н, р, й]: *«грібсь, наживсь, дамсь, не товпсь, опрігсь, визвольсь, посуньсь, підперсь, не гайсь... і навіть зрідка й після інших: не сердьсь* (Синявський, 2018, с. 28). У низці праць, наприклад авторства професорки С. Л. Ковтюх, запропоновано три основні правила вживання **-ся (-сь)** у дієслівних формах як засіб милозвучності сучасної української мови:

1) «якщо в дієслівних формах **-ся** та **-сь** приєднуються до кінцевого голосного, то можливе чергування цих формантів, тобто перед наступним приголосним уживається **-ся**, а перед голосним – **-сь**» (Ковтюх, 2004, с. 161–162; Ковтюх, 2007 с. 216; Ковтюх, 2016, с. 209; Ковтюх, 2014, с. 168).

2) «після приголосних завжди вживається **-ся**» (Ковтюх, 2004, с. 167; Ковтюх, 2007, с. 217; Ковтюх, 2016, с. 209; Ковтюх, 2014, с. 168).

3) «для дієприслівників характерне **-сь**» (Ковтюх, 2004, с. 167; Ковтюх, 2007, с. 217; Ковтюх, 2016, с. 209; Ковтюх, 2014, с. 168).

Для дослідження обрано сім дописів письменника-військовослужбовця Артема Чеха, опублікованих журналісткою О. Котубей-Геруцькою в інтернет-виданні «Суспільне. Культура» («Мені знову снилося, що я цілувався»: письменник і військовослужбовець Артем Чех про будні війни. URL: <https://suspilne.media/culture/284769-meni-znovu-snilosa-so-a-ciluvavsa-pismennik-i-vijskovosluzbovec-artem-ceh-pro-budni-vijni/>). О. Котубей-Геруцька

у вступній частині до текстів Артема Чеха зазначає: «...автор описує своє дозвілля під час служби, ділиться роздумами, які поволі перетікають з реальності в мрії й назад».

У досліджуваних текстах засвідчено низку дієслів, у яких безваріантно вживається постфікс **-ся**, це дієслова 3-ї особи однини: *Там можна зустріти будь-кого, і рідко коли той будь-хто **назветься** другом. Хтось до мене в ній їв копчену рибу, і рукава моєї фліски провонявся цим нестерпним запахом, що **асоціюється** в мене з червоною немитою шиєю і жовтими опухлими пальцями. І думаю про тих, хто не **повернеться**. Але твоя доба не так скоро **закінчиться**. **Здається**, що шкіра моя незабаром стане такою ж. Піксельною* (в останньому прикладі дієслово в ролі вставного слова вжите з безособовим значенням); дієслова у формі 2-ї особи однини: *Перевіряєш кулет, заряд на тепліку, вміст кружки з кавою на предмет комах, марно **намагаєшся** відігнати комарів і мошку, наминаєш німецький сухпай, **вдивляєшся** у замилений горизонт*; та у формі 3-ї особи множини: *Після Кундери **сняться** хороші сни*.

Позаяк автор переважно описує власне життя від свого імені, тому частина дієслів у прозових текстах у формі чоловічого роду минулого часу із формотворчим формантом **-в-** мають постфікс **-ся**, що вказує часто на зворотну дію: *Він не бачив тхорів, бо у теплік **дивився** я. Вчора ще **дівнався**. Я згадую тих, кого знав, і хто не **повернувся**. **Закинувся** пігулками (ад, протитривожні, знеболювальне, вітамін D, вітамін B, омега-3). Знову **потинявся**. Мені знову снилося, що я **цілувався**. **Прокинувся** о третій. У вказаних випадках уживання **-сь** можливе тільки в поетичних творах, бо це пов'язано часто з ритмом.*

У позиції в кінці речення фіксується вживання постфікса **-ся**, коли він доєднується до голосного звуку й потенційно можливе чергування **-ся** із **-сь**: *Не **сперечаюся**. Часом, звісно, **видихаю** і **заземляюся**. Там, принаймні, є де **сховатися**. Цим і **займуся**. Там теж **цілувалися**. А тут раптом **захотілося**. Якийсь день прийде Борода і скаже: **збираємося***. Очевидно, пауза в кінці речення асоціюється з приголосним звуком. У текстах військовослужбовця засвідчені дієслова на **-ся** після голосного звуку перед комою, мабуть, з тих самих причин: *Ще там у стосах, куди мені не **дістатися**, **лежить** сучасна українська література. Можна бажати, досягати, **битися**, прагнути, знову ж таки*.

І. Г. Чередниченко зазначав, що «вживання аглютинативних дієслівних часток **-ся**, **-сь** у художніх текстах переконливо свідчать про те, що варіації цих часток у дієсловах (це властиве і розмовній народній мові) – явище

продуктивне і має не лише евфонічну, але й стилістичну цінність. Нехтувати цим – значить збіднювати засоби мови» (Чередниченко, 1962, с. 215).

У текстах Артема Чеха в переважній більшості випадків там, де в кінці дієслів можливе чергування постфіксів **-ся** та **-сь**, коли вони доєднуються до кінцевого голосного звука, послідовно витримано традиційні правила милозвучності: **-ся** засвідчено перед наступним приголосним. Наприклад: *Я **дратуюся** від розмов, які чомусь весь час виникають. **Сховаюся** в червоному куточку й читатиму просвітницьку літературу. Якись кашкети і панами, що на тій-таки дачі **валялися по** кутках. **З'явилася вода**. І тихо грала боссанова, і **насувалася гроза**. Треба **перебиратися до** бібліотеки. Відсутність повинності, право вільно **розпоряджатися своєю** свободою, можливість безпечно **пересуватися країною** від Чона до Ізварине. Я не мрію, щоб **закінчилася війна***. Відповідно перед наступним голосним у кінці дієслова письменник використовує **-сь**: *Але однаково **прокидатимусь о** першій, о третій, о шостій, навалюватиму кави, з'їдатиму варені яйця і йтиму на пост*.

Формально постфікс **-ся** в кінці дієслова перед голосним звуком наступної лексичної одиниці, тобто збіг голосних на межі слів, знайдено в єдиному реченні: *Так часто, що **розболілося око***.

У посібнику «Нариси з загальної стилістики сучасної української мови» І. Г. Чередниченка вказано, що «ритмічність мови, як відомо, залежить від розташування наголошених і ненаголошених складів у словах контексту. Ритмічність порушується, якщо між наголошеними складами в суміжних словах утворюється багатоскладовий інтервал» (Чередниченко, 1962, с. 212). Можливо, з метою скорочення подібного інтервалу між багатоскладовим дієсловом та наступним складним прикметником, який пишеться через дефіс, доцільно вживати **-сь** навіть перед наступним приголосним, тобто формально порушити правило евфонії, як це здійснено в дописі Артема Чеха, тим більше в цьому випадку використано ще й алітерацію: *Наді мною літав сокіл, поруч **бабрались брунатно-бурі** бобри й бігало сімейство тхорів*.

І. Г. Чередниченко справедливо зауважує: «Як свідчать кращі зразки мови художньої літератури, дієслівні варіації на **-ся**, **-сь**, можуть бути використані для урізноманітнення звучання, граматичних засобів і стилістичних відтінків висловлювання» (Чередниченко, 1962, с. 210).

Отже, спостерігаючи за дотриманням милозвучності в текстах Артема Чеха, можна зробити висновок, що автор загалом дотримується правил чергування **-ся** та **-сь**. Часто використовує саме постфікс **-ся**, що сприяє підвищенню евфонічності та ритмічності його мовлення. Уживання цього постфікса, зокрема, відображає індивідуальні особливості стилю автора,

гармонійної ритмічної побудови тексту, стилістичну доцільність. Дослідження підтверджує актуальність правил уживання постфіксів **-ся** та **-сь** як засобів милозвучності української мови, їхню важливість для поліпшення евфонічності писемної форми мови.

ЛІТЕРАТУРА

Ковтюх С. Л. Репетитор (як навчитися грамотно писати) : навчальний посібник з практичного курсу української мови. Кіровоград : Центрально-Українське видавництво, 2004. 460 с.

Ковтюх С. Л. Репетитор (як навчитися грамотно писати) : навчальний посібник з практичного курсу української мови. 2-е вид., випр. й допов. Київ : ВД «Професіонал», 2007. 592 с.

Ковтюх С. Л. Сучасна українська літературна мова (Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія) : навчально-методичний посібник. Кіровоград, 2014. 288 с.

Ковтюх С. Л. Репетитор (як навчитися грамотно писати) : навчальний посібник з практичного курсу української мови. 3-є вид., випр. й допов. Кіровоград, 2016. 480 с.

Синявський О. Норми української літературної мови. Київ, 2018. 368 с.

Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ, 1962. 495 с.

Петрова А.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

*Науковий керівник: ст. викл. **Боряк І.В.***

*Київський кооперативний інститут бізнесу і права
(м.Київ)*

ВАЖЛИВІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ

В умовах глобалізації та інтенсивного розвитку економіки, бізнесу, ринкових та дипломатичних відносин, набуває нового значення та актуальності офіційно-діловий стиль, спрямований на регулювання ділових стосунків, спілкування на державно-політичному, громадському, економічному рівні, у законодавстві та сфері управління адміністративно-господарською діяльністю. Незважаючи на зростання кількості міжнародних документів і потреби в їх вивченні та якісному

відтворенні, міжнародно-правові документи як модель офіційно-ділового стилю вивчені недостатньо (Логінова & Богданова, 2022, с.166).

Англійська мова необхідна для фахівців більшості сфер, особливо юристам. Адже неважливо чи ви лише розпочинаєте свою кар'єру чи вже досвідчений професіонал – знання англійської відкриває багато нових можливостей, як-от:

- перспектива роботи у міжнародних компаніях;
- здатність краще розбиратись у юридичній документації;
- підвищувати свій професійний рівень на закордонних конференціях і курсах;
- мати доступ до більшої кількості джерел інформації з інших країн, що допоможуть вам вирішити найскладніші робочі питання (Хоролець, 2023).

Досліджено вплив англійської мови на виведення міжнародної комунікації на новий, більш ефективний рівень. Розглянуті рівні та засоби міжнародної комунікації. Проведений їх аналіз, створена порівняльна характеристика з метою виявити найбільш ефективний інструментарій для розвитку міжнародної комунікації (Гроза, Бабятинська & Гусейнова, 2019, р.174). В це питання глибоко занурювалась Людмила Колодник керівниця центру правничої лінгвістики, викладач спеціалізованого курсу «Legal English». *«В умовах сьогодення кожен фахівець має прагнути до удосконалення знання англійської мови. Юридична англійська мова – це інструмент розвитку творчого потенціалу студентів та підвищення конкурентоздатності серед правників!»* – переконана Людмила Колодник. Вона на прикладах показала відмінність між українською правовою системою та правовими системами інших країн, і розкрила особливості вивчення юридичної англійської, а саме особливості лексики, граматики і структури англійських речень у сфері правничої тематики(Колодник, 2023).

Англійська мова для фахівців юридичної сфери важлива, як для комунікації з колегами та партнерами, так і для розширення бази знань за допомогою іноземних видань. Крім того, існує безліч міжнародних програм для навчання юристів різного профілю, для проходження яких, англійська просто необхідна. Особливість юридичної англійської полягає в акценті на професійній юридичній лексиці, що допоможе надалі не лише спілкуватися із замовниками, партнерами чи колегами, а також і без проблем розбиратися в судових рішеннях, законах та договорах, розуміти термінологію та опанувати навички ділового листування, що має свою специфіку в англійській мові (Юридична газета, 2024).

Отже, можна зробити висновок, що англійська мова стала найбільш значущою в міжкультурній комунікації. Оскільки мова є джерелом політичного, економічного та культурного впливу, відповідно вивчення англійської є суспільно корисним, логічним і необхідним кроком, що допоможе досягти поставлених цілей.

ЛІТЕРАТУРА

Гроза, І., Бабятинська, Ю. & Гусейнова, К. (2019) Глобалізація англійської мови в міжкультурній комунікації. Retrieved from URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.4.41>.

Логінова, Л.В. & Богданова, М.В. (2022.) *Застосування англійської лексики в міжнародних договорах*. Retrieved from URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

Колодник, Л. (2023) *Юридична англійська мова - інструмент розвитку творчого потенціалу студентів!* Retrieved from URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

Хоролець, Т. (2023) *Lawyer's dictionary: корисні слова, вирази та ідіоми для роботи*. Grade Education Centre. Retrieved from URL: <https://grade.ua/uk/blog/lawyers-dictionary/>

Юридична газета (2024) *Юридична англійська як ключ до успіху в кар'єрі* Retrieved from URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/yuridichna-angliyska-yak-klyuch-do-uspihu-v-kareri.html>

Попова М.О.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: докт. філол. наук, доц. Кирилюк О.Л.*

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Взаємозв'язок між мовою і суспільно важливими проблемами, особливо – війною, простежується постійно в історичному перебігу подій. Питання боротьби за власну Батьківщину стосується майже кожного, тому новотвори, як спосіб когнітивно-підсвідомого захисту від ворога, активно потрапляють до ментального лексикону мовців. На думку науковців, воєнні події продукують

значно більшу кількість нових слів, ніж у звичайні, мирні часи, «це можна пояснити особливою увагою людей до подій, із якими не стикалися раніше і які викликають цілий спектр бурхливих емоцій: обурення, гнів, осуд, смак перемоги» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище неологізації в контексті російсько-української війни є об'єктом зацікавлення багатьох сучасних науковців-лінгвістів. Зокрема, фіксуємо подібні дослідження в доробках І.Бартоша, І.Вітюка, Г.Вусика, А.Гладченко, С.Гриценка, О.Деркачова, В.Зрівець, О.Кирилюк та багато інших.

Метою дослідження є аналіз семантичних особливостей неологізмів та неофразем періоду російсько-українського конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом дослідження неологізмів є визначення їхнього семантичного наповнення. Найпоширенішими за значенням є дві групи новотворів: а) котрі характеризують країну-агресора; б) які пояснюють життя України у період війни.

Лексико-семантична група, що позначає реалії життя в росії об'єднує в собі такі неологізми: *тристаграм* – «альтернатива російської соцмережжі Instagram», *путлєрнет* – ««автономний» російський інтернет, що прийшов на заміну цивілізаційним можливостям». Державний бюджет країни-агресора українці трактують також по-новому: «Відновлення комплексу витягне дуже великі кошти з **оркоскарбниці**, а головне – потребує дофіга часу, якого в Оркостану не так багато, як здається» (допис користувача Michael Gonchar у Facebook від 22.01.24). Саркастичний сенс закладено в термін на позначення російських виборів, які завжди проходять нібито на «демократичних засадах»: «Ворог планує провести вибори рф і на окупованих територіях... «**Свято демократії**» буде впродовж трьох днів – з 15 по 17 березня 2024 року» (Telegram-канал «Андрій Смолій», 11.12.23). Сполука слів «свято демократії» є іронічною реакцією на удавану «чесність» ворога. Це група номенів також поповнилось неологізмами на позначення ідеологічної течії в російській політичній дійсності: «Чого б українцям не зрозуміти вчасно сутність **путинизму** і не знищувати власні збройні сили протягом усього періоду національної державності» (група «АНТИВАТНИК» у Facebook, 02.01.24). Термін *путінізм* використовують на позначення підтечії рашизму як панівної ідеології росії.

Новотвори, що позначають реалії життя в Україні, також присутні в медійному просторі. Фіксуємо слова, що вказують на нерозуміння деякими публічними особистостями проблем війни. До прикладу, обурення в

суспільстві викликали жарти «Студії Квартал-95», у яких в негативному світлі змальовано українських вимушених переселенців. Через це виник новий, негативно забарвлений термін на позначення такого виду жартів: *«Слово «КВАРТАЛІВЩИНА» має тільки один сенс – це тотальна деградація»* (допис користувача Голод Лесі у Facebook від 26.12.23). Негативні висловлення Ірини Фаріон щодо окремих громадян теж отримали суспільний осуд, а в мережі фіксуємо активне використання неологізму *«фаріонша»*. Якщо говорити про Володимира Зеленського, то сприймання його як президента трактують через мовну парадигму по-різному, зокрема фіксуємо слова *Боневтік, Кращебвтік, «НІЗЕнітниця»*; такі емоційні неологізми виникли через визнання дій президента або ж, навпаки, неприйняття його політичних рішень. Виникла сполука слів й на позначення постійних конференцій президента: *«Зеленський дасть велику пресконференцію. Велике Пресконференціанство!»* (пост Процишина Богдана у Facebook, 18.12.23).

Зараховуємо до цієї групи й новотвір *«путінферштеєр»*, який має на меті охарактеризувати людей, які в Україні підтримують країну-нападника; лексема складається з прізвища провідника фашистської нації та німецького слова *«verstehen»*, що перекладається як *«розуміти, знати»*. Цей неологізм витворився у німецькому мовному середовищі, але активно вживається у межах нашої країни. Не оминати й неологізм *«ПритУлити»*, який означає *«донатити для армії»*.

Продуктивний процес *«осучаснення»* лексичного складу мови [2] стосується не тільки слів, але й стійких словосполучень, які у процесі перцепції сприймаються мовцями як одне ціле. Йдеться про неофраземи. Цікавим з погляду змісту є інноваційне лексичне утворення *«Вагнеряку на гілляку»*, що сформоване наслідуванням вже відомої фрази *«Комуняку на гілляку»* зі зміною одного словотвірного компонента. Неофраземна семантика віддзеркалює бажання помститися ворогу, відплатити йому за вчинені дії. Відомий вислів *«Я тебе породив, я тебе і вб'ю»* (головного героя історичної повісті Миколи Гоголя *«Тарас Бульба»*) українці інтерпретували відповідно до сучасних реалій: *«Київ москву охрестив, Київ москву відспіває»*.

Помітними є приклади сатиричного змалювання ворога. Сатира *«є однією з форм психологічного захисту та куражу»*[3] для української нації. Наприклад, сатиричною є неофразема *«Царь ПолуХерсонский и НедоЗапорожский, Киевзатриднявский озвободитель всея Донбасса»* (коментар користувача Iryna Shyshkina у Facebook, 10.02.24). Вирази *«орки світяться від щастя»* або ж *«будуть світитися, як зірки, але недовго»* [4] виникли після рішення російської армії відправити своїх солдатів рити окопи на території Червоного лісу, прилеглого до Чорнобильської АЕС.

Уже сталим виразом є висловлювання самопроголошеного президента Білорусі Олександра Лукашенка: «А я зараз вам покажу, звідки на Білорусь готували напад». Фраза вже виконує функції фразеологізму й мему.

Висновки. Результати здійсненого семантичного аналізу неологізмів періоду російського вторгнення в Україну дозволяють зробити висновок про їхнє широке семантичне наповнення. Більшість із них є емоційно-оцінними: віддзеркалюють ставлення до певної події чи людини. Аналізовані новотвори поділено на дві групи: а) на позначення російських реалій; б) для маркування української дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жулінська М., Круглій О. Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Розділ II. Суспільні комунікації та мовні універсалії*, 3 (14). 2022. С. 103 – 110.
2. Івасишина Т., Комарова О. Фразеологізми як репрезентанти воєнного дискурсу. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія. Випуск 1(6)*, 2023. С. 30 – 35.
3. Колеснікова І. Неологізація: тенденції та вектори. *ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*. 2016. С. 33 – 36.
4. Радіотрек: «Світяться від щастя», – росія почала відводити війська із зони ЧАЕС. URL: https://radiotrek.rv.ua/news/svityatsya-vid-shchastya-rosiya-pochala-vidvoditi-viyska-iz-zoni-chaes_286111.html
5. Ющук І. П. Українська мова. К.: Либідь, 2005. 640 с.

Поступальський М. О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Кирилюк О. Л., док. філол. наук, доцент

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ВОЄННОГО ПРОТИСТОЯННЯ В МЕРЕЖЕВОМУ ФОЛЬКЛОРІ

Постфольклорні тексти, або тексти мережевого фольклору, є своєрідним засобом опору інформаційній ворожій агресії, тому пропонуване дослідження актуальне в умовах російсько-української війни.

У постфольклорних текстах воєнного дискурсу особливо помітна актуалізація ціннісних ознак, необхідних для моральної стійкості суспільства, яке перебуває в стані відбиття ворожого вторгнення.

У межах аналізованого матеріалу (74 тексти мережевого фольклору) репрезентованою цінністю стає *захист своєї країни*, тобто *боротьба проти ворога*.

Серед аксіологічних особливостей досліджуваних текстів превалює емоційна оцінка змісту висловлювання з погляду опозицій *добро – зло, позитивне – негативне*. Причому прикметною ознакою стає представлення негативного як позитивного, наприклад: змалювання смерті як позитивного явища, коли йдеться про ворогів. Фіксуємо увагу авторів текстів до різних рівнів боротьби: як на полі бою, так і в тилу. Наприклад, концепт *БОРОТЬБА З ВОРОГОМ* наявний у тексті «-Записуйте дітей на секції боротьби / - Греко-риської чи вільної? / - Радіоелектронної!».

I. Концептуальні метафори

Трапляються тексти, у яких спостережено використання концептуальних метафор, які нівелюють поняття цінності людського життя. Така особливість є закономірною для суспільства в умовах війни, якщо йдеться про життя ворога. Фіксуємо низку метафор.

1. Концептуальна метафора СМЕРТЬ як ДОБРО

У тексті «*помер внезапно без причины под минском десь міністр макей і шо сказать на цю новину? ...окей*» (акаунт «Кокс Квасьневского» у мережі «Фейсбук») йдеться про смерть представника Білорусі – країни, яка є союзником росії. Реакцією на новину є іншомовна лексема «окей», що виражає згоду, схвалення.

2. Концептуальна метафора РАКЕТНИЙ ОБСТРІЛ як ДОБРО

До цієї категорії зараховуємо тексти про так зване ППО Білгородської області рф: «*Ми любимо Белгородське ПеВеО*», «*Белгородщина — не працює ПеВеО*». Такі тексти є реакцією на вибухи на території росії. Російську ініціальну аббревіатуру ПВО українські користувачі мережі графічно зображають, як *ПеВеО*, що створює комічний ефект.

Іронічним є текст «*Белгород – черговий самообстріл*». На початку повномасштабного вторгнення російська пропаганда повідомляла, що не б'є по українських містах, а насправді Україна сама їх обстрілює. Коли українська армія почала давати відсіч, користувачі використовують на позначення ударів по території рф слово «*самообстріл*».

Поширеним є вживання семантичних неологізмів, як-от бавовна: «*Дуже багато бавовни в Белгородській Народній Республіці*». Науковці зазначають, що «трансформований евфемізм *бавовна* використовують на позначення

вибуху на території Росії або в окупованих нею регіонах. Вторинна семантика цієї лексеми розвинулася через традицію використання російськими ЗМІ слова «хлопок» замість вибух. Одним зі значень слова «хлопок» в російській мові, окрім «звуку вибуху», є також «рослина, з якої виготовляють пряжу». Саме для цього, другого, значення в українській мові існує окреме слово «бавовна». Вважають, що неправильний (машинний) переклад російськими ботами українською мовою тексту зі словом «хлопок» (на позначення вибуху) і спричинив появу слова «бавовна» із цим же значенням» (Кирилюк, 2023). Також фіксуємо неологізм *Білгородська Народна Республіка* як алюзію до так званих «ДНР/ЛНР» (*Донецька / Луганська народна республіка*) – незаконних формувань, створених росією на території України.

3. Концептуальна метафора *ВІЙНА В РОСІЇ* як *ДОБРО*

У зафіксованих текстах фіксуємо бажальну семантику, тобто вказівку на очікувані події щодо росії: *«Хочеться простого людського громадянську війну на росії»*.

4. Концептуальна метафора *БОРОТЬБА* як *ЛЮБОВ*.

Окрему групу складають твори, стилізовані як короткі тексти бренду «Love is»: *«Любов – це звільнити українські землі від російської окупації»; «Кохання – це боротися за свою країну?»; «Любов – це разом полювати на російські танки», «Кохання це – разом дивитись, як палає кримський міст», «Любов – це бити ворога разом»*.

Їх визначають за структурою як «...прості двоскладні речення, у яких підмет виражений тільки двома іменниками-синонімами кохання, любов, а присудок репрезентований дієсловами у формі інфінітива. У таких текстах лексеми й конструкції *боротися, звільняти, полювати* та інші стають вербальною реалізацією концепту *ЛЮБОВ*. Отже, концепт *БОРОТЬБА* пояснений як одна з моральних цінностей» (Кирилюк, 2023).

5. Концептуальна метафора *ВБИВСТВО* як *ЛЮБОВ*

Ця метафора є подібною до попередньої, відмінність полягає а акцентуванні уваги на фізичному знищенні ворога: *«Кохання – це різати ворогів разом»; «Кохання – це смалити вату, щоб повернути Донбас»*. Сталий вираз *смалити вату* вживають зі значенням «вбивати російських військових».

6. Концептуальна метафора *СМЕРТЬ ВОРОГА* як *СПОКІЙНЕ МАЙБУТНЄ*.

В аналізованих текстах фіксуємо спонукальні наративи, які покликані пояснити суспільству, чому варто знищувати ворога: *«русня, як депозит. чим більше покласти, тим спокійніше майбутнє»*. Варто звернути увагу на побудову мовної гри через поєднання в тексті двох різних значень

багатозначного слова *покласти*: 1) зробити грошовий внесок, внести на зберігання куди-небудь; 2) убити, знищити.

7. Концептуальна метафора *СМЕРТЬ* як *ПРИЧИНА ВДЯЧНОСТІ*

Зокрема, в тексті *«боєц росгвардії в пакеті / кадировец і чмобік-дрищ / ми вдячні зсу за еті / сто тищ»* (акаунт «Кокс Квасьневского» у мережі «Фейсбук») висловлено вдячність користувачів Збройним силам України за знищення ста тисяч ворогів.

II. Іронічні тексти

Окрему групу формують тексти, які висміюють ті чи ті реалії воєнного періоду. Наприклад: у тексті *«якісь внезапно камні с неба / упали на аеродром / а от курить було не треба / на ньом»* (акаунт «Кокс Квасьневского» у мережі «Фейсбук») йдеться про удар українських сил по аеродрому в Криму. Використано мем-фразеологізм «камні з неба», мотивований гаслом російської пропаганди періоду анексії Криму: *«А что дальше? Да хоть камни с неба! Мы дома!»* В українському сегменті мережі сполучення «камні з неба» почали використовувати на позначення негативних явищ в Криму після російської окупації.

Поява тексту *«Гарний варіант для путіна зберегти обличчя – застрелитись у серце»* мотивована неодноразовими заявами західних політиків про нібито необхідність дати можливість путіну зберегти обличчя, вийшовши із війни.

У вірші *«прийшла в Донбас росія знову / принесла світле майбуття / ну а до того ще й з ростова сміття»* наявна алюзія до оголошення росією планів побудувати на території Донеччини полігони для сміття. Зіставлення понять «світле майбутнє» й «сміття» нівелює ворожі наративи про нібито позитивні зміни після окупації українських територій росією.

Фіксуємо тексти з актуальних тем, стилізовані до творів Т. Шевченка: *«І на оновленій землі врага не буде супостата, і будуть люде, буде нато, і тільки мертві москалі»*; *«Світає, Кримський міст палає Соловейко в темнім гаї Сонце зустрічає»*.

III. Дегуманізувальна семантика

Окрім виконання функції розлюднення, дегуманізувальна лексика є засобом досягнення комічного ефекту, оскільки перетворює людей на кумедних персонажів. Тому часто в мережевому фольклорі такі лексеми вжиті поруч зі словами, що вказують на спосіб знищення позначуваних ними осіб. І в такому випадку процес знищення і його результат також набувають комічного відтінку.

У досліджуваних текстах трапляється використання таких дегуманізувальних засобів.

Порівняння з тваринами, предметами, стравами. Наприклад: «ніхто йому не допоможе/ це остаточно гапик / перетворився час пригожин / в шашлик» фіксуємо знущальну семантику щодо смерті Євгенія Пригожина, ватажка російського незаконного збройного формування.

Етнофолізми. Функцію комічного знеособлення виконують етнофолізми *москалі, кацати, москальня, москальський* і т.ін.

Особливої популярності набули тексти, у яких невдачі росіян передані як підстава гарного настрою українців: «*Москалі нам не друзі. Бо друзі на дорозі не валяються*». Комізм досягнутий вживанням лексеми не валяються, що є алюзією до сталого вислову, про те, що справді цінні речі «на вулиці не валяються». Парадоксальності висловлено додає той факт, що «валятися» в аналізованому тексті вжито зі значенням «лежати на землі після удару української зброї».

ЛІТЕРАТУРА

Кирилюк, О. Л. (2023). Дискурс інформаційної війни: лінгвокогнітивний та психолінгвістичний аспекти: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філол. наук. Кропивницький–Дрогобич.

Приходченко Д.В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Долгушева О.В.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

АНГЛІЙСЬКИЙ ВІДЕО-ТРЕВЕЛОГ: ЖАНРОВА ТА МОВНА СПЕЦИФІКА

Поява Інтернет-спілкування та його всесвітнє поширення призвело до появи нових мовленнєвих жанрів. Їхня функція в онлайн-просторах свідчить про зміну комунікативних цілей і установок, що відбувається через реалізацію персоналізованої мови, яка активно присутня в онлайн-дискурсі. Інтернет-спілкування стало полем жанротворення, оскільки розвивається багато нових жанрів, кожний з яких виконує властиві йому функції, має окреслене коло авторів та реципієнтів тощо. Одним із таких жанрів є відеоблог.

Відеоблог (video blog, Vlog) — це веб-сайт, який містить записи в хронологічному порядку, доповнені зображеннями, відео та іншим мультимедійним вмістом. Відмінною рисою відеоблогів є їх рекламний характер, оскільки користувачі можуть залишати коментарі, ставити запитання, дискутувати з автором. На думку Є. Волощенко, відеоблог — є відкритим масивом інформації, містить «живе мовлення», де здійснюються різні тактики побудови комунікації, вербального та невербального впливу на користувачів (Волощенко, 2022, с. 149). Відеоблог є такою формою ведення блогу, в якому переважає візуальний (відео) ряд. Вербальна інформація у такому блозі представлена у формі аудіосупроводу, а не друкованого тексту.

Сучасні дослідження блогів розглядають їх з огляду на диференційні ознаки відповідно до різних критеріїв. Так, за функціональною спрямованістю вирізняють:

- інтерактивні відеоблоги (*Interactive Vlog*), які взаємодіють з аудиторією, надаючи гіперпосилання на різні відео для перегляду;
- освітні (дорадчі) відеоблоги (*Educational vlogs*), котрі часто зосереджені на практичних порадах, особливо в сферах краси та стилю;
- відеоблоги-огляди (*Review Vlogs*), які служать тестом огляду товару, особливо в рекламних цілях;
- консультаційні відеоблоги (*Advice Vlog*), що є одними із найпопулярніших типів відеоблогів, у яких розглядаються конкретні проблеми та пропонуються рішення;
- відеоблоги з впливом на масову аудиторію (*Influencer Vlogs*) мають сильний вплив на публіку серією вибірових рекомендацій;
- вірусні відеоблоги (*Viral Vlogs*) прагнуть привернути увагу ефектністю свого контенту;
- музичні відеоблоги (*Music Vlogs*) переглядають музичні відео з коментарями⁴
- персональні відеоблоги (*Screencast Vlogs*) демонструють виконання певного процесу на екрані користувача.

Відеоблоги можна класифікувати за тематичною спрямованістю: блог про красу (*beautyvlog*), блог про моду (*fashionvlog*), блог про стиль життя (*lifestylevlog*), блог про ігри (*gamevlog*), блог про подорожі (*travelvlog*), політичний блог (*sensevlog*), кулінарний блог (*cookingvlog*), огляд вірусних відео (*viralvideo vlog*), соціальний досвід (*social experience vlog*).

За технічною спрямованістю виділяють: 1) завантаження на спеціальні інтернет-сайти (YouTube); 2) мобблоги – відеоблоги, створені у спеціальних відеододатках на смартфоні (Vine, Periscope) (Бабич, Рудик, 2020, с. 174).

Оскільки сьогодні мандрівки стали невід'ємною частиною життя міжнародної спільноти, зростає чисельність відеоблогів на тему подорожей, які стають все більш популярними та мають шанувальників у всьому світі.

Відеоблог на тему подорожей чи тревелог— це особливо автентичний тип тексту, який розповідає про подорож відеоблогера, історичні докази, думки та знання про відвідані місця. Тревелогом можна назвати і просто опис подій під час подорожі (Ferdig, Trammell, 2004, с. 12). Тревелог розглядають також як оповідь про подорож в іншу країну/локацію, що викладається у формі особистого свідчення і передбачає регулярну фіксацію подій у ході їхнього переживання. Зміст тревелога визначає тематику подорожі (маршрут, спосіб пересування, опис відвідуваних місць) (Ferdig, Trammell, 2004, с. 12).

Популярність туристичних відеоблогів BBC Travel Show заснована на концепції онлайн-щоденників, хоча вони були вдосконалені та адаптовані до формату відео, що робить їх більш складними та привабливими для глядачів. В англomовних відеоблогах сайту BBC Travel Show широко використовуються сленгізми, такі як "bugger all", "knackered", "gutted", "gobsmacked", "cock up", "lost the plot" та інші. Ці вислови надають автентичності змісту й особливого колориту.

Окрім сленгу, мова відеоблогів про подорожі на веб-сайті BBC Travel Show також характеризується використанням нових слів, okazіоналізмів, які створюються з метою опису нових або вигаданих подій і явищ.

Мова відеоблогів на сайті BBC Travel Show характеризується багатством засобів мовної виразності. Незважаючи на відчуття невідповідності до виступу відеоблогера, контент часто планується заздалегідь. Використання різноманітних стилістичних засобів, таких як метафора, повтор, метонімія, іронія, допомагає автору максимально повно донести потрібну інформацію та привернути увагу великої кількості зареєстрованої аудиторії.

Відеоблогери часто використовують метафори, щоб створити яскраві та творчі висловлювання. Ці метафори можна використовувати як для експресивних характеристик об'єкта, так і для маніпулювання свідомістю аудиторії, тим самим змінюючи спосіб сприйняття явищ. Наприклад, *"HIV is more like a tattoo - it's under your skin, but you can't hide it forever for social perception"* [користувач: anti-aids]; *"The junk food industry is a tree of knowledge – once you give in to temptation and start consuming, it's a long journey back to the heavenly gardens of body attractiveness"* [користувач: shanedowson].

Крім метафори, відеоблогери використовують і інші засоби мовної виразності, такі як персоніфікація, метонімія, антонімія, іронія, оксюморон, гіпербола, зевгма. Кожен із цих стилістичних прийомів використовується для

створення особливого стилю мовлення, який допомагає відеоблогерам ефективно взаємодіяти з аудиторією, роблячи свій контент цікавим, яскравим і таким, що легко запам'ятовується.

На синтаксичному рівні у текстах відеоблогів сайту BBC Travel Show спостерігається тяжіння до спрощених синтаксичних структур – простих речень та експресивних стилістичних структур – повторів, паралелізмів, окличних речень, риторичних запитань та еліпсів та інверсії. Наприклад: *What is their theme? The theme is that in any restaurant in Japan, if you ask for perch sashimi, it will be sashimi made from it, only this one was still alive in the morning.*

Отже, Інтернет-спілкування спричинило появу нові мовленнєвих жанрів, серед яких відеоблог (vlog) відіграє значну роль. Особливо популярними є відеоблоги про подорожі, такі як ті, що представлені на сайті BBC Travel Show. Вони активно використовують мовні засоби, такі як сленг і метафори, для створення цікавого та запам'ятовуваного контенту. Використання різноманітних стилістичних прийомів допомагає відеоблогерам залучити та утримати увагу аудиторії, роблячи їх контент ефективним та привабливим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич М.О., Рудик І.М. (2020). Лінгвістичні особливості текстів англomовних блогів. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: Збірник студентських наукових робіт*. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 8-11.
2. Волощенко Є. (2022). Дискурс відеоблога в структурі інтернет-комунікації. *Мовознавство. Літературознавство. Актуальні питання гуманітарних наук*, 52 (1), 147-152.
3. Ferdig R. E., Trammell K.D. (2004). Content Delivery in the 'Blogosphere'. *T.H.E. Journal*, 31(7), 12-20.

Сметанко М.О.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: докт. філол. наук, доц. Кирилюк О.Л.*

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

МЕРЕЖЕВИЙ ФОЛЬКЛОР У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Мережевий фольклор – важливий соціолінгвальний феномен сучасної дійсності. Завдяки мовним одиницям та відповідним наративам, закладеним у постфольклорні тексти, можна донести до суспільства важливу думку, вплинути на нього, що є особливо важливим в контексті війни. Інтернет-фольклор є пам'яткою подій різних етапів розвитку суспільства.

Через повномасштабне вторгнення росії на територію України, суспільство захищається не лише на фронті, а й чинить опір в інформаційному просторі: знецінює діяльність ворога, уславлює українські постаті, які зробили внесок у відбиття ворожої агресії, а також виявляє і нівелює ворожі наративи, спрямовані на розпалювання конфлікту всередині українського суспільства або налаштування громадян проти своєї країни.

Групу текстів опору ворожій агресії можна умовно поділити на 5 видів: наративи нівелювання російського впливу, наративи окреслення поведінкових сценаріїв, наративи іронічного нівелювання тимчасових труднощів, звияжні наративи та тексти із дегуманізувальною семантикою.

Наративи нівелювання російського впливу. Росіяни ще з початку повномасштабного вторгнення намагалися будь-якими методами виправдати агресію з боку їхнього керівництва. Саме ці намагання привели до створення текстів, у яких українці чітко пояснюють мету загарбників: *«Українці воюють за право жити у своїх будинках. Росіяни воюють за право жити у будинках українців. Так зрозуміло?»* (facebook.com, користувач «Викторія Петухова», 29.10.2023). Цей текст спрямований на руйнування російського наративу про те, що нібито їхня армія «звільняє» українські міста.

Текст *«Бандерівець як чупакабра: ніхто не бачив, але всі бояться»* (pinterest.com, 17.02.2024) спрямований на нівелювання російського міфу про те, що нібито українці – це нацисти. Кремлівська пропаганда демонізувала образ українського політичного діяча Степана Бандери, звинувачуючи його у співпраці з нацистами, а відтак почала використовувати слово *бандерівець* як синонім до слова *нацисти*.

Наративи окреслення поведінкових сценаріїв. Зафіксовано 7 текстів-алюзій до коміксового наповнення жувальної гумки «Love Is»: «Кохання – це коли він дарує тобі джавеліна» (pinterest.com, 17.02.2024); «Кохання – це шукати їй краще місце у бомбосховищі» (pinterest.com, 17.02.2024); «Любов – це дивитися як горять російські військові кораблі» (facebook.com, користувач «CHILLSON», 14.02.2024); «Кохання – це збирати чоловіку на дрон» (pinterest.com, 17.02.24); «Кохання – це коли кожного вбитого окупанта він присвячує тобі» (pinterest.com, 17.02.2024); «Кохання – це разом дивитися як палає Кримський міст» (pinterest.com, 17.02.2024); «Кохання – це бути її бронезилетом» (pinterest.com, 17.02.2024). У таких текстах поняття «вбити окупанта», «спалювати російські кораблі», «оголошувати збір на дрони» стають вираженням концептів *КОХАННЯ* / *ЛЮБОВ*. У такому контексті поняття боротьби проти ворога стає загальною цінністю.

Наративи іронічного нівелювання тимчасових труднощів. Жарти стають своєрідною захисною реакцією, а тому фіксуємо тексти, де змальовано стійкість українців до будь-яких проблем: «Новина 1: світ на порозі третьої світової. Новина 2: в Китаї з'явився новий штам коронавірусу. Новина 3: глобальне потепління може повернути вірус чуми. Новина 4: в Маямі прибульці. Українці: - Ти щось відчуваєш?/ - Ні» (web.telegram.org, користувач «CBN|Кіровоградщина», 07.02.2024).

Звитязні наративи. Коли українська армія завдає ударів по воєнних об'єктах на території рф, суспільство у відповідь на обурення росіян реагує стилізованими текстами: «Не бамбіте, і не бамбіми будете» (Послання до Болотян, 12-30)» (facebook.com, користувач «Костя і Компанія», 03.01.2024). Тут присутня алюзія до біблійної фрази «Не судить і не судимі будете». Використано слово *болотяни* як синонім до слова *росіяни*. Ця синонімічна лексема мотивована фактом пояснення росії як нібито території «боліт» – нерозвиненої, несучасної.

Тексти із дегуманізувальною семантикою. Дегуманізація, або розлюднення, – психологічний процес позбавлення людини її людських рис, заперечення чи применшення її належності до людського роду [3]. В анекдоті «Кажуть, що у рабсійських військових смикається око, коли в магазині на касі їх запитують: «ПАКЕТ НАДА?»» (facebook.com, публікація користувача «Vitalik Kramchanin», 10.10.2023) зневажлива лексема *рабсійський* походить від поєднання слів «російський» та «раб». Українці висміюють страх росіян перед пакетами, оскільки загиблих військових країни-агресора додому привозять у пакетах.

Наступну групу текстів з індивідуалізованими наративами можна умовно поділити на *критичні тексти* та *тексти уславлення*.

Критичні тексти. Фіксуємо жарти про Федерального канцлера Німеччини Олафа Шольца, якого українці критикують за те, що він зволікає з наданням певних видів військової допомоги: *«Треба було Шольца залишити на вокзалі по приїзду і сказати: За вами заїде таксі пізніше. От він стоїть годину, дві на вокзалі, телефонує питає де таксі, а Зеленський каже: Ще трохи почекай, таксі вже їде, сьогодні або завтра десь так»* (facebook.com, 15.04.2024).

Тексти уславлення. Голова Миколаївської ОДА Віталій Кім запам'ятався українцям умінням зберігати оптимізм у складних ситуаціях, що сприяло популярності: *«Я, звісно, не принцеса, але й ти не губернатор Миколаївської області»* (facebook.com, 15.04.2024).

Останню групу складають **тексти із загрозливими ворожими наративами**. Вони розраховані на те, аби нівелювати український опір ворожій агресії та перекласти відповідальність за війну із агресора на сторону, яка захищається.

Деякі матеріали засвідчують намагання спровокувати конфлікт між західними та східними областями України: *«Ротація – це коли військовий із Західної України живе в окопі під Бахмутом, а втікач з Донецька в Буковелі н'є тиво...»* (facebook.com, користувач «Nadiya Hadzman», 15.10.2023); *«В торговий центр, в Кременчузі, прилетіло. На виставку, в Чернігові, прилетіло. На поминальний обід, на харківщині, прилетіло. На весілля, в Львові, не прелетіло»* (facebook.com, користувач «Максим Максим», 17.10.2023). У першому випадку нав'язано ворожий наратив ненависті до внутрішньо переміщених осіб із Донецької області, а в другому – сформовано думку про те, що нібито Львівщина – місце веселощів під час війни. Такі тексти побудовано на антитезі з метою протиставити страждання одних громадян на противагу розвагам інших, що створює викривлену картину ситуації в країні та провокує конфлікт всередині суспільства.

Тексти мережевого фольклору є одним із засобів формування суспільного світогляду. Поширення через медійні ресурси різних постфольклорних жанрів здатне як здійснити шкідливий ворожий вплив на свідомість людей, так і спонукати до опору ворожій агресії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григоренко І. В. Інтернет-фольклор: основні теоретичні підходи до визначення поняття. *Гуманітарний корпус*: [збірник наукових статей з

актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії]. 2019. Вип. 23 (том 1). С. 70–72.

2. Денисюк Ж.Д. Постфольклор як предмет гуманітарних досліджень: до постановки питання. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2016. № 2. С. 19–23.

3. Кирилюк О. Л. Мова мережевого фольклору як засіб опору інформаційній агресії. *Мова: Класичне – модерне – постмодерне*. 2020. № 6. С.32–49. DOI: 10.18523/icmp2522-9281.2020.6.32-49

Собчук О.Б.

*асистент кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка
(м. Кременець)*

ІСТОРИЧНИЙ ДЕТЕКТИВ У БРИТАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Історичний детектив – це жанр літератури, який поєднує в собі елементи детективного роману з історичною фікцією. Цей жанр не лише розважає читача і заглиблює його у загадки, а й відтворює реалії минулих епох. У британській літературі історичний детектив має багату спадщину, яка починається з класичних творів таких письменників, як Артур Конан Дойл, Агата Крісті та досягає свого розквіту серед таких сучасних авторів, як Рут Ворбертон, К. Дж. Сент та інші. Вихід роману «Пригоди Шерлока Холмса» Артура Конан Дойла в 1887 році став справжнім проривом, адже сищик Холмс, з його логікою та аналітичним мисленням, став архетипом детективу і вплинув на безліч наступних персонажів літератури історичного жанру.

У контексті окресленої проблеми зосереджуємо свою увагу й на тому, що в англійській детективній літературі 30-х років ХХ століття одним із найвідоміших імен є Найо Марш, яку також називають «Королевою злочинів». Персонажем-детективом усіх її детективних історій є поліцейський – чудово освічений, високо інтелектуальний, навіть, аристократична особа.

З часів А. Конан Дойла, концепція британського детективу у літературному світі включала не лише процес переслідування злочинця, але й використання специфічних ефектних непохибних методів розкриття злочинів. Наприклад, розуміння людської душі, що показує отець Браун – персонаж детективних історій англійського письменника Г. К. Честертон чи знаменитий «дедуктивний метод» Шерлока Холмса, або ефективність «маленьких сірих

клітинок» Еркюля Пуаро та провінційна спостережливість міс Марпл, завдяки яким злочинець майже відразу потрапляє під призму правосуддя.

Продуктивною є пам'ятка британського науковця Ніла Александра «Про літературну географію» («On Literary Geography», 2015), де автор наголошує на інтердисциплінарності таких досліджень, що утворюють особливе поле між географією та літературознавством і отримують різноманітні назви: уявна географія, літературна картографія, геокритика, геопоетика, гео-гуманітаристика (Neal, 2015, с. 3). Подібну думку висловлює і Роберт Таллі, акцентуючи увагу, що «в останні кілька десятиліть просторовість стала ключовим концептом для літературних і культурних студій» («Spatiality», 2013) (Tally. *Spatiality*, 2013, с. 3). Погоджуємось, що захоплення детективними серіями може стимулювати інтерес до літературного туризму, коли шанувальники жанру відправляються у подорожі за слідами улюблених персонажів та сищиків. Один з ілюстративних прикладів цього популярного явища – музей Шерлока Холмса у Лондоні, що розташований за фіктивною адресою на Бейкер-стріт, 221б.

Аналіз творчості англійської письменниці А. Крісті дає змогу стверджувати, що авторка удосконалила класичну форму англійського детективного роману, акцентуючи увагу на культурологічному аспекті, історичному часі та місцевому колориті Британії (зображення англійського будинку, традицій), висвітливши ключові концепти англійської свідомості: «Англійство» («Englishness»), «джентльмен» («gentleman»), «шляхетність» («gentility»), «країна» («country»), «дім» («home»). Так, в епоху королеви Вікторії слово «джентльмен» позначає енергійного, галантного, шанобливого персонажа-кавалера. Цілком логічно можемо вважати, що ключовим аспектом англійського історичного детектива є фокус на національну ідентичність, що полягає в усвідомленні читачем власної історії та розумінні себе частиною нації. Паралельно А. Крісті вдається до використання дуальної пари «свій» – «чужий» (міс Марпл та Еркюль Пуаро) у створенні героїв, щоб через їхнє сприйняття глибше позначити концепти британської ментальності. Аналізуємо, що авторка не просто описує процес розкриття злочину, діяння сищика, але й висвітлює звички, смаки, традиції британців.

Відомо, що особливої популярності історичний детектив набув у 70-ті роки ХХ ст. Серед найбільш популярних британських авторів можемо назвати Пітер Ловсі із серією поліцейських детективів вікторіанської епохи, Елліс Пітерс та її романи про ченця, який жив у XII ст., в епоху боротьби за владу між королем Стефаном та імператрицею Матильдою. Значним внеском до когорти британських історичних детективів є праці Кена Фоллетта.

Найвідоміший із них вважається «Стовпи Землі» (1989), сюжетним стрижнем якого є будівництво собору у середньовічній Англії. Особливе місце серед історичних детективів займає роман Джозефіни Тей «Дочка часу» (1951), де авторка робить серйозну та досить аргументовану спробу реабілітувати Річарда III, короля Англії (1483-1485), який після смерті був звинувачений у вбивстві двох своїх племінників з метою захоплення англійського трону. Як бачимо, письменники фокусували свою увагу саме на поєднанні історичної достовірності, репрезентуючи суспільно-політичне та побутове життя англійців у конкретний період історії, що робить їх праці більш автентичними та захоплюючими для читача.

Британський історик Алан Дж. П. Тейлор зазначив, що «детективні твори частіше надають історику чіткі та точні соціальні деталі, ніж ті, що можна знайти в літературних творах» (*Taylor, 1994, c. 67*). Дослідник аргументував це тим, що Сейєрс часто додавала до своїх рукописів сучасні посилання в останню хвилину, щоб актуалізувати свої романи (*Sayers, 1968, c. 183; McGregor, Lewis, 2000*). Можемо вважати, що детективна література, зокрема історичний детектив, може бути цінним джерелом соціальних деталей для істориків, однак їх слід використовувати з урахуванням контексту та критичного осмислення.

У контексті окресленої проблеми, зосереджуємо увагу й на ролі жінок серед авторів детективів, адже традиційно вважалось, що цей жанр є більш «чоловічим». Підкреслюємо цю думку, оскільки не випадково крізь століття англійську письменницю Агату Крісті називають «королевою детективу». Заслуговує на увагу і той факт, що серед багатьох різновидів детективного жанру жінки віддають перевагу саме історичному детективу. Серед англійських жінок-детективів Д. Джеймс у праці «Talking about Detective Fiction» виділяє чотири знакові постаті, які мали найбільший вплив на розвиток жанру, зокрема А. Крісті, Д. Сейєрс, М. Аллінгем та Н. Марш, яким присвячено п'ятий розділ дослідження. Д. Сейєрс посідає особливе місце в цьому переліку, адже, на думку дослідника, саме вона принесла в детективну історію справжню літературну мову, вишукану та образну, і зробила головного персонажа інтелектуалом, продовживши роботу над стилем твору та системою образів, розпочату А. Крісті (*James, 2009, 134*).

Отже, історичний детектив у британській літературі виражається таким, що легко адаптується залежно від епохи та творчих намірів його авторів. Він являється засобом для відображення англійської ментальності через художнє втілення. Цей жанр представляє собою особливу національну традицію у світовій літературі, що успішно розширюється численними послідовниками.

ЛІТЕРАТУРА

- Alexander Neal. (2015). On Literary Geography. *Literary Geographies*, 1(1), 3-6.
- Dorothy L. Sayers. (1968). *Unnatural Death*. Avon Books, 183.
- James D. (2009). *Talking about Detective Fiction*. Bodleian Library.
- Robert Kuhn McGregor, Ethan Lewis. (2000). *Conundrums for the Long Weekend: England, Dorothy L. Sayers, and Lord Peter Wimsey*. The Kent State University Press.
- Tally Robert T. Jr. (2013). *Spatiality*. Routledge.
- Taylor quoted in Terrance L. Lewis, Dorothy L. Sayers' *Wimsey and Interwar British Society*. Lewiston. (1994). The Edwin Mellen Press.

Тининико Д.М.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Демешко І.М

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІЮВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНИХ МАСМЕДІА

Протягом усього свого життя людину супроводжує інформація, яка є однією з провідних соціальних потреб суспільства та яка створює певне інформаційне коло. Результат від соціальної взаємодії внаслідок масової комунікації, яка пов'язана з наданням інформаційних послуг населенню, є масова інформація. Вона призначена для широкої аудиторії, спрямована на задоволення її потреб, а також адаптується до цих потреб. Як феномен, засоби масової інформації довгий час привертають увагу як суспільства, так і дослідників. Останні формують різноманітні як об'єктивні, так і позбавлені правдивості висловлення щодо суті засобів масової інформації. Опрацювавши матеріал інтернет-видання «Гречка», можна припустити, що тематично вона складається з політичних, суспільних та економічних тем, новин про життя мешканців, здоров'я та культуру. Трапляються також запозичення, здебільшого з англійської мови. Різноманітні публікації «Гречки» вирізняються вживанням іншомовних слів у всіх статтях, що має не лише мовний, але й інформаційний зміст.

Запозичена лексика в масмедіа була об'єктом уваги багатьох учених-лінгвістів таких, як О. А. Стишова, Л. А. Карпець, О. Т. Горбача, А. Ф. Нечипоренко та ін. Л. А. Миронова, О. К. Бондаренко досліджували теоретичні та практичні питання запозиченої лексики в мові сучасних засобів масової комунікації (*Миронова, 2022, с.189-194*)

Масова інформація – це вид соціальної інформації, що зберігається, накопичується, обробляється та передається за допомогою ЗМІ, у яких є масова аудиторія (*Єрмоленко, 2013, с. 205*). Масмедіа (Mass media) – це основні способи та форми публічного поширення інформації широкому колу користувачів, які здійснюються за допомогою технічних засобів (*Нестерович, 2016, с. 31*). Серед цих засобів можна виокремити пресу, радіо, телебачення, інтернет-видання, рекламні щити. Варто зазначити, що масмедіа функціонує в сфері інформаційного поля, основним завданням якого є отримання, обробка та поширення інформації в суспільстві. Розв'язати ці завдання можна лише за допомогою засобів, які здійснюють цей вплив (телебачення, радіо, преса), вони мають орієнтацію на широкий загаль і впливають на велику частину суспільства.

Мова медійного дискурсу розглядається як окремий підстиль публіцистичного стилю, що обслуговує різні сфери передачі інформації. Разом з тим, «мова засобів масової інформації» як термін використовується в ширшому значенні, охоплюючи писемну чи усну публіцистику. Мовознавці, наголошуючи на інформативно-пропагандистській та агітаційній функціях стилю масмедіа, виділяють такі його підстили: публіцистичний (у межах якого існують кіно-, відео-, теле-, радіопубліцистика, газетна й журнальна публіцистика), політико-агітаційний, ораторський, рекламний (*Тараненко, 2013*). Варто зауважити, що мова медіа постійно піднімає рівень доступності викладу інформації, використовуючи питомі та запозичені лексичні одиниці.

Інформаційний портал «Гречка» засновано у 2008 році групою однодумців, представників громадського сектору Кропивницького. Аналіз використання іншомовної лексики на сторінках «Гречка» вказує на значущий вплив зарубіжних слів та виразів на мовленнєвий контент цього ресурсу. Це свідчить про широкий обсяг культурного та інформаційного обміну між українським та світовим співтовариством.

Мета використання іншомовної лексики різна: надання емоційного забарвлення, привернення уваги до специфічних тематик, актуалізація та модернізація мовного контенту. Здебільшого в статтях «Гречка» використовують слова запозичені з англійської мови: «Відтак, у Кропивницькому нагадали про адреси стаціонарних «пунктів незламності», а також повідомили, які аптеки, АЗС та магазини розташовуються неподалік

таких пунктів і працюватимуть навіть на випадок **блекауту**» (Гречка, 05.12.2022). «На думку **урбаністів**, для того, щоб зробити вулицю гармонійною та привабливою, необхідно слідувати певним правилам з облаштування кіосків» (Гречка, 03.02.2023). До групи запозичень з англійської мови належать такі слова: *бізборд, лінк, дедлайн, інновація, селфі, коуч, стартап, тренд, челендж, тролінг, дрес-код, гламур, імідж, воркишоп, рієлтор, тьютор, саспенс, хедлайнер*. Крім англіцизмів, простежуються запозичення з французької мови: *бутик, сомельє, франчайзинг*.

Так, в інформаційному просторі «Гречка» за період 2023–2024 років найбільше обертів набирають запозичена лексика на військову тематику. Воєнні події широко висвітлюють у ЗМІ, активність російсько-української війни гостра не лише на полі бою, але й в інформаційному полі. Термінологією військової сфери послуговуються не лише фахівці, але й журналісти, політики, дипломати, громадські діячі та ін. (Поліщук, 2023, с. 100): «А крім того, фахівці зазначають, що по Україні на початку повномасштабного вторгнення українці називали власних дітей на честь зброї: **Джавеліна та Байрактар**» (Гречка, 03.01.2023).

Можна виокремити групу слів на військову тематику: *блекаут, війна, солдат, окупація, евакуація, окупант, оборона, наступ, атака*. Значна кількість запозичених слів, які вживаються в інтернет-виданні «Гречка» належить до суспільно-політичної лексики: *мітинг, демобілізація, строковики, файдрейзинг, парламент, терорист*. Однією з найбільших груп є позначення нових понять зі сфер економіки, політики, медицини, ІТ, шоу-бізнесу, на кшталт *реліз, фліпчарт, воркишоп, кластер, фандрейзинг, краудфандинг, макронутрієнти, айдетика, еквалайзер, фічі, камерофон, лайфхак, графіті, субвенція*. «Наявність прихованих функцій – сюди варто віднести еквалайзер для прослуховування аудіо через навушники, експрес-скриншот та інші **фічі**. У **камерофонах** важлива не лише система камер, а й екран, щоб ви могли оцінити зроблені зображення» (Гречка, 03.01.2023). Слова, які належать до рекламної справи, журналістики: *реклама, журналіст, турне, директор, репортаж, івент, подкаст*.

До лексем, утворених суфіксальним способом, належать похідні іменники на позначення назв осіб за родом діяльності (*іміджмейкер, комп'ютерник*), назв процесів (*бактеризація, комп'ютеризація*). Відіменникові прикметники утворені за допомогою суфіксів *-ськ, -ов-* (*промоутерський, бізнесовий*).

Префіксальним способом утворені похідні прикметники та іменники за допомогою питомого префікса *про-*: *пропрезидентський, прозахідний*, запозичених префіксів та префіксоїдів *де-*: *департизація, декомунізація*,

пост-: *постпрезидентський, поствиборний* та **віце-** (‘заступник’, ‘помічник’): *віце-президент, віце-спікер*. Більшість слів утворено за допомогою основоскладання, де незмінні складові, зокрема англійського походження, активно використовуються у сферах, які найбільше розвиваються. Це переважно утворення слів з компонентами **арт-**, **бізнес-**, **медіа-**, **інтернет-**: *артоб’єкт, бізнес-план, медіа простір*.

Новотвори виконують функцію оновлення мовної стилістики. Значна їх кількість з’явилася в період війни і вже триває процес адаптації: *мамкувати, наволонтерити, зукраїнити, застінгерити, літакопад*. Серед поширених новотворів, які входять в український вжиток такі: *стравопис* – ‘меню’, *рельсохід, далекочуй, кримець* – ‘житель АР Крим’, *жахачка, летун*. Поява таких новотворів – наслідок дистанціювання, віддалення від російської мови шляхом пошуку та аналізу слів, які б несли характерні ознаки словотворення української мови та звернення уваги до питомих українських джерел (Нечипоренко, 2017). Продуктивні способи творення новотворів медійного дискурсу – суфіксальний, префіксальний способи та основоскладання.

Опрацювавши матеріал інтернет-видання «Гречка», зазначимо, що переважають суспільно-політичні та економічні терміни. Серед 967 лексичних одиниць, 85 – слова іншомовного походження (9%) (*фандрейзинг, фічі, графіті, камерофон, еквалайзер*). Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в подальшому вивченні та описі використання іншомовної лексики в контексті сучасних змін у мові, а також структурно-семантичному аналізі лексичних одиниць, відтінків значень іншомовних слів.

ЛІТЕРАТУРА

Єрмоленко С. Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця. *Культура слова*. 2013. № 73. С. 123–125.

Миронова Л. А., Бондаренко О. К. Запозичена лексика у мові сучасних засобів масової комунікації. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Т. 2. № 27. С. 189–194.

Нестерович В. Іноземне мовлення США у системі американської публічної дипломатії. *Віче*. 2016. № 7–8. С. 32–36.

Нечипоренко А. Ф. Мова ЗМІ та її вплив на формування культури мовлення: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: 10.01.08. Львів, 2017.

Поліщук Н. О. Військова термінологіка в мові сучасник масмедіа. *Термінологічний вісник*. 2023. № 7. С. 100–110.

Тараненко О. О. Мова української діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні. *Мовознавства*. 2013. № 2–3. С. 63–99.

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Гречка: офіційний сайт інформаційного порталу. URL: <https://gre4ka.info/>
(дата звернення 25.02.2024).

Ткаченко А.А.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Нестеренко Т.А.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

САМОБУТНІ РИСИ УКРАЇНСЬКОГО ІМЕННИКА

Вивчаючи питомі морфологічні риси, які мають вияв у сучасній українській мові та відрізняють її від інших близькоспоріднених слов'янських мов, ми доводимо самобутність нашої мови та важливість її вивчення на всіх етапах побутування. Самобутні риси наскрізь пронизують морфологічну систему української мови, маючи вияв у всіх лексико-граматичних класах слів (зокрема, на рівні їхніх категорій і системи словозміни) та визначаючи особливості функціонування службових слів.

Морфологічні зміни, з одного боку, є безперервними, з іншого, – дуже повільними, поступовими. В усному вияві вони значно випереджають писемну традицію. Процес формування питомих українських рис відбувається двома шляхами: 1) шляхом уніфікації форм, яка виявляється в спрощенні й уодноманітненні системи флексій, що є наслідком узагальнення, абстрагування значень самих форм (наприклад, витворення чотирьох типів відмінювання іменників на базі шести давніх основ, успадкованих давньоукраїнською мовою з праслов'янської); 2) диференціації засобів для вираження значень, які раніше виражала одна форма (наприклад, виникнення мішаної системи відмінювання іменників у результаті ствердіння м'яких основи) (Крижанівська, 2010, с. 68).

Найбільш яскравим прикладом самобутніх рис української мови є іменник. З-поміж таких рис увагу притягують категорійні вияви на рівні ЛГК істот / неістот, ГК роду, числа, відмінка іменників.

Категорія істот / неістот. З усіх індоєвропейських мов категорія істоти / неістоти відома лише слов'янським, а із східнослов'янських в українській має найбільш системне поширення, охоплюючи чоловічий і жіночий роди, однину і множину. В іменниках, що позначають тварин, ще навіть у XVII ст. форми

знахідний = родовий у множині були рідкісним явищем, тому в сучасній українській мові вони можуть мати обидві форми знахідного відмінка (у СУЛМ: *тримаю коней, курчат, овець* – у пд.-зах. діалектах: *тримаю коні, курчата, вівці*. Напр., *Василько вйокнув на коні, і вони побігли підтюпцем, наближаючись до лісу, що чорною стіною стояв перед ними* (М. Коцюбинський).

Категорія роду іменника. Т. Нестеренко твердить: «Самобутніми рисами роду українського іменника можна вважати родову кваліфікацію цілої низки іменників, які зазнали фонетичних змін у результаті занепаду зредукованих, що й стало причиною зрушень у граматичному роді» (Нестеренко, 2017, с. 704). На особливу увагу заслуговує флексія -о, ужита на позначення чоловічого роду (*Дніпр – Дніпро, дідусь – дідуньо*) в українській мові, бо в білоруській мові вона має лише поодинокі вияви: укр. *батько, Дніпро, Петро, Павло*; Левко; блр. *Пятро, Пауло*). Загалом, іменники чоловічого роду в східнослов'янських мовах у називному відмінку однини мають чисту основу, а в українській і білоруській мовах також флексію -о. Появу закінчення -о на українському ґрунті можна пояснити тим, що наголос у слові було перенесено на флексію, тому слабкий зредукований -ъ в абсолютному кінці слова вокалізувався в -о. За аналогією флексії -о набули такі іменники, як-от: *Михайло*, що, своєю чергою, є свідченням звукового вияву слабого зредукованого.

Категорія числа. Віднесеність деяких іменників до того чи того числа мають особливість в українській мові, бо в окремих мовах спостерігаються розбіжності щодо граматичного числа низки іменників. Залишки двоїни становлять самобутню рису української мови. Наприклад, у західнополіських та суміжних говорах іменники в поєднанні з числівниками два (дві), три, чотири на діалектному ґрунті нерідко мають словоформи, відмінні від форм однини і множини, як-от: *дв'ї хат'ї, дв'ї сте и бл'ї, ск'їдали поїзда* в називному-знахідному відмінках, а також з *вишн'єма, бї'єли прачї'єма* в орудному відмінку. Такі форми, «можна кваліфікувати як залишки давніх двоїнних сполук, не збережених літературною мовою» (Зінчук, 2010, с. 159). Занепад категорії двоїни – це один з найважливіших процесів розвитку всієї граматичної системи української мови. Завдяки зникненню однієї з числових категорій у мові сформувалося чітке протиставлення форм однини і форм множини, а також розвинулася семантико-граматична категорія збірності.

Категорія відмінка. Самобутньою рисою української мови є успадкований нею кличний відмінок, який має статус вокатива з виразною апелятивною функцією: *Коли таке станеться чудо, то се буде ваша заслуга, зелені ниви з шовковим шумом, й твоя, зозуле* (М. Коцюбинський). Специфічною рисою

української мови є також те, що граматичні значення відмінкових форм не завжди однозначні: одні з них є граматичними омонімами, інші – синонімами. Наприклад, за відмінювання слова *кров* матимемо лише чотири форми в однині (*кров, крові, кров'ю, на крові*), з них форма *кров* функціонує у значенні називного і знахідного відмінків, а форма *крові* – родового і давального відмінків. Водночас деякі відмінки окремих груп іменників можуть мати дві чи навіть три паралельні форми: давальний відмінок однини (*сину, синові*), місцевий відмінок (*на кобзарю, на кобзареві, на кобзарі*).

Також визначальним є те, що в українській мові флексії іменників і прийменники взаємно доповнюють одні одних, а система відмінювання іменників поєднує синтетичні й аналітичні способи з тяжінням до аналітизму. Попри те що функції відмінків і прийменників співвідносні, відмінки виражають різні семантичні відтінки більш узагальнено, тому й виникає потреба у розвитку прийменникової системи взагалі і вторинних (переважно складених, або аналітичних) прийменників зокрема (Куц, 2006, с. 92). Активний розвиток системи прийменників і прийменникових конструкцій дає змогу системі іменника позбавитися непотрібної омонімії, яка виникає внаслідок збігу відмінкових форм.

Отже, український іменник розвинув типову для всіх слов'янських мов систему лексико-граматичних та граматичних категорій, проте в процесі свого розвитку наділив їх з цілою низкою самотніх рис. Причинами морфологічних змін можуть бути фонетичні явища, і, навпаки, морфологічні явища можуть впливати на синтаксичні властивості морфологічного слова, що свідчить про системність у мові та тісний взаємозв'язок усіх її рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зінчук Р. С. (2010). Залишки давніх двоїнних форм у західнополіських і суміжних говірках. *Літопис Волині*. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Ч. 8. 158–162.
2. Крижанівська О. І. (2010) *Історія української мови*. Історична фонетика. Історична граматика: навчальний посібник. Київ: Академія, 2010.
3. Куц Наталія (2006). Прийменник: основні підходи вивчення, лексико-граматичні ознаки, перспективи дослідження. *Лінгвістичні студії*. Випуск 14. Донецьк: ДонНУ. 90–95.
4. Нестеренко Т. А. (1017). Категорія роду українського іменника: деякі самотні риси й тенденції розвитку. *Наукові записки*. Випуск 151. Кропивницький. 251–258.

Філімонова А.С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Демешко І.М.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ НЕОЛЕКСЕМ У ТВОРАХ ОКСАНИ ЗАБУЖКО

Українська літературна сцена багата на талановитих письменників, серед яких Оксана Забужко визначається як одна з найбільш яскравих та впливових особистостей. Її творчість відзначається не лише глибоким філософським змістом та художньою майстерністю, але й унікальним мовним стилем. Особливе місце в текстах авторки займають індивідуально-авторські неологізми, які сприяють створенню унікального мовного образу. Вони й стають ключовим елементом її стилю.

Неологізм – це слово, яке виникає внаслідок потреби номінації нових явищ. Однак дослідники часто пропонують й інші, власні, визначення цього поняття (*Косович, 2012, с. 74*). Доволі часто неологізм плутають із новотвором, адже обидва поняття за семантикою достатньо схожі, але їх треба розрізняти. Новотвір – це першочергова назва, а неологізм виступає вже синонімічною назвою, яка базується на семантичному значенні денотата (*Там само, с. 71*). Аналогічно відбувається і з поняттями «оказіоналізм» та «індивідуально-авторський неологізм». Оказіоналізм є видом неологізму, які прив'язані до конкретної ситуації в комунікації, а індивідуально-авторський неологізм є підтипом okazіоналізму. Він має не лише прив'язку до контексту, а й характеризується прагненням свого автора, здебільшого письменника, розширити можливості для вираження в художньому тексті (*Кулик, 2022, с. 39*). Авторські неологізми О. Забужко здебільшого виникають з потреби виразити нові концепції, ідеї та почуття, які не можна передати за допомогою вже існуючих слів.

Для аналізу використали збірку оповідань О. Забужко «Після третього дзвінка вхід до зали забороняється». Було проаналізовано 77 лексичних одиниць з яких: іменники – 30%, прикметники – 52%, дієслова – 8%, прислівники – 4%, дієприкметники – 4%, дієприслівники – 2%.

Проаналізовані лексичні одиниці було розподілено за тематичними групами відповідно до їхнього контекстуального значення в реченні: іменники назви осіб, явищ, місць, назви сенсорних відчуттів, назви опредметнених дій

(психоконтролер, намацальність, ряхтіння); прикметники: опис за належністю до певної соціальної групи та подібністю до неї, опис за кольором/відтінком, опис місць, опис за станом/ставленням до предмета чи явища, опис за зовнішнім виглядом предмета/явища/особи, контекстуально виконують роль прикметника (*гебешний, назереянський, ніздрюватий, іражво-плямистий, перед-екранний*); дієслова: за різновидом дії (*переменежитись-похмаритись, вишпилити, переколошматити, нажухати*); прислівники: стан, спосіб дії (*занудно-буденно, полапки*); дієприкметники: за виглядом, за завершеністю/незавершеністю дії (*акваріумно-пливучий, розв'язно-дражливий, незреванишований*); дієприслівники: за способом дії (*розкидаючи-вергаючи*).

На нашу думку, така увага саме прикметникам приділена з декількох причин: номінативів, які цілковито могли б пояснити суб'єкт дії або її об'єкт, мова має достатню кількість; наявні прикметники доволі поверхнево відображають почуття й бачення авторки; світогляд письменниці набагато ширший і відповідно вимагає такого ж великого спектру лексичних одиниць, а вже існуючі лексеми не забезпечують такої можливості.

Похідні утворені переважно способом основоскладання, словоскладання або семантичним способом словотвору: **конечно-єдиноможливий**. «Конечний» – 'конче потрібний, обов'язковий' (*Словник української мови*) поєднано з частиною *єдиноможливий*, яка утворена шляхом основоскладання двох слів: «можливий» – 'який можна здійснити'; «єдиний» – 'один' (*Там само*). Семантично вони створюють акцент на новоутвореному значенні трьох слів – важливості прийняття чи усвідомлення рішення/думки; **моторошно-прекрасний**. Семантично непоєднувані значення створили нову якість, що зображує нову ступінь сприйняття краси. «Моторошний» – 'який викликає почуття жаху', «прекрасний» – 'відзначається красою й привабливістю' (*Там само*); **млосно-солодкавий**: «млосно» утворено суфіксальним способом: *млосний* → *млосно*. Далі шляхом основоскладання поєднано «млосно»+«солодкавий». Таким чином створено додатковий відтінок відчуття. За словником, «млосний» – який п'янить, дурманить; «солодкавий» – трохи солодкий (*Там само*); **Тупо-заведений**: «тупий» – 'який не має достатньої гостроти сприйняття'; «заведений» – у переносному значенні 'розгніватись, почати бурхливо реагувати'. Утворено додаткову лексему на позначення ступені роздратованості або поведінки'. **Затишно-булькотливий**: «затишний» означає 'спокійний та безпечний', «булькотіти» – 'звуки під час кипіння води' (*Там само*). На асоціативному рівні звук булькотіння пов'язаний із теплою водою, у поєднанні зі словом на позначення затишку, комфорту, створює новий семантичний відтінок відчуття безпеки; **некліпний**:

«некліпний» утворено префіксально-суфіксальним способом словотворення. Семантично значення залишилося незмінним. Слово змінилося лише в морфологічному аспекті – відбулась ад'єктивація; неолексема **крізьтисячолітній** утворена способом словоскладання: *крізь* + *тисячолітній*. За своїм семантичним значенням словосполучення не змінилася. Контекстуально змістився акцент на продовжуваності; неологізм **солодко-болюче** утворено способом основоскладання. Семантично утворилась антонімічна сполучка, яка допомагає схарактеризувати предмет із психологічного аспекту відчуттів; **колодязно-нутрянний**: неологізм утворено способом основоскладання. Посилюється значення опустошення, тому що «колодязь» – ‘глибока яма’, а «нутрянний» – ‘той, що знаходиться всередині’ (*Там само*). Письменниця зацентрувала на спустошенні, внутрішній порожнечі, тобто на внутрішньому негативному стані.

Таким чином, у збірці оповідань О. Забужко «Після третього дзвінка вхід до зали забороняється» проаналізовано 77 індивідуально-авторських неологізмів, з них: іменники – 30%, прикметники – 52%, дієслова – 8%, прислівники – 4%, дієприкметники – 4%, дієприслівники – 2%. Ці неолексеми було розподілено на такі тематичні групи: 1) іменники: назви осіб, явищ, відчуттів, назви опредметнених дій; 2) прикметники: назви кольорів, відтінків, зовнішнього вигляду предмета, явища, особи; 3) дієслова: на позначення дії, стану та форми дієслова; 4) прислівники: на позначення стану, спосіб дії.

Найбільш чисельними групу склали прикметникові неологізми тематичних груп: 1) за станом, ставленням; 2) за зовнішнім виглядом. При творенні індивідуально-авторських неологізмів переважає основоскладання та словоскладання. Перспективу дослідження вбачаємо в дослідженні структурно-семантичних особливостей індивідуально-авторських неологізмів інших творів для вивчення мовностилістичної специфіки творів О. Забужко.

ЛІТЕРАТУРА

Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 609 с.

Колоїз Ж. В. До питання про диференціацію основних понять неології. *Вісник Запорізького державного університету*. 2002. № 3.

Колоїз Ж. В. Оказіоналізми в лексикографії. *Філологічні студії*. 2012. № 8. С. 97–114.

Колоїз Ж. В. Семантичні неологізми як результат семантичної деривації. С. 54–61.

Косович О. В. До питання про суть неологізму в сучасній лінгвістиці. *Записки з романо-германської філології*. 2012. № 2. С. 71–79.

Кулик О. Д. Оказіоналізми як мовний засіб створення епатажної реклами. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. серія: філологія. журналістика*. 2022. Т. 33, № 3. С. 17–22.

Словник української мови. Тлумачні словники української мови. URL: <https://sum.in.ua/> (дата звернення: 10.04.2024).

Фітчук В.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Клак І.Є.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія

ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ НУШ

У контексті сучасного світу, де глобалізація відіграє ключову роль, мовна компетентність стає не лише важливою, але й необхідною для успішної інтеграції в міжнародну спільноту та розвитку кар'єри. Англійська мова, як мова міжнародної комунікації, відкриває перспективи до світу можливостей та сприяє зближенню різних культур. Навчання в Новій українській школі не лише стимулює розвиток мовної компетентності в учнів, але й вимагає від педагогів нових підходів та стратегій ефективного викладання англійської мови.

Перехід до НУШ створює сприятливі умови для розвитку мовної компетентності учнів з самого молодшого віку. Інтеграція англійської мови в різні аспекти навчального процесу дозволяє забезпечити більш ефективне її вивчення та засвоєння. Однією з найважливіших переваг є можливість впровадження інноваційних методів навчання, спрямованих на активну участь учнів у процесі вивчення англійської мови. Це стимулює їхній інтерес та мотивацію, що, своєю чергою, сприяє ефективному засвоєнню мовних навичок. Крім того, інтеграція англійської мови у різні предмети навчального плану сприяє розвитку мовної компетентності учнів у різних сферах життя. Нова українська школа відкриває перед її учнями двері в сучасний світ, дозволяючи їм отримати ключі до міжнародного спілкування та успіху в майбутньому.

Однак, поряд із перевагами НУШ, існують і виклики, з якими стикаються вчителі англійської мови. Недостатнє методичне забезпечення, неоднаковий рівень підготовки вчителів та відсутність стандартизованих методик

оцінювання можуть ускладнити процес викладання та навчання. Брак методичного забезпечення може обмежувати можливості вчителів у реалізації інноваційних підходів до навчання та спричиняти необхідність власного пошуку та розробки матеріалів. Неоднаковий рівень підготовки вчителів також може призводити до нерівномірної якості викладання та змушувати деяких вчителів до використання традиційних, менш ефективних методів. Відсутність стандартизованих методик оцінювання може ускладнювати процес вимірювання прогресу учнів та порівняння їхніх досягнень.

Виклики, пов'язані з вивченням англійської мови в Новій українській школі, також не виключають необхідність адаптації навчального процесу до сучасних технологій та реалій глобалізованого світу. Інтеграція цифрових засобів та онлайн-ресурсів у навчальний процес може забезпечити більш динамічне та інтерактивне вивчення мови, привертаючи увагу учнів та стимулюючи їх до самостійного вивчення. Такий підхід до навчання англійської мови відповідає вимогам сучасності та сприяє підготовці учнів до успішного функціонування у міжнародному середовищі.

Для подолання викликів необхідно вдосконалювати підготовку вчителів шляхом проведення навчальних курсів та семінарів. Також важливо розробляти та впроваджувати інноваційні методики, спрямовані на підвищення ефективності навчання англійської мови в НУШ. Паралельно з підвищенням кваліфікації вчителів та впровадженням інноваційних методик, важливо створювати мережу професійної підтримки та обміну досвідом між вчителями англійської мови. Це допоможе збільшити доступ до цінних ресурсів та інформації, сприятиме взаємному вдосконаленню та обміну кращими практиками. Також важливим є постійний моніторинг та оцінка ефективності впроваджених змін, що дозволить швидко адаптувати стратегії та коригувати підходи відповідно до потреб учнів та викликів сучасного освітнього середовища.

Крім того, важливо враховувати індивідуальні потреби та особливості кожного учня, адаптуючи навчальний процес до їхніх можливостей та інтересів. Створення інноваційних навчальних сценаріїв та застосування різноманітних методів сприятиме залученню всіх учнів до активного навчання та розвитку мовних навичок. Такий підхід допоможе забезпечити більш ефективне та вмотивоване засвоєння матеріалу а також розвиток усіх аспектів мовної та мовленнєвої компетентностей.

Для досягнення максимальної ефективності у викладанні англійської мови в рамках НУШ, також важливо залучати до процесу навчання міжнародні педагогічні практики та досвід. Обмін досвідом між вчителями з інших країн та участь у міжнародних освітніх програмах можуть збагатити

наше розуміння процесу вивчення мови та сприяти впровадженню передових методик навчання. Це суттєво допоможе у подоланні викликів та максимальному використанні переваг Нової української школи для підготовки учнів до успішного майбутнього.

Отже, у відповідь на виклики та, враховуючи перспективи викладання англійської мови в рамках Нової української школи, необхідно активно працювати над підвищенням якості підготовки вчителів та розробкою ефективних методик навчання. Це сприятиме ефективному вивченню англійської мови учнями та підготовці їх до успішної комунікації у глобальному світі. Крім того, важливо зазначити, що успіх якісних змін у Новій українській школі неможливий без вчителя – компетентного, мотивованого, відповідального за кожну педагогічну дію та вчинок. У близькій перспективі наукова робота вчителя стане системотвірним чинником навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності суб'єктів учіння, підсилить методологічний аспект його професійної підготовки в системі внутрішньошкільної методичної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

Будяк-Будяк, О. (2018). *Методика викладання англійської мови в початковій школі*. Київ : Видавництво "Освіта".

Букліна, Н.І., та ін. (2018). *Актуальні проблеми викладання англійської мови в сучасній школі*. Видавництво "Весна".

Кузьменко, О.В. (2020). *Методика викладання англійської мови в загальноосвітній школі*. Видавництво "Освіта".

Підготовка вчителя до реалізації Нової української школи : Практичний посібник / за ред. Г. І. Литвинової. (2018). Київ : Центр навчальної літератури.

Потапенко, С.Д. (2019). *Основи методики викладання англійської мови*. Видавництво "Київський університет".

Шуварівська В.С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: докт. філол. наук, проф. Чик Д.Ч.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія

ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

ТОПОС МІСТА В РОМАНАХ "ІТ" С. КІНГА ТА "КУЛЬТ" Л. ДЕРЕША

У сучасній літературознавчій та культурологічній науці поняття топосу міста постає як ключовий елемент аналізу, що відображає культурні, ідеологічні та навіть соціальні аспекти у творі. Однак, відсутність порівняльного аналізу топосу міста у двох різних літературних універсумах – в романах "Воно" (1986) Стівена Кінга та "Культ" (2001) Любка Дереша – становить значну прогалину в сучасному науковому дискурсі, зокрема у сфері типології літератури жахів на матеріалі сучасних американської та української літератур. Питання, яке досі залишається недослідженим, полягає у порівняльному аналізі топосу міста у зазначених романах, що, на перший погляд, представляють собою два відмінних літературних твори з різних культурних контекстів та авторських уявлень. Через призму цього порівняння можна розглянути, як відбувається концептуалізація міста як образного простору, що, у свою чергу, відображає та формує соціокультурну реальність в обох літературних творах.

Обидва автори створюють образ міста, яке може здатися віддаленим, покинутим і зачарованим. Вони використовують описи, які передають відчуття пустоти та відсутності життя. У романі "Воно" С. Кінга місто Деррі штату Мейн є місцем подій та страхів, яке також відображає внутрішні конфлікти героїв. У "Воно" це місто, яке, здавалося б, занепало, але все ж залишається частиною героя (Кінг, 2015, с. 85). У "Культ" місто також виглядає пустим та однотонним, але відчуття занепаду поєднано з атмосферою загадковості (Дереш, 2017, с. 125). Автори відображають атмосферу пустелі та занепадості в своїх фіктивних містах, звідси – можна відзначити спільну тему аномальних подій і загадкових явищ, які можуть впливати на настрій та характер міста та його мешканців в цілому.

Дослідження взаємодії із страхом у літературі є важливим аспектом аналізу художніх творів, який дозволяє розкрити способи та прийоми, використані авторами для створення емоційно-насичених сцен. У контексті порівняння обраних романів "Культ" Л. Дереша та "Воно" С. Кінга, обидва романісти

ефективно використовують опис місцевості для створення атмосфери страху. Однією з ключових складових є опис темряви та загадковості оточуючого середовища. У романі "Культ" відзначається, що "страх: рано чи пізно, його починаєш відчувати у цьому місті... з вогких підвалів та порожніх вулиць". Таке формулювання передає відчуття загального напруження та небезпеки, що притаманні місту (Дереш, 2017, с. 70). Аналогічно у романі "Воно" автор описує темряву, створюючи образ загрозливого середовища (Кінг, 2015, с. 180). Такі описи сприяють підсиленню емоційного впливу на читача шляхом передачі атмосфери страху та загадковості.

На наше переконання, емоційне напруження персонажів є важливою складовою створення страшної атмосфери. У романі "Культ" персонажі переживають відчуття страху та відчайдушності, що виражається у вимушеному крику до дощу та неба. У "Воно" головний герой Джордж відчуває нестримне бажання кричати, щоб відгукнулися на його страх інші мешканці міста штату Мейн. Ці описи емоційного стану персонажів сприяють співпереживанню читача та поглиблюють ефект страху. Звідси, можна зробити висновок, що обидва автори використовують подібні прийоми для створення страшної атмосфери. Вони ефективно використовують опис емоційного напруження персонажів та реакцію спільноти на загрозу для досягнення бажаного ефекту страху у читача.

У рамках аналізу поняття "локус вулиці" у "Культі" Любка Дереша може бути розглянуто як символічне образне утворення, що відображає центральну та центрифугальну функцію в контексті колективної ідентичності та культурного спільнотворення. Локus фігурує як місце зіткнення та спілкування культурних принципів, місце, де консоліднуються та виявляються цінності, норми та обряди, що визначають культурний образ індивіда в рамках даної спільноти. Локus функціонує як місце спілкування та обміну, де ідеї, переконання та вірування об'єднуються у велику спільну концепцію (Цікавий, 2015, с. 131).

Роман Л. Дереша "Культ" більше спрямований на дослідження релігійної фанатичності та психології культового лідера та його прихильників. Л. Дереш використовує тілесність як символ смерті та відродження, показуючи, як ритуали культа створюють відчуття загрози та обов'язку відданості. Він з точністю вписує психологічні аспекти в дію роману, розкриваючи внутрішні конфлікти героїні та її зміну протягом подій. Обидва романи створюють атмосферу жаху, використовуючи фіктивне місто як основний топос. У "Культі" фіктивне місто служить місцем дій культу, де здійснюються страхітливі ритуали (Вегеш, 2018, с. 2-3).

Літературно-художні антропоніми в романах обох авторів грають важливу

роль у створенні характерів та атмосфери. У романі С. Кінга імена героїв та їхні прізвища часто відображають їхні страхи та особливості, підсилюючи психологічну глибину персонажів. У "Культі" антропоніми також мають символічне значення і відображають релігійну та культову тематику роману.

Загалом романи "Воно" і "Культ" використовують різні художні підходи до створення жаху, досліджуючи психологію персонажів, роль тілесності та символіку у фіктивних містах. Кожен з цих романів надає читачам можливість пережити інтенсивні емоції і задуматися над темами страху та віри в надприродне. Дослідники також звертають увагу на те, як С. Кінг використовує персонажів для підсилення жаху в романі. Головні герої, які є дітьми, виставлені перед різними життєвими та надприродними небезпеками, що створює ефективний контраст і підсилює емоції читача.

Отже, аналіз романів С. Кінга "Воно" та Л. Дереша "Культ" з точки зору художнього психологізму, тілесності як простору смерті й відродження, специфіки топосу фіктивного міста та літературно-художніх антропонімів виявляють різноманітність підходів цих двох авторів до створення жахливих творів. Роман "Воно" С. Кінга використовує глибокий художній психологізм для створення реалістичних та комплексних персонажів. С. Кінг досліджує вплив страху на психологію героїв та їхні реакції на надприродні явища. Розкриття дитячих страхів та травм є кульмінацією у романі "Воно", де психологічні аспекти персонажів глибоко впливають на події самого роману. Наше дослідження підтвердило наявність спільних підходів до створення атмосфери страху в романах "Культ" Л. Дереша та "Воно" С. Кінга. Місто постає як символічний простір, що відображає внутрішні конфлікти та підсилює атмосферу загадковості та пустоти. Ці результати підкреслюють значення вивчення художніх творів для розуміння прийомів і методів створення емоційно-насичених сцен у сучасній літературі жанру горор.

ЛІТЕРАТУРА

1. King, S. (2015). It, USA.
2. Дереш, Л. (2017). Культ, Кальварія.
3. Вегеш, А. (2018). Літературно-художні антропоніми Любка Дереша – свідчення творчих пошуків автора, Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія, 19 (1), 3-7.
4. Цікавий, С. (2016). Специфіка топосу фіктивного міста в романах Любка Дереша. Актуальні проблеми української літератури і фольклору, 2016, 24, 125-139.

Секція 2.

Методика викладання української мови та літератури. Сучасні засоби фахової підготовки вчителя іноземних мов і зарубіжної літератури

Довбиш Є.В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Демешко І.М.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ВИКЛИКИ НУШ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

Нова українська школа – майбутнє сучасного покоління, оскільки саме в ній полягає суть виховання справжнього патріота, впевнену в собі особистість. Усі принципи НУШ, спрямовані на розвиток Soft skills (м'які скіли), а саме: навички комунікації, високу продуктивність, успішну участь у робочих процесах, лідерські якості.

Формула Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів: 1. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. 2. Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно. 3. Наскрізний процес виховання, який формує цінності. 4. Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію. 5. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. 6. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.

7. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набуті компетентності для життя. 8. Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти. 9. Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.

Вагоме місце посідає педагогіка партнерства: учні, батьки, учителі, що підвищує якість знань та навичок. Акцент також робиться на те, щоб дитина в школі здобувала не лише знання з предметів, а й життєві компетентності, які їй знадобляться в майбутньому.

Щодо оцінювання НУШ перевага надається формувальному оцінюванню.

Формувальне оцінювання – це оцінювання під час навчання і «для навчання» (англ. – ‘assessment for learning’). «Формувальне» (англ. – ‘formative’) – тому що, на відміну від підсумкового, має на меті формування (або форматування) навчального процесу з урахуванням навчальних потреб кожного учня для більш ефективного формування необхідних знань, умінь та ставлень.

Тому увага звертається не на оцінки, а на знання дитини, під час оцінювання відбувається змістовна взаємодія між учнем, учителем і батьками щодо навчальних досягнень учня на підставі всім зрозумілих цілей і критеріїв.

У вивченні української мови в Новій українській школі застосовуються найсучасніші методи викладання, а також використання інтерактивних вправ та платформ: Learning apps, Canva, World Word. Перевага надається не теорії, а практиці: використанні вивченого в буденному житті. Наприклад, якщо вивчаємо тему «Числівник», то вчимо теорію та одразу аналізуємо його використання в повсякденні: ціни в магазинах, правильність або помилки використання числівників в найпопулярніших піснях, зацікавлюючи учнів.

Нині маємо значну кількість платформ, які допомагають провести урок не лише якісно, а й креативно. Наприклад, платформа «Worldwall», де можна створити вікторини, кросворди, установлення відповідностей, де діти можуть відпрацювати матеріал, ChatGPT(ШІ), який у 2022 році увійшов у життя студентів, учнів, викладачів, що допомагає створити ілюстрації, презентації, допомогти в написанні статей, платформа безкоштовних онлан-курсів «Prometheus», де можна покращити свої знання і знання учнів з відповідної теми, а ще й отримати сертифікат із кількістю прослуханих годин.

НУШ – школа, де виховують дітей, які зможуть реалізувати себе в суспільстві. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні актуальних питань навчання української мови в Новій українській школі.

ЛІТЕРАТУРА

<https://nus.org.ua/>

<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

<https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>

<https://osvitoria.university/courses/ZSjaMgJDF/>

Потанчук К.Д.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Волчанська Г.В.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ПИСЬМЕННИКІВ РІДНОГО КРАЮ НА УРОКАХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Здатність ефективно спілкуватися є ключовою ланкою для соціальної інтеграції учнів.

На уроках розвитку зв'язного мовлення діти навчаються коректно висловлювати свої думки, розуміти інших, використовувати мовленнєві засоби для досягнення певних цілей, розвивати творче мислення.

Вивчення мовних явищ на уроках української мови можна розглядати на матеріалі текстів письменників рідного краю. За допомогою цього реалізується соціокультурна змістова лінія. Таким чином школярі ознайомляться із творчістю земляків, дізнаються про видатних діячів, які народилися на їхніх теренах.

Мета дослідження – обґрунтувати доцільність використання творів письменників рідного краю на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Виклад основного матеріалу. Розвиток зв'язного мовлення є необхідною складовою багатопланової навчальної діяльності, орієнтованої на вивчення шкільного курсу. Мета цього процесу полягає в тому, щоб учні оволоділи мовними нормами: орфоепічними, лексичними, морфологічними та синтаксичними, і розвинули навички висловлювання своїх думок як усно, так і письмово (Бондаренко, 2003, с. 151). Для досягнення цього передбачені різні види робіт, які сприяють формуванню комунікативних навичок, а саме: аналіз текстів, складання схем та планів, виконання завдань на основі створених мовленнєвих ситуацій та обговорення варіантів висловлювань (Бондарчук, 1992, с. 110).

Програма з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів визначає обсяг і зміст знань, умінь і навичок із РЗМ для учнів основної школи з різними класифікаціями переказів за: 1) метою проведення; 2) наявністю творчих елементів; 3) обсягом; 4) докладністю відтворення змісту тексту й міри збереження його композиції; 5) способом передачі тексту; 6) характером текстового матеріалу (типом мовлення), які відповідають різним стилям (художньому, публіцистичному, науковому); 7) наявністю додаткових завдань.

За простим планом перекази пишуть п'ятикласники, за простим і складним – шестикласники і семикласники, за складним планом – восьмикласники і дев'ятикласники. (Навчальна програма, 2013).

Для учнів 6 класу, тема «Усний докладний переказ розповідного тексту з елементами опису зовнішності людини в художньому стилі» (Голуб, Горошкіна, 2023; Заболотний, 2023), пропонуємо такий уривок з роману М. Смоленчука «Степи полинові».

Тріумф акторів

Після тріумфальних полтавських гастролей трупа переїхала до Катеринослава. Її наперебій хвалили часописи, називаючи «малоросійським Олімпом», «святот українського театру».

У п'єсі Старицького «Богдан Хмельницький» Марко Лукич виконував епізодичну роль полковника Барабаша. Хвалькуватий і бідний на розум козацький полковник прикував до себе увагу глядачів. Кропивницький імпував навіть зовнішнім виглядом. Високий на зріст, сильної будови, але не занадто огрядний, з виразними рисами обличчя, звучним голосом, він одразу привертав увагу глядача.

Чотири наступні дії Кропивницький просидів за кулісами.

Вистава йому подобалась – Панас Саксаганський, на відміну од Садовського, виявив себе сумлінним режисером. Любив точність і порядок, мав на кожную виставу заздалегідь накреслений план, тому добре знав, чого вимагати від акторів. Дбаючи про композицію вистави, ніколи не забував підкреслити і соціальний зміст твору. Кропивницький в душі пишався Саксаганським, вбачаючи в ньому гідного послідовника.

Викликала захоплення гра Садовського в ролі Хмельницького. Високий, статурний, гарний, у широкому жупані з тонкого сукна, Микола майстерно ліпив образ свого героя. Жодного красивого жесту і позування, булавою володіє, наче справжній гетьман. Навіть сиплюватий голос пасував до його могутньої постави.

– Який орел!..

Складну роль лукавої і підступної Гелени виконувала Заньковецька, як завжди, доконче правдиво. Вона, вся в темному, з модною на той час зачіскою, у рукавичках, мала дуже елегантний вигляд. (Смоленчук, 2017, с. 406-407).

Для 7 класу пропонуємо матеріал до теми «Письмовий вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис приміщення» (Голуб, Горошкіна, 2023; Заболотний, 2023). Під час переказу учні навчаються відбирати найважливіші деталі та події, які стосуються опису приміщення.

У Лисенків

Садиба Лисенків на околиці Києва ніби сховалась за густим садком коло яру.

– Прошу, – гостинно відхилив хвіртку Микола Віталійович.

Широкою алеєю вийшли до невеличкого дерев'яного будинку, що потопав у молодій весняній зелені.

За довгим столом посеред веранди сиділи дружина Лисенка, його сестра, Михайло Старицький зі своїми доньками. Серед присутніх – Комаров, Антонович, Житецький, Ломачевський, Русов.

Коли на веранді залишились самі чоловіки, розмова набула одвертішого характеру...

– Ходімте до мого кабінету, громадо, – запропонував Лисенко, поглянувши в темряву саду, де якимось підозріло шаруділо листя. – В такі часи ми живемо...

Кабінет Лисенка скромний: піаніно і столик, завалений списаними нотними аркушами, зручний для відпочинку диван. Письмовий стіл уставлений різними дрібничками, либонь, хазяїн більше працював за інструментом.

Мерехтливе негусте світло робило обстановку ще більш невимушеною.

Над робочим столом, уставленим стопками нотного паперу, – великий портрет Шевченка у вишитих рушниках, багато фотографій. Помітив і свою, з бандурою, котру хрещениці подарував. На горішній полиці етажерки скульптурна група - старий лірник з поводитирем.

Тьмяно блимала свічка, язичок полум'я злегка хитало. За прочиненими вікнами була весна (Смоленчук, 2017, с. 249-250).

Для 8 класу ми пропонуємо текст до теми «Контрольний стислий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості за складним планом» (Голуб, Горошкіна, 2023; Заболотний, 2023).

Степи полинові

Сонце, піднявшись в зеніт, все ще пекло по-літньому, але ранки дихали осінньою прохолодою. Навкруги безмежні, аж до небокраю, віками незаймані степи. Чебрець і ковила, сиві острови полину, пересипані міріадами польових квітів, повнили степ неповторними пахощами, відчуттями широкого розмаху і ніким необмеженої волі.

То тут, то там піднімалися над зеленим морем трав високі могили. Незграбні кам'яні баби обіч шляху бачили ще печенізькі та половецькі наскоки, лиху татарську навалу.

Принада степу зачарувала хлопця. Він на ходу зіскочив із воза. Розсовуючи траву, помітив гніздечко. Перепелята розсипалися в густих травах...

Підвода стала. Глянув на неї і знову ліг. Згадалися прочитані книги. Певно, тут, Диким поле, їхав з синами Тарас Бульба. У таємничому шепотінні ковили чувся тупіт спарених коней хижих татарських наїзників, гамір запорізьких куренів з Великого Лугу.

Віз котився глухим, в один слід, степовим шляхом, минаючи невеликі розкидані села, економії німців-полоністів та місцевих поміщиків, мілководні річки, що ховалися в глибині балок і яруг. Майже щоверстви зустрічались гурти худоби, отари овець з непорушними, як статуї в князівському парку, чабанами, схиленими на довгі тирлиги. Солдатськими шеренгами тягнулись до обрію високі скирти запашиного степового сіна. (Смоленчук, 2017, с. 56-57).

Проведення переказу на основі поданих вище текстів сприяє не лише формуванню мовленнєвих навичок, але й поглиблює зв'язок учнів зі своєю малою Батьківщиною.

Висновки. Перекази є важливою складовою процесу навчання мовленнєвих навичок учнів. Враховуючи важливість збереження культурної спадщини, вивчення місцевості рідного краю через переказ стає цінним інструментом для виховання мотивованих та свідомих громадян.

ЛІТЕРАТУРА

Бондаренко Н. (2003). Уроки розвитку зв'язного мовлення в 5 класі. Докладний переказ-опис тварин. *Дивослово*, 1. 43-46.

Бондарчук Л. І. (1992). Методику підказує текст. *Українська мова і література в школі*, 2. 4-6.

Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. (2023). Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/27.11.2023/Ukr.mova.5-6-kl.Holub.Horoshkina.27.11.2023.pdf>

Донченко Т. (2001). Наближаючись до переказу. *Українська мова і література в школі*, 1. 3–5.

Заболотний О. В., Заболотний Н. В. Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д. (2023). Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.mova.5-6-kl.Zabolotnyy.ta.in.14.07.21.pdf>

Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5-9 класи (2013). Видавничий дім «Освіта».

Смоленчук М. (2017). *Степи полинові: роман*. Імекс-ЛТД.

Артищук М.В.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Науковий керівник: канд. філол. наук, ст. викл. Завадський Ю.Р.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

АЛГОРИТМ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

У сучасному педагогічному дискурсі акцентовано на постійному пошуку та інтеграції інноваційних технологій в освітній процес, щоб забезпечити більш ефективне та результативне навчання. В цьому контексті, особливу увагу приділяється використанню мультимедійних засобів як ефективного інструменту для підвищення якості навчання іноземних мов. На тлі стрімкого розвитку цифрових технологій, викладачі та студенти польської мови виявляють великий інтерес до використання новітніх мультимедійних ресурсів з метою оптимізації та покращення процесу вивчення.

Використання мультимедійних засобів, таких як відеоуроки, аудіоматеріали, інтерактивні програми та онлайн-платформи, сприяє створенню інтерактивного та динамічного середовища навчання, яке відповідає потребам сучасного здобувача освіти. Ці засоби надають можливість індивідуалізації навчального процесу, урахування особистих потреб та темпу кожного учня, що сприяє більш глибокому та ефективному засвоєнню мовної компетенції. При цьому важливо звернути увагу на дослідження ефективності та впливу мультимедійних засобів на процес навчання польської мови, а також їхній потенціал у стимулюванні мотивації та зацікавленості учнів. Новітні тенденції розвитку суспільства вимагають від сучасного педагога залучення цифрових технологій та діджиталізації навчального процесу. Важливими кроками у цьому напрямку є використання на уроках мультимедійних технологій [1].

Мета нашого дослідження: розробка та апробація алгоритму використання мультимедійних засобів у навчанні польської мови з метою підвищення ефективності навчального процесу. Останні дослідження в галузі новітніх мультимедійних засобів навчання польської мови вказують на значний інтерес до впровадження та використання цих інноваційних технологій у навчальному процесі. Дослідження акцентують увагу на різноманітних аспектах використання мультимедійних засобів, включаючи

їхню ефективність, вплив на мотивацію учнів, індивідуалізацію навчального процесу та можливості адаптації до різних освітніх потреб [2].

Одним із ключових результатів досліджень є визнання значущого позитивного впливу мультимедійних засобів на підвищення мотивації студентів до вивчення польської мови. Вони створюють стимулююче та захопливе середовище для навчання, що сприяє активнішому залученню учнів та покращенню їхніх навичок мовлення. Такий підхід сприяє формуванню позитивного ставлення до мови та збільшенню мотивації до досягнення успіху у вивченні.

Нами досліджено, що мультимедійні засоби навчання сприяють індивідуалізації навчального процесу, дозволяючи кожному учневі працювати в своєму власному темпі та враховувати його особисті потреби та особливості. Це особливо важливо для студентів з різними стилями навчання та рівнями мовної компетенції. Українські учені внесли значний внесок у розвиток наукового розуміння та практичного застосування мультимедійних засобів у навчанні польської мови [3]. Останні дослідження підтверджують важливість та перспективність використання мультимедійних засобів у навчанні польської мови, а також вказують на потенціал цих технологій для покращення результативності та ефективності освітнього процесу.

На основі проведеного дослідження було розроблено алгоритм використання мультимедійних засобів у навчанні польської мови. Даний алгоритм включає в себе послідовність кроків, які сприяють оптимальному використанню мультимедійних засобів, таких як відеоуроки, аудіофайли, інтерактивні вправи тощо, з метою максимального залучення студентів до навчального процесу та поліпшення їхнього розуміння та володіння польською мовою.

Застосування мультимедійних інструментів для створення інтерактивних вправ та ігор, таких як квізи, кросворди, головоломки, може підвищити зацікавленість учнів та активізувати їхню участь у процесі навчання. Сьогодні у менторів є можливість використовувати онлайн-ресурси, такі як веб-сайти, додатки та платформи для навчання мови, щоб збагатити уроки польської мови.

Для прикладу, онлайн-сервіс «Wordwall» є надзвичайно популярним, тому що дозволяє вчителям створювати широкий спектр інтерактивних вправ, таких як кросворди, анаграми, сортування слів, вікторини, встановлення порядку слів, встановлення відповідників, заповнення пропусків і багато інших. Це створює можливості для більш наочного та цікавого представлення матеріалу, сприяючи кращому засвоєнню учнями польської мови.

Ігри для вивчення різних аспектів польської мови, включаючи лексику, граматику, фонетику тощо, можна створювати з допомогою онлайн-ресурсу Vaamboozle. Сервіс має надзвичайно яскравий інтерфейс, чим заохочує учнів до активної участі у процесі навчання через використання ігрової форми. Інтерактивність та змагальний аспект ігор стимулюють учнів до більш активного використання польської мови та сприяють її кращому засвоєнню [4].

Використання мультимедійних технологій на уроках польської мови сприяє ефективному навчанню та зацікавленню учнів у предметі. Візуалізація матеріалу допомагає удосконалити освітній процес, а спеціалізовані платформи дозволяють вчителю створити таке навчальне середовище, що стимулює учнів до розвитку мовних навичок. Однією з переваг інтернет-інструментів є можливість користуватися ними на будь-яких пристроях, включаючи мобільні телефони, та надають вчителям можливість створювати класи, отримувати зворотний зв'язок від учнів та взаємодіяти з батьками та колегами. Існує ще чимало інших сервісів, які не лише урізноманітнюють уроки, а й допомагають вчителю у підготовці до уроків та розвивають 11 ключових компетентностей учнів, які визначає Державний стандарт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лампіга А. В. Мультимедійні засоби навчання. *Творча майстерня вчителя - Головна*. Веб-сайт. URL: <https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/63> (дата звернення: 29.03.2024).

2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. Веб-сайт. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/999279/mod_resource/content/1/

3. Інтерактивні методи навчання іноземної мови. Веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/publication/339468116_Interaktivni_metodi_navcanna_inozemnoi_movi (дата звернення 09.04.2024).

4. Використання мультимедійних технологій на уроках у початкових класах.

Веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000oeb-9261.docx.html>. (дата звернення 09.04.2024).

5. Цьолик Н., Васецко Ю. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СУЧАСНЕ ЗНАРЯДДЯ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ. Веб-сайт.

URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_4/37.pdf%22%20%5Ct%20%22_blank

Барановська Н.П.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Янусь Н.В.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО- ТА АУДІО-ПОДКАСТІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Сучасні діти проводять більшу частину свого вільного часу в Інтернеті, тому важко уявити процес навчання без використання будь-яких інформаційних технологій та веб-ресурсів. Глобальна мережа створює умови для отримання будь-якої необхідної інформації як учнями, так і вчителем у будь-якій точці планети (країнознавчий матеріал, статті з газет та журналів, новини сучасного світу тощо).

Завдання вчителя полягає в тому, щоб створити умови для практичного оволодіння мовою, тобто вчителю потрібно вибрати такі методи та прийоми, щоб кожен учень зміг виявити себе у процесі навчання іноземної мови. Веб-ресурси допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують диференціацію навчання з урахуванням здібностей, схильностей та рівня знань учнів.

Навчання іноземної мови важко уявити без переміщення учня у природне мовне середовище. Але з появою нового інформаційно-освітнього середовища з'являється можливість навчатися поза цього мовного середовища, оскільки сучасні технології (Інтернет, відеоконференції, електронна пошта та ін.) здатні організувати спілкування з носіями мови без безпосереднього контакту (Годун, 2015, с. 18). Так як дидактичний потенціал інформаційних технологій та методика їх застосування для цілей навчання іноземної мови ще недостатньо вивчені, ми зупинили свій вибір на технології подкастингу, яка допоможе створити умови для формування інформаційно-освітнього середовища (ІОС).

Подкастинг – одна з технологій Веб 2.0, яка є особливим форматом аудіо- та відеопередач, що публікуються в Інтернеті. Подкаст дозволяє прослуховувати аудіофайли та переглядати відео передачі у зручний для користувача час. Головною метою подкастів є мотивація учнів до вивчення нових слів та виразів, які зазвичай використовуються у спілкуванні. Вони надають учням цінну змогу розвитку умінь розмовної мови в покращеному середовищі, що сприяє спільному та автономному навчанню. Все більше

вчителів вважають за краще використовувати подкастинг у процесі викладання, оскільки це стимулює навчання, формує соціокультурну компетентність учнів за допомогою креативних технологій та відкритих ліній комунікації. У зв'язку з цим зауважуємо переваги подкастингу: доступність, можливість архівації уроків, легке оновлення, безперервне вивчення, творче навчання.

Існує безліч варіантів використання подкастів на уроці англійської для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності. Безумовно, аудіювання та говоріння набагато легше організувати за допомогою подкастів, також з їх допомогою можна створювати умови для розвитку умінь читання та письма. Подкасти – чудовий ресурс для аудіювання (listening comprehension). Більшість подкастів, спрямованих на вивчення англійської мови, містить список слів та питання на аудіювання з розумінням основного змісту, вчителям залишається лише скласти завдання на аудіювання з повним розумінням тексту.

У старшій школі подкасти використовуються для розвитку іншомовних навичок письма. На основі прослуханого аудіозапису учням може бути запропоновано написати твір, що висловлює свою думку про почуте, використовуючи інформацію, подану в подкасті. «За та проти» есе також є одним із варіантів розвитку письма за допомогою подкастів, в якому учні можуть скористатися аргументами, що наведені в аудіозаписі. За допомогою твору-опису учням може бути запропоновано описати те, що вони почули.

Для старшокласників подкасти є чудовим способом покращити навички іншомовного читання. Одним із способів може стати читання разом з диктором під аудіозапис. Таким чином, учні будуть легко розпізнавати слова, якщо вони вже чули їх від носія мови. Подкасти також добре підходять для покращення умінь іншомовного говоріння, завдання можуть бути будь-якими: монолог з вивченої теми, переказ чи аналіз тексту, складання власної історії, діалогу, інтерв'ю, дебатів, радіопрограми, аудіогід.

Для роботи з подкастами у старшій школі, досить дієвим є сайт BBC Learning English (<http://www.bbc.co.uk/learningenglish>), на якому робота з відеоподкастами зручно організовано. Кожен викладач може використовувати відеоподкасти та завдання з цього сайту для своїх уроків, тому що вони розділені не тільки за рівнями володіння мовою, а й за граматичними та лексичними темами. Є така рубрика, як 6 minute English зі скриптами, поясненнями слів і виразів та посиланнями на статті на тему. Новий подкаст з'являється щотижня. У пошуках відповідної теми можна переглянути розділи Entertainment, People and Places, London Life, Weekender.

British council (<https://learnenglish.britishcouncil.org/>) є одним з найкращих веб-ресурсів для вивчення англійської мови. Добре структуровані завдання та пояснення до них допомагають тим, хто вивчає англійську мову, особливо школярам, виконувати завдання без особливих проблем. Також British Council надає подкасти і для бізнес-англійської мови на такі теми, як написання CV, public relations, trend analysis.

На закінчення необхідно сказати, що подкаст є одним із найбільш захоплюючих навчальних інструментів для формування інформаційно-освітнього середовища, яке володіє неоціненним перевагою автентичності, що сприяє формуванню іншомовної компетентності учнів старшої школи. Подкасти різноманітні та варіативні, що забезпечує врахування інтересів учнів під час організації уроку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Годун, О. (2015). *Формування англомовної соціокультурної компетентності молодших школярів з використанням комп'ютерних технологій. Іноземні мови*, 6, 18-22.

2. Зінченко, О. (2006). *Особливості організації навчання англійської мови на старшому етапі. Англійська мова*, 2, 18-21.

3. *Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов*. URL: https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/47521/

4. Тарнопольський, О. (2019). *Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник*. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 256 с.

Богущ Т.С.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Григор'єва Т.Ю.
Житомирський державний університет імені Івана Франка
(м. Житомир)*

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність. Проектна методика навчання хоч і не є новим або революційним підходом, та відіграє дуже важливу роль в освіті загалом і, зокрема, в навчанні англійської мови. Вона набуває особливої актуальності в сучасному освітньому середовищі з урахуванням розвитку технологій та змін у

вимогах до навичок та вмінь, необхідних для успішної адаптації в суспільстві та на ринку праці. І враховуючи, що навчання стає все більш динамічним та вимагає від учнів активної участі, мотивація стає ключовим фактором успіху. Вільний вибір теми проекту, спільна робота в групах та можливість бачити конкретні результати своєї праці надають учням відчуття власної важливості та зацікавленості у навчанні. Такий підхід стимулює їх до активної участі та підвищує мотивацію до досягнення успіху. Додаткові дослідження проектної методики навчання важливі для підтримки і поліпшення якості освіти, підготовки учнів до життя в сучасному суспільстві та розвитку педагогічної практики.

Застосування методу проектів на заняттях з іноземної мови висвітлено у наукових працях вітчизняних дослідників: М. Буханкіна, М. Ворник, І. Дичківська, О. Дем'яненко, О. Житнікова, О. Коберник, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський, С. Ящук та інші, а також зарубіжних дослідників Г. Бекет, Е. Лаверік, Д. Літ, С. Фішер та інші.

Мета роботи полягає у висвітленні ефективності проектної методики навчання для підвищення мотивації учнів на уроках англійської мови.

У вітчизняній методиці навчання англійської мови поняття «проектне навчання», «метод проектів» та «проектна методика навчання» використовуються як синонімічні поняття. Проте, аналіз зарубіжних джерел з даної проблематики свідчить про певні відмінності між поняттями «метод проектів» та «проектна методика навчання». Вважаємо за доцільне розглянути це питання детальніше.

У цьому контексті метод проектів – це педагогічний підхід, що базується на організації навчальних проектів для досягнення навчальних цілей і, метою якого є створення кінцевого продукту, який демонструє набуті знання та навички учнів (SEAQIL`s Team, 2020, с. 17). Даний метод характеризується залученням учнів до активного навчання через дію (learning by doing), яка, в свою чергу, включає дослідницьку роботу, дослідження, творчість та надає відчуття чогось досягнутого. В свою чергу проектна методика навчання – це загальна стратегія організації навчального процесу з використанням проектів як одного з компонентів навчання. Мета даної методики полягає у структуруванні проектів, визначення кроків, стратегій, критеріїв оцінювання та підтримки студентів з боку вчителя під час виконання проектів. Головний акцент робиться на застосуванні конкретних методів і технологій організації та виконання проектів у навчальному процесі (SEAQIL`s Team, 2020, с. 18).

Наступною відмінною рисою між «методом проектів» та «проектною методикою навчання» можна вважати спосіб їх впровадження в навчальний

процес. Так, метод проектів зазвичай реалізується наприкінці теми – після того, як основний зміст курсу викладено, при чому знання та навички, які отримали учні протягом цієї теми, не обов'язково потрібні для завершення проекту, а сам проект нерідко не відображає всі знання студента.

У даному контексті згідно проектної методики навчання студенти починають роботу над проектом ще на початку теми, отримують або спільно розробляють план, в якому зазначено, які завдання їм доведеться виконати. З самого початку учні розуміють необхідність вивчення змісту теми, щоб завершити кожен крок окремо або проект в цілому. В даному випадку проект розглядається як одна довготривала робота, яка виконується крок за кроком у процесі вивчення теми. Результатом проектної методики навчання є продукт, який завжди передбачає зворотній зв'язок та буде використовуватися і після завершення теми навчання.

Окрім цього слід зазначити, що з одного боку створення проектів може бути творчим, захоплюючим та навіть розважальним видом діяльності у навчанні англійської мови, проте з другого боку він є досить поверхневим досвідом навчання. У той же час, навчання на основі проектів є більш орієнтованим на учнів, спрямованим на діяльність та контекстуальним. Характерною особливістю його є той факт, що учні розвивають та демонструють уміння відповідно до чотирьох "С" сучасного навчання: критичне мислення та вирішення проблем (critical thinking and problem solving), творчість та уява (creativity and imagination), співпрацю та комунікацію (collaboration and communication) (Saniya Khan, 2022).

У традиційному педагогічному процесі існує загроза втрати цільової настановленості. Педагоги часто відчують недостатність часу для ретельного роз'яснення мети та завдань кожного заняття своїм учням. Подібно до цього, учням часто бракує часу на рефлексію стосовно власних особистих навчальних цілей. Внаслідок цього, мотивація учнів часто обмежується бажанням отримати високу оцінку, тоді як їхня здатність застосувати отримані знання в реальному житті сприймається ними досить сумнівно.

Проектна робота часто розглядається як метод, який природно підвищує мотивацію студентів, вона надає учням можливість повністю зануритися в цікаву їм тему, пізнати її, тим саме навчання перестає бути однотипним та передбачуваним. Використання проектів сприяє створенню позитивного настрою для вивчення англійської мови, а також дозволяє розкрити потенційні можливості кожного учня.

До мотиваційних чинників використання проектного навчання можна віднести наступні:

- метод проектів перетворює процес виконання навчальних завдань у дослідницький, дискусійний, творчий процес, під час якого учні розв'язують цікаві та актуальні для них самих проблеми;

- робота над проектом дозволяє активно залучати до навчальної діяльності учнів з різним рівнем іншомовних умінь і навичок, надаючи можливість як виконати власний простий проект, так і оригінально представити свою роботу чи долучитися до виконання складного завдання у складі команди;

- учні можуть самостійно мислити, приймати рішення, обговорювати важливі проблеми та шукати шляхи їх розв'язання, використовуючи іноземну мову як інструмент спілкування;

- обговорення роботи між учасниками групи сприяє формуванню вмінь висловлювати власну думку, правильно формулювати твердження та питальні речення, використовувати пошукові системи, вирішувати конфліктні ситуації, а також сприяє вдосконаленню та розвитку монологічного та діалогічного мовлення;

- проекти часто базуються на реальних життєвих ситуаціях або проблемах, що дозволяє учням бачити зв'язок між тим, що вони вчать, і реальним світом. Це може збільшити їхній інтерес та мотивацію до вивчення матеріалу (Хайруліна Н.Ф., 2023).

Висновки. Використання методів проектів дозволяє створити стимулююче навчальне середовище, де учні можуть самостійно вирішувати завдання, розвивати креативність та вміння працювати в команді. Проектна робота також розвиває творчі та аналітичні здібності, адже вимагає пошуку рішень та використання мовних засобів у творчому контексті. Крім того, спільна робота над проектами сприяє комунікативному навчанню та розвитку мовленнєвих вмінь. Виконання великих проектів надає учням можливості відчувати себе активними учасниками навчального процесу та долучитися до створення чогось значущого та глобального. Такий підхід підвищує самостійність учнів, допомагаючи їм стати більш впевненими в своїх здібностях та мотивованими до навчання.

ЛІТЕРАТУРА

Аніщенко В.М., Артюшина М.В., Герлянд Т.М., Кулалаєва Н.В., Романова Г.М., Шимановський М.М. (2019) *Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах* (Ред. Кулалаєва Н.В.). Полісся.

Ворник М. М. (2015) Проектна методика навчання іноземної мови студентів-філологів гуманітарного вишу. *Наукові записки, №3*, 90-94.

Лавриш Ю.Е., Галацин К.О. (2017) *Методичні рекомендації до організації проектів у викладанні англійської мови професійного спрямування*. КПП ім. Ігоря Сікорського.

Олексюк О.Є. (2004) Теоретичні основи методу проектів як педагогічної технології. *Наукові праці*, № 23, 10-13.

Хайруліна Н.Ф. (2023) Проектна діяльність як шлях підвищення мотивації до вивчення іноземної мови здобувачів освіти немовних ЗВО України в сучасних реаліях. *Академічні візії*, №19/2023

Dr. Lori McDonald. Projects and Project-Based Learning: What's the Difference? URL <https://www.graduateprogram.org/2019/12/projects-and-project-based-learning-whats-the-difference/>

N.T.V. Lam. (2011) Project-based learning in teaching English as a foreign language. *VNU Journal of Science, Foreign Languages*, 27, 140-146.

Saniya Khan. (2022). Understanding The Difference Between Projects & Project-based Learning. URL: <https://www.edtechreview.in/trends-insights/insights/the-difference-between-projects-and-pbl-project-based-learning/>

SEAQIL's Team. (2020) *HOTS-Oriented Module: Project-Based Learning*. SEAMEO QITEP in Language.

Крутікова К.А.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Паращук В.Ю.

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)

ТИПОЛОГІЯ ПИТАНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ПІДРУЧНИКАХ ІЗ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТАРШИХ КЛАСІВ

Питання, або квеситивні мовленнєві акти/квеситиви, вважаються надзвичайно важливим засобом навчання: адже вони допомагають вчителю структурувати урок, організувати його зміст, оцінювати, як учні розуміють та засвоюють навчальний матеріал, при цьому вчитель продукує 300-400 питань на уроках протягом робочого дня (McComas, & Abraham, 2004, p. 1).

У зв'язку з тим, що опитування (questioning) як метод навчання посідає друге місце після проведення лекцій (lecturing) за популярністю (Cotton, 2001), питання (questions) в зарубіжній лінгводидактичній літературі отримали широке висвітлення за різними параметрами дослідження: ґрунтовний аналіз

типів питань вчителя під час уроку (Cotton, 2001); категорії питань, які сприяють розвитку вмінь критичного мислення (Esparrago, 2021); особливості питань на основі таксономії Б. Блума для перевірки розуміння прочитаного (AlRaqquad, 2018); питання до тексту (text-dependent questions), які використовуються під час його вивчаючого читання (close reading) (Hathaway, 2017); здійснено огляд досліджень, що висвітлювали типи питань турецьких вчителів майже за два десятиліття – 2000-2018 р.р. (Calık, & Aksu, 2018); з'ясовано стратегії опитування (questioning strategy), які використовуються вчителями англійської мови як іноземної (Nashruddin, & Ningtyas, 2020) тощо. Незважаючи на отримані результати, у вітчизняних лінгводидактичних джерелах питанням як компоненту змісту шкільних підручників приділялась недостатня увага, що й зумовило **мету** нашого дослідження, яка полягає у з'ясуванні й описі комунікативно-мовних характеристик питань у підручниках англійської мови для 11 класу як завершального етапу навчання цієї іноземної мови в системі середньої освіти. **Матеріалом** дослідження слугували питання вправ у підручниках авторів О.Карп'юк (2019, рівень стандарту) та Л.Морської (2019, профільний рівень).

Узагальнення результатів попередніх досліджень засвідчило, що навчання, яке включає постановку запитань під час уроків, є більш ефективним, ніж навчання, яке проводиться без опитування учнів; постановка запитань вчителем перед читанням і вивченням матеріалу ефективна для старших учнів, яким властиво високий рівень навчальних досягнень і мотивація до навчання; збільшення частоти питань під час уроку не покращує засвоєння складнішого складного матеріалу; у середньому приблизно 60% питань, тобто трохи більше половини, які зазвичай вчитель ставить на уроці, належать до нижчих когнітивних рівнів за відомою таксономією Б. Блума, при цьому доведено, що питання з вищим когнітивним рівнем не є однозначно кращими у порівнянні з питаннями нижчих когнітивних рівнів, адже кожен з цих типів питань переслідує різні навчальні цілі, тому рекомендовано враховувати їх, а також рівень підготовки учнів і не віддавати постійну перевагу питанням нижчих когнітивних рівнів (Cotton, 2001).

Згідно з метою, питання традиційно поділяють на відкриті (open), які сприяють обговоренню, вербальній взаємодії учнів; закриті (closed), що використовуються для перевірки засвоєного матеріалу або вимагають конкретної відповіді; питання менеджменту уроку (managerial), мета яких полягає в керуванні ходом уроку; та риторичні питання (rhetorical) для акцентування якоїсь тези або підкріплення твердження (Nashruddin, Ningtyas, 2020, p. 6).

Для нашого дослідження важливо визначити обсяг вправ з використанням питань у підручниках матеріалу спостереження та встановити особливості використання відкритих і закритих питань, а також їхню когнітивну специфіку, а саме рівнів складності мисленнєвих дій учнів, які вимагає продукування відповіді на питання. Рівні складності потребують різних рівнів когнітивних умінь – від низького (low order thinking skills), до якого в осучасненій версії таксономії Блума віднесено пам'ятання, розуміння та застосування, і до високого (high order thinking skills), що охоплює аналіз, оцінку та синтез (Krathwohl, 2002).

Традиційно навчальний матеріал у підручниках структуровано за вміннями (читання, аудіювання, говоріння, письмо) або навичками (лексичні, граматичні), для розвитку яких він використовується. У результаті огляду змісту підручників для 11 класу встановлено, що питання у підручнику О. Карп'юк подано в двох секціях: *Focus on Reading and Vocabulary* та *Focus on Speaking*; у підручнику Л. Морської – у секціях *Reading Skill Builder*, *Listening Skill Builder*, *Speaking Skill Builder* та *Writing Skill Builder* деяких розділів. За кількісним критерієм констатуємо, що вправи з використанням питань недостатньо представлено в обох підручниках: одна-дві вправи на секцію. Кількість питань у вправі варіюється від 3-4 до 15-17.

У секції, присвяченій розвитку вміння аудіювання, в обох підручниках переважно використовуються питання множинного вибору. У секції, що спрямована на розвиток умінь читання, в окремих випадках представлено питання передтекстового етапу; на післятекстовому етапі переважно використовуються питання з інструкцією: *Read the text in the previous exercise and get ready to discuss the following questions* (Морська, 2019, с. 19). Аналіз типів питань за їхньою метою засвідчив, що у вправах переважають закриті питання, які вимагають відповіді *yes/no*, що не сприяє дискусії, як задекларовано у наведеній інструкції, наприклад, у вправі № 2 на с.19 із 14 питань, 8 – закриті, напр.: *Do young adults often live with roommates when they leave home? Do married couples often live with their parents? Are arranged marriages common in Ukraine? Are there many single parent families in Ukraine? Do grandparents play an important role in raising grandchildren in Ukraine?* тощо (Морська, 2019, с.19).

У секціях обох підручників, які присвячено розвитку вміння говоріння, подано вправи з використанням питань. Так, у підручнику О. Карп'юк ця секція зазвичай починається з вправи: *In pairs, ask and answer the questions* (2019, с. 28). У вправі на с. 28 подано 15 питань, усі з яких починаються з *Do you...?*, тобто вони закриті, а після кожного такого питання додається коротке відкрите питання *Why (not)?* Вважаємо, що подібний однотипний шаблон

побудови питань не є ефективним для розвитку вмінь говоріння учнів 11 класу. Деякі питання сформульовано неконкретно, напр.: *Do you have time only to attend the lessons? Do you have time for anything extra?* (там само, с.28). Що означає вираз *anything extra*?

Аналіз питань за когнітивним чинником засвідчив, що в обох підручниках цілеспрямовано не зостосовано таксономію Блума, при цьому переважають питання, які вимагають продукування відповідей нижчих когнітивних рівнів. Не заперечуючи їхньої цінності, вважаємо, що в 11 класі слід застосовувати питання з різною когнітивною складністю, особливу увагу приділяючи питанням вищих когнітивних рівнів. Обидва підручники у секції з розвитку вмінь читання не вміщують так званих *text-dependent questions (TDQs)* (Fisher, & Frey, 2012).

Отже, як засвідчив наш аналіз змісту питань, які використовуються в підручниках з англійської мови для 11 класу, створених українськими авторами, цей навчальний матеріал не повністю відповідає сучасним вимогам, недостатньо представлений кількісно, потребує доопрацювання вчителем перед використанням на уроці. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у порівнянні використання питань як навчального матеріалу в українських і зарубіжних підручниках з англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

Карпюк О. Д. (2019). Англійська мова (11-й рік навчання) (English (the 11th year of studies)) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Тернопіль : Астон.

Морська Л. І. (2019). Англійська мова (11-й рік навчання, профільний рівень) (English (the 11th year of studies)): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон.

AlRaqad, Y (2018). Analyzing the reading questions of AP12 textbooks according to Bloom's taxonomy. *International Journal of Education, Psychology and Counseling*. 3 (22), 84-94. Retrieved from www.ijepc.com.

Calık, Basak & Aksu, Meral. (2018). A Systematic Review of Teachers' Questioning in Turkey between 2000-2018. *Elementary Education Online*, 17(3), 1548-1565.

Cotton, Kathleen. (2001). *Classroom Questioning*. School Improvement Research Series SIRS, Northwest Regional Educational Laboratory. Retrieved from: www.nwrel.org/scpd/sirs/3/cu5.html

Esparrago, Adeva, Jane H. (2021). Categories of Questions and Critical Thinking. *Journal of Innovations in Teaching and Learning*. 1(2), 107-116. doi: 10.12691/jitl-1-2-7.

Fisher, D., & Frey, N. (2012). Engaging the Adolescent Learner: Text Dependent Questions. Retrieved from: <https://education.illinoisstate.edu/downloads/casei/4-02A-Engaging%20fisher.pdf>

Hathaway J. (2017). TDQ: Strategies for Building Text-Dependent Questions. Huntington Beach, CA: Shell Education.

Krathwohl D.R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory into Practice*. Vol 41(4), 212-218.

McComas, W., & Abraham, L. (2004). Asking More Effective Questions. Rossier School of Education.

Nashruddin, P. and Ningtyas, R. (2020). English as foreign lanaguge (EFL) teachers; questioning strategies in classroom interaction. *Journal of Ulimte Research and Trends in Education*, Vol.2, No.1. Retrieved from <http://journal.unilak.ac.id/index.php/U.TAMAXH>. (pp.5.11)

Озерна М.О.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Токарєва Т.С.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ТИПОЛОГІЯ ВПРАВ НА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ З ТЕМИ «ART»

У процесі вивчення будь-якого предмету учні виконують низку різноманітних вправ з метою кращого запам'ятовування, опрацювання та закріплення нових знань та навичок. Формування ефективної системи вправ при вивченні англійської мови – важлива складова, адже коли вона послідовно охоплює опрацювання усіх видів навичок, зацікавлює учнів, надає їм стимул, але не перевантажує, відповідає всім методологічно необхідним характеристикам, то учні демонструють кращі результати й легше засвоюють нові знання.

У методичній літературі виокремлюють наступні визначення щодо вправ, як то: 1) вправа – це невелика за обсягом діяльність, яка покликана допомогти учневі засвоїти певну навичку; 2) вправа – це свідоме багаторазове виконання різноманітних операцій, дій або діяльності в навчальних умовах, щоб оволодіти певними знаннями та вміннями. Для того, щоб вправа була ефективною, в першу чергу, вона повинна мати чітку структуру, яка зазвичай

складається з трьох основних компонентів та одного додаткового, наявність якого не є обов'язковою (Ніколаєва, 2010). Вправа, яка відповідає встановленій структурі, складається з: інструкції до виконання, зразку виконаної вправи (необов'язково), самого процесу виконання та здійснення контролю (Ніколаєва, 2010).

У методиці навчання іноземних мов типологія вправ базується на основі певних критеріїв: 1) спрямованість на прийом або видачу інформації (рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні); 2) вмотивованість (вмотивовані, невмотивовані); 3) рівень керування (з повним, частковим, мінімальним керуванням); 4) наявність/відсутність ігрового компонента; 5) спосіб виконання вправи (індивідуальні, парні, у групах, у командах); 6) характер виконання (усні, письмові); 7) участь першої мови (одномовні, двомовні/перекладні); 8) комунікативність (комунікативні, не комунікативні, умовно-комунікативні) (Ларіна, 2014).

Для формування лексичної компетентності учнів розглянемо детальніше особливості таких типів вправ: некомунікативні (відповідають за формування рецептивних та репродуктивних навичок), умовно-комунікативні (відповідають за процес автоматизації лексичних одиниць) та комунікативні вправи (безпосереднє використання вивчених лексичних одиниць на практиці). До некомунікативних вправ фонетичного спрямування можна віднести: повторення лексичних одиниць за вчителем або диктором, при цьому увагу учнів слід спрямовувати саме той звук, що відпрацьовується та на особливість наголосів і вимови (наприклад: відпрацювання звуку [i:] при повторенні слів *intriguing, freelance, sepia, honorary, squeeze, unique*, або робота над вимовою звуку [u:]: *nude, imbue, institution, soothing, tattoo, view*. Морфологічний розбір слів є ще одним різновидом некомунікативних вправ при вивченні лексичного матеріалу, наприклад, визначення кореня, префікса, суфікса у словах: *fabulous, violence, incompatible, nicety, undergo, irrational* та подальше застосування взаємного контролю між учнями для кращого засвоєння морфологічної структури (Котловський, 2017; Смоліна, 2010).

Семантичне значення лексики можна розкрити на прикладі таких вправ: надання дефініцій до поданих слів іноземною мовою (*collage - the art of making a picture by sticking pieces of coloured cloth, paper, photos onto a surface*); вибір лексичної одиниці, що не відповідає тематиці (*drawing, sketch, illustration, poster, portrait, wall*); групування слів за темою (*artist - sculptor, painter, photographer, decorator, cartoonist, designer*). Прикладом вправ, що демонструють цінність слова, тобто наявність синонімів, антонімів, омонімів можуть бути: підбір до поданого слова синонімів (*fabulous - mythical, fairy-tale,*

legendary, extremely good); підбір антонімів (*vintage – modern, new, current, up-to-date*). До некомунікативних вправ також можна віднести прослухування аудіозаписів, перегляд відеоматеріалів, читання текстів та виконання подальших завдань для опанування лексичного матеріалу. Це можуть бути тестові завдання з запропонованими варіантами відповідей, з вибором *true or false*, заповнення пропусків в текстах, доповнення речень, письмовий переклад. Метою умовно-комунікативних вправ є закріплення раніше вивчених нових лексичних одиниць та доведення їх до автоматизму, до цієї групи вправ належать: відповіді на поставлені запитання без запропонованих варіантів та структур (*What forms of art you like and don't like?*) та з варіантами відповідей (*What pictures do you consider to be art? – 1. a portrait; 2. a comic book; 3. walls with graffiti; 4. ornaments on pots and jugs; 5. your variant*); опис запропонованих малюнків або ситуацій, ставлення до них запитань (*Look at the pictures. How do you think they relate to our today's lesson?*); побудова історій, діалогів або ситуацій спираючись на наявний перелік слів або виразів (*drawing, landscape, still life, oil painting, exhibition, to delight people with enjoyment and amusement, to entertain and make people laugh, to cause different/conflicting emotions, to reflect society/life*); усний переклад тексту або його фрагменту; перебудова діалогу в монолог і навпаки; усні відповіді на запитання після переглядів відеоматеріалів або прослухування аудіо записів (Буренко, 2018; Карп'юк, 2018).

Комунікативні вправи відповідають за провадження в практичне мовлення раніше автоматизованих лексичних одиниць, тобто передбачають їх активне використання під час спілкування. До такого типу вправ належать: вираження власної думки під час дискусій та бесід, розповідь на подану тематику “*Art*” (*drawing, artists, museums and galleries*), розгорнуті відповіді на поставлені запитання (*What pictures do you consider to be art? Give your reasons*), доповіді та презентації проектів (Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи, 2017).

Отже, використання вправ різної структури та типів є обов’язковою складовою для формування лексичної компетентності учнів. Саме при виконанні вправ учні мають змогу спочатку виокремити нові слова, потім опрацювати їх, довести до автоматизму й використовувати у спілкуванні. Дотримання структури вправ також є важливим, адже при відсутності хоча б одного з обов’язкових її компонентів вправа втратить свою максимальну ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

Буренко, В. М. (2018). *Англійська мова (10-й рік навчання, рівень стандарту)* : підруч. для 10 кл. закл. загальн. середн. освіт. Ранок.

Карп'юк, О.Д. (2018). *Англійська мова (10-й рік навчання): підручник для 10-го класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту.* Видавництво Астон.

Котловський, А. (2017). *Система вправ для формування англомовної лексико-граматичної компетентності майбутніх економістів.* [Електронний ресурс] / Андрій Котловський. – Наукові записки. Режим доступу : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8268/1/Kotlovskiyi.pdf>

Ларіна, Т. (2014). *Підсистема вправ для формування лексичної компетенції у студентів початкового етапу мовної спеціальності* [Електронний ресурс] / Т. Ларіна // Проблеми підготовки сучасного вчителя. Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2014_10\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2014_10(1)_13).

Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи. (2017). [Електронний ресурс] : Міністерство освіти і науки України (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23 жовтня 2017 року). – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>.

Ніколаєва, С. Ю. (2010). *Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу.* Ленвіт.

Смоліна, С. В. (2010). *Методика формування іношомовної лексичної компетенції* [Електронний ресурс] / С. В. Смоліна // Іноземні мови. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2010_4_4.

Селіонова В. В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Аналат Г.П.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

З огляду на постійну тенденцію до активного дослідження місця та функцій мови в пізнанні людиною навколишнього світу та свого місця в ньому, що триває протягом останніх десятиліть XX століття, відбулись зміни у фокусі уваги. Замість дослідження формальної структури мовних одиниць, нині акцент здійснюється на вивченні та аналізі взаємодії мови та її носіїв у процесі комунікації. У такому контексті відбуваються дослідження модальності висловлення, що виражають різні відношення змісту повідомлення до дійсності з погляду мовця та його ставлення до цього повідомлення.

Модальні дієслова є важливою та складною частиною англійської мови, оскільки вони відображають ключові аспекти спілкування. Застосування модальних дієслів необхідне для чіткого вираження ідей, думок, побажань, можливостей та намірів у різних сферах життя. З огляду на широке поширення англійської мови у світі, розуміння та вміння користуватися модальними дієсловами є важливим для успішної комунікації на міжнародному рівні. Модальність є загальною категорією, яка має своє відображення у різних галузях лінгвістики і слугує основою для розробки цілих наукових концепцій. У лінгвістиці, модальність вважається складною та багатогранною функціонально-семантичною категорією, яка виражає відношення мовця до висловлюваного та його оцінку відношення до об'єктивної реальності. (Войналович, 2017, с. 336-338).

Залежно від контексту, зміст висловлюваного може розглядатися як реальний або умовний, можливий або неможливий, необхідний або ймовірний, бажаний або небажаний. Модальність має дві категорії: об'єктивну та суб'єктивну. Об'єктивна модальність є обов'язковою складовою будь-якого висловлювання та формує його смислову одиницю (пропозицію). Вона виражає відношення висловлення до реальності чи ірреальності. З іншого боку, суб'єктивна модальність є необов'язковою і виражається за допомогою таких засобів, як порядок слів, інтонація, лексичні повтори, модальні слова та

дієслова, вигуки, вставні слова та словосполучення, а також вставні речення та порядок слів у реченні (Carter, Carthy, 2006, p. 973).

До модальних дієслів у сучасній англійській мові відносяться: *can, could, may, might, must, shall, should, will, would*. До цього ж ряду можна віднести дієслова, які можуть функціонувати як модальними так і лексичними дієсловами. До таких модальних дієслів належать *dare* та *need* (Carter, Carthy, 2006, p. 973).

Модальні дієслова мають деякі особливості, включаючи те, що вони не змінюють свою форму в залежності від особи або числа, з якою вони вживаються. Крім того, вони можуть утворювати запитання або заперечення без використання допоміжних дієслів. Також вони можуть мати різні варіанти вживання в залежності від контексту та функції в мовленні: вираження модальності, яка передається через певний контекст (Гарбар, Ніконова. 2016, с. 64-97).

Can для теперішнього часу і *could* для минулого часу використовуються з метою продемонструвати фізичну здатність та розумову можливість. *Jim can't swim much, because he hasn't got a swimming pool, but he can run perfectly.* (Джим не може багато плавати, бо не має басейну, але вміє чудово бігати.) *May* для теперішнього часу і *might* для минулого часу відображають відтінок невпевненості щодо виконання дії, події, припущення про сумнів, іноді внаслідок обставини. *I may be late because of the traffic.* (Я напевно запізнюсь через затори.) *Must* чітко передає обов'язок, необхідність, вимогу та наказ. *Jane must complete this project to avoid being expelled.* (Джейн повинна зробити цей проект, щоб її не відрахували.) *Should* та *ought to* висловлюють моральне зобов'язання та бажаність в пораді. *You should eat more fruit to avoid getting sick again.* (Тобі слід їсти більше фруктів, щоб знову не заболіти.) *To be to* може використовуватися в двох часах - справжньому простому і минулому простому (*was, were*), аби показати суворість наказу, інструкції планове зобов'язання, неминучість події. *He is to go to war according to the Constitution of Ukraine.* (Він має йти воювати згідно з конституцією України.) *To have to* існує в трьох тимчасових формах: теперішньому простому, простому минулому і майбутньому часах для застосування зобов'язання або необхідності, що впливає з обставин. *Sam knew that if he demanded it, he had to give the report.* (Сем знав, що якщо він цього вимагає, він повинен дати звіт.) *Will* функціонує в якості допоміжного дієслова, що виражає майбутнє з утіленням бажань та намірів з виразною інтонацією. *Oh, we don't have any milk, so I will go to the store!* (Упс, у нас немає молока, тому я піду в магазин!) *Would* спочатку було минулим часом дієслова *will*, але зараз воно відображає бажання та

наполегливість в негативному контексті. *I asked him not to bang the door, but he would do it.* (Я попросив його не стукати в двері, але він це зробить.) Need з минулою формою *needed* представляють в негативній формі з метою сказати, що немає потреби щось робити. *This man needn't wash the car now, it looks clean.* (Цьому чоловікові не обов'язково мити машину зараз, вона виглядає чистою.) Dare для теперішнього та *dared* для минулого продемонстровуються, аби зухвало вчинити або кинути виклик. *Tom dared to challenge the European boxing champion.* (Том наважився кинути виклик чемпіону Європи з боксу.) Модальні дієслова мають кілька особливостей вживання:

- Вони не мають форми для різних осіб та чисел.
- Після модальних дієслів не вживається допоміжний дієслово "to".
- Вони часто вживаються з дієсловом у базовій формі (без додавання закінчення -s/-es у 3-й особі однини Present Simple).

Модальні дієслова впливають на структуру речень, формуючи різні типи конструкцій:

Утверджувальні речення: Наприклад, "*She can speak French.*"

Заперечні речення: Наприклад, "*He cannot swim.*"

Питальні речення: Наприклад, "*Can you help me?*"

Умовні речення: Наприклад, "*If I had more time, I would study harder.*"

Отже, вивчення модальних дієслів у сучасній англійській мові є ключовим завданням для розуміння мовних процесів та розвитку комунікативної вправності. Дослідження показали, що модальні дієслова мають різноманітні функції та можуть виконувати важливі комунікативні завдання в різних типах текстів та мовних ситуаціях. Крім того, вони є важливим елементом англійської граматики, тому їх вивчення сприяє підвищенню рівня граматичної компетенції. Модальні дієслова грають важливу роль в англійській мові, допомагаючи виражати різні види можливостей, обов'язків та бажань. Знання теоретичного аспекту модальних дієслів допоможе краще розуміти та використовувати їх у мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войналович, Л. П., (2017). Модальні дієслова для вираження необхідності в англійській мові. *Матеріали XXII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*, С. 336-338.
2. Гарбар, І.О., Ніконова, В. Г. (2016). *Англійська граматика: теорія і практика: безособові форми дієслова*. К. : Вид. центр КНЛУ.
3. Carter, R., McCarthy M., *Cambridge grammar of English: A comprehensive guide*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Сірик К. Е.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Пянковська І.В.**

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ТИПИ АНГЛОМОВНИХ КЛІШЕ ТА ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ

Формування іншомовної мовленнєвої компетенції є ключовим аспектом навчання і вивчення мови, який поєднує такі компоненти як лінгвістичні, соціолінгвістичні та прагматичні компетенції (ЗЕР 2003, с. 172).

Сучасні лінгвістичні дослідження приділяють значну увагу проблемі стандартних структур тексту, а саме функціонуванню фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих виразів, моделям побудови окремих частин тексту. Мовні кліше є групами слів, що дозволяють створювати текст. Поняття «мовне кліше» потребує уточнення, через існування неоднозначних визначень у цій галузі.

Виникнення мовних кліше було зумовлено історично. Розглянувши будь-які роботи минулого, можна зустріти велику кількість різноманітних кліше. Наприклад, *common truth* – велика істина, *ugly duckling* – гидке каченя, *beautiful swan* – прекрасний лебідь. Намагаючись дотримуватись норм мови, такі необхідні на той час, літературні діячі минулих століть створили «клішовану» літературу.

Ще одним терміном, який використовується в зарубіжній лінгвістиці для позначення стійких лексичних поєднань, є термін «колокація». Дж. Гарфілд трактує колокації як «шлюб між словами і вказує на те, що цей шлюб може бути міцним між певними словами» (Hadfield, 2010, с. 67). Подібні колокації закріплені мовною традицією. Вміння їх використовувати становить частину мовної культури людини.

Визначення поняття кліше дуже неоднозначні в різних джерелах. Часто дослідники пропонують протилежні судження щодо сутності цього поняття, тому й дотепер немає загальноприйнятого погляду на природу цих мовних одиниць.

За визначенням англійського лінгвіста А. Рілея, кліше – це фраза, готова до вживання, яку розбірливі промовці та письменники стали б уникати, оскільки аудиторія негативно б на неї відреагувала (Riley, 1995, с. 2). Д. Ларсен-Фрімен розрізняє два варіанти метафор-кліше, поділяючи їх за оригінальністю: метафори-штампи (*cliche methaphors*), а також стандартні

метафори (stock metaphors). При надмірному вживанні метофори-штампи перетворюються на стереотипи, не виражаючи колишньої експресії. Прикладом можуть бути такі фрази: *a heart of stone* – *кам'яне серце*, *green with envy* – *позеленілий від заздрості*. Дуже експресивні колись фрази згодом втратили свою експресивність через надто часте вживання (Larsen-Freeman, 2010, с. 45). Стандартні метафори також дуже часто вживаються в мовленні і в письмі, хоча вони суттєво відрізняються від кліше, оскільки ще не втратили свого виразного забарвлення. Іншими словами, вони впливають на читача, як наприклад, така фраза: *a ray of hope* – *промінчик надії* [Черниш, 2012, с. 12].

Схожі визначення «кліше» зустрічаються і в українській лінгвістиці. Н. Вишневська вважає, що кліше – це «шаблонне, стереотипне вираження, механічно відтворюване або в типових мовних і побутових контекстах, або в даному літературному напрямку, діалекті і т.п.» (Вишневська, 2013 с. 34). І. Сковронська пропонує таке визначення кліше: «...мовний стереотип, готовий зворот, що використовується як легко відтворюваний у певних умовах і контекстах стандарту... кліше утворює конструктивну одиницю, що зберігає свою семантику, а в багатьох випадках і виразність» (Сковронська, 2010, с. 326). Спираючись на це визначення, можна помітити, що кліше пов'язане з конкретною ситуацією. Вважається, що кліше має стійку форму, яка відтворюється в готовому вигляді у певних стандартних ситуаціях. За своєю будовою кліше частіше є короткими фразами. О. Селіванова визначає кліше як готові одиниці мови, що відтворюються; на її думку, термін «кліше» розуміють у вузькому та широкому значенні. У вузькому – це лише фразеологізми, а у широкому – морфеми, слова, граматичні конструкції (Селіванова, 2008, с. 113).

А. Рілі поділяє моделі утворення мовних кліше на семантичні, структурні та структурно-семантичні.

Семантичне утворення мовних кліше пов'язане із способами образного перенесення. Серед способів образного перенесення виокремлюємо такі:

1. Утворення кліше від неклішованого речення за допомогою іронії та антифрази, напр.: *You kill (slay) me!* – *Ти такий смішний!*.

2. Утворення кліше від афоризмів, крилатих виразів, цитат, рекламних гасел. Стійка фраза втрачає зв'язок з автором, джерелом, стає загальноновживаною і перетворюється на розряд мовних кліше.

Структурне утворення кліше передбачає зміну плану вираження мовної одиниці. Виокремлюємо такі основні способи структурного утворення кліше:

1. Скорочення елементів: *Feel free to do whatever you asked to do* > *Feel free!*;

2. Калькування з інших мов, напр., французьке кліше *plein emploi* калькує англійське словосполучення *full employment*. Емоційна відмова *Not on your life* калькована з французького мовного кліше *Jamais de la vie*.

3. Змішування слів і словосполучень різних мов, наприклад, англійської та французької: *C'est the question* (*У цьому все питання*), *C'est in the pocket* (*Справа в капелюсі*).

4. Заміна стійких виразів на евфемізм: *Good God!* > *Good Lord!* (Riley, 1995, с. 123).

Структурно-семантичне утворення кліше включає у себе зміну плану висловлювання і плану змісту слова, вільного поєднання слів чи стійкого висловлювання. Визначаємо такі методи структурно-семантичного утворення кліше:

1. Утворення від фразеологізмів за обмеженою структурно-семантичною моделлю: *in the first place* > *in the second place*;

2. Перехід топонімів і хрононімів в імена загальні: *Tchernobyl* > *political Tchernobyl*;

3. Додавання до інформативно-значущої частини кліше слова, що римується: *See you later, alligator!*

4. Конверсія (заміна номінативної функції на емотивну): *Oh, boy!* (Riley, 1995, с. 125).

Таким чином, семантичні та структурні особливості кліше, а також їхнє поєднання є основними критеріями для моделювання типів кліше та підставою для їхньої класифікації.

ЛІТЕРАТУРА

Вишневська, Н.Ю. (2013). Кліше як мовна одиниця: проблеми кліше в мовознавстві. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Філологічні науки: зб. наук. пр. / відп. ред. Г.В. Самойленко. Кн. 3. С. 33–36.*

Селіванова, О.О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми*. Підручник. Полтава: Довкілля–К.

Сковронська, І. (2010). Ужиток фразеологічних одиниць, штампів та кліше у двомовному публіцистичному тексті. *Теле– та радіожурналістика : зб. наук. пр. / гол. ред. В. В. Лизанчук; Львів. нац. Ун-т ім. Івана Франка. Львів : Львівський національний університет ім. Франка. Вип. 9 (Ч. 2). С. 324–329.*

Черниш, В.В. (2012). Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови. Вип. 4 (72). С. 11–27.*

Hadfield, J. (2010). *Intermediate Communication Games*. Longman.

Larsen-Freeman, D. (2010). *Techniques and Principles in Language Teaching*. NY : Oxford University Press.

Riley, A. (1995). *The meaning of Words in English Legal Texts: Mastering the Vocabulary of the Law – A Legal Task*. Law teacher. London: Sweet and Maxwell.

Стрельченко А.В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Дацька Т.О.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ У ПІДРУЧНИКУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 11 КЛАСУ АВТОРА Л.І. МОРСЬКОЇ

Фразові дієслова складають величезний пласт лексичного складу англійської мови. Вони представляють собою практично незліченну групу дієслів, які в комбінації з різними прийменниками або прислівниками здатні набувати різноманітних нових значень. Фразовому дієслову часто приписують назву двослівного дієслова через його поєднання з прийменником, або прислівником, або і з прийменником та прислівником одночасно. Фразове дієслово існує як єдина нероздільна семантична одиниця мови і несе смислове навантаження тільки в такому вигляді: дієслово + прийменник (Verb + Preposition), дієслово + прислівник (Verb + Adverb), дієслово + прийменник та прислівник.

У навчальній програмі з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов щодо 10-11 класів зазначено, що навчання іноземної мови у старшій школі здійснюється на базовому загальноосвітньому та поглибленому профільному рівнях відповідно до визначеного навчального плану та спеціальних навчальних програм. На кінець 11-го класу учні загальноосвітнього навчального закладу, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня B1, учні спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземної мови – рівня B2, а ті, хто оволодіває другою іноземною мовою, – рівня A2+. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти.

У підручнику з англійської мови для 11 класу автора Л.І.Морської (Морська, 2019) було виявлено вживання 111 фразових дієслів. Найбільш вживаним в цьому підручнику є дієслово *make it*.

Найрідше зустрічають наступні фразові дієслова: *call up, act on, be up to, call up, come across, come by, hold off, help out, set up, show up, switch off, take over, walk up*.

Такі дієслова, як *act up, ask out, back away, back off, back out, back up, bargain down, be after, be away, be cut out for, be cut up, be down, be fed up, be taken with* відсутні взагалі.

У підручнику було виявлено 12 вправ на засвоєння фразових дієслів. Серед яких є вправи на заміну звичайних дієслів на фразові дієслова, вправи на знаходження фразових дієслів у тексті підручника, вправи на заповнення пропусків у реченнях фразовими дієсловами. Секція в підручнику «Vocabulary builder» містить, до прикладу, такі фразові дієслова: *learn by heart, work one's way through, take a year out, keep up with the studies, fall behind with the studies, pass with flying colors, take the roll, drop out of school* (Морська, 2019, с. 126).

Таким чином, підручник пропонує певну кількість вправ на засвоєння фразових дієслів, проте задля покращення оволодіння фразовими дієсловами кількість вправ може бути збільшена. Так само варто урізноманітнити список фразових дієслів для засвоєння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальні програми (2017). Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/589/58921/inozemni-movi10-11-19_09_2017.pdf

2. Морська, Л.І. (2019). Англійська мова (11-й рік навчання, профільний рівень): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Електронна бібліотека. <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/11-klas/9-nozemna-mova-anglyska-11-klas/anglyska-mova-11-y-rk-navchannya-proflniy-rven-pdruchnik-dlya-11-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti--morska-l--/>

Супруненко М.В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Паращук В.Ю.***

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ДИРЕКТИВНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ В ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ МОВЛЕННІ ВЧИТЕЛЯ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Важливим завданням у процесі формування мовної особистості майбутнього вчителя іноземних мов є знання мови предметної спеціалізації, а також комунікативні вміння її вживання, «в тому соціокультурному контексті, в якому носій мови задіяний щоденно й ефективно функціонує» (Морська, 2010, с. 156). А відтак, дослідження лінгвограматичних особливостей мовлення *професійної мовної особистості вчителя* належить до пріоритетних напрямів сучасного мовознавства, зумовлених *антропоцентричною лінгвістичною парадигмою* – вивчення мови в нерозривному зв'язку з особливостями свідомості, мислення мовця у певній професійній діяльності.

Проблема професійно-орієнтованого мовлення вчителя іноземної мови привернула увагу багатьох мовознавців Н. В. Добіжа, І. І. Оніщук (2018); Ю. В. Коробова (2017); Є. А. Мамчур (2018); Л. І. Морська (2010) та ін.

Однак, лінгвопрагматична специфіка різних видів директивів, особливості їхнього мовного аранжування у мовленні вчителя на уроці англійської мови дотепер ще не отримала вичерпного висвітлення. Цим і зумовлена **актуальність** публікації.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні й описі типології директивів у професійно-орієнтованому мовленні американських учителів англійської мови. **Об'єкт** дослідження охоплює мовленнєві акти директиви, а **предмет** становить типи директивів у мовленні вчителів англійської мови на уроці.

Лінгвістична прагматика вивчає мовні одиниці в реальних контекстах їхнього функціонування, у центрі уваги знаходиться аналіз вербального спілкування в мовному та комунікативному аспектах. Мовознавці зауважують, що досі в теорії комунікативної лінгвістики немає чіткого визначення одиниць мовленнєвого спілкування. На сьогодні традиційно мінімальною комунікативною одиницею мовлення вважають *мовленнєвий акт* (speech act), який актуалізується у формі *речення* (sentence).

Ф. С. Бацевич визначає мовленнєвий акт як «цілеспрямовану мовленнєву дію, що здійснюється згідно із принципами та правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в цьому суспільстві, і як мінімальну одиницю нормативної соціомовленнєвої поведінки в межах прагматичної ситуації» (Бацевич, 2009а, с. 174). О. О. Селіванова підкреслює, що мовленнєвий акт є «дією та знаковою одиницею, висловленням, якщо брати до уваги його фіксацію у мовленнєвому потоці» (Селіванова, 2011, с. 59).

Серед поширених класифікацій мовленнєвих актів у якості теоретичних засад нашого дослідження обрано класифікацію Дж. Серля, яка ґрунтується на розмежуванні іллокутивної сили висловлення та його пропозиційного змісту. Означена класифікація Дж. Серля охоплює п'ять базових категорій іллокутивних актів: репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви, декларативи. **Об'єкт** нашого дослідження охоплює мовленнєві акти-директиви, іллокутивна спрямованість яких, на думку Дж. Серля, «полягає в тому, що ці іллокутивні акти уособлюють спроби мовця досягти того, щоб слухач здійснив дещо» (Searle, 1970, с. 186). За визначенням А. П. Загнітка, комунікативно-інтенційним змістом директива є «пряме спонукання адресата до дії» (Загнітко, 2001, с. 124), вербальної або невербальної. Директивні мовленнєві акти вербалізуються спонукальними або питальними реченнями, які характеризуються інтенцією адресанта здійснювати вплив на адресата, програмувати його думки та поведінку. В основі директива лежить волевиявлення мовця, при цьому у вербальних формах таких мовленнєвих актів експліцитно або імпліцитно вжито дієслова: *запитувати, наказувати, командувати, просити, радити, запрошувати* (Мелкумова, 2015, с. 169).

Директиви відіграють важливу роль у професійно орієнтованому мовленні вчителя на уроці. Маючи модальний компонент стимулювання, вони впливають на адресата, зосереджують його увагу на головному, спонукають до мисленнєвих дій – аналізу, порівняння, узагальнення тощо. За Дж. Серлем, існує п'ять типів директивних мовленнєвих актів: наказ, прохання, дозвіл, заборона та питання (1970, с. 186). У кандидатській дисертації Л. А. Аполонової описано типологію директивів, у якій до уваги взято лише неписьмові директивні мовленнєві акти, тобто такі, що висловлюються безпосередньо у комунікації між двома, або декількома особами в усній формі (Аполонова, 2021, с. 90).

Враховуючи авторитетні класифікації директивів, описані в науковій літературі (Почепцов, 1979; Searle, 1970), ми синтезували класифікацію цих мовленнєвих актів для лінгвопрагматичного аналізу зразків англійського

мовлення американських вчителів на уроках, до яких відносимо: 1) квеситиви, мовленнєві акти питання, напр.: *Do we all agree on that?* (EATDL); *So, what do you see here?* (EATDL); *What do we know scientifically about insects?* (EATDL); 2) реквестиви, тобто мовленнєві акти прохання, напр.: *Can someone say why they either agree or disagree with that?* (FV); 3) ін'юнктиви, мовленнєві акти, до яких відносимо розпорядження, накази, заборони вчителя, напр.: *Grab a rubric out of your folder and check out the key words for that trait and form it into a question* (FV); *Turn to your writer's reflection* (FV).

Серед одиниць корпусу нашого матеріалу спостереження, відібраних із транскриптів відеофрагментів уроків американських вчителів, більшу частину складають квеситиви (мовленнєві акти питання): *What information does it put forward?*, що підтверджено даними інших дослідників. Друге місце за кількісними показниками в мовленні американського вчителя на уроці посідають реквестиви (прохання): *Can you give me an example of a change that you made after the critique?* (GM), при цьому ін'юнктиви посідають третє місце: *So, I want you to turn and talk to your partner and talk about which one of these you think is most artistic* (EATDL). У нашому матеріалі спостереження зафіксовано тенденцію до кластеризації різних директивів у межах однієї репліки вчителя, наприклад, 1) «реквестив + квеситив»: *Let's think about what we've done. Let's think about our graphic organizers* (реквестив). *Did everybody make changes?* (квеситив) (GM); 2) «ін'юнктив+ квеситив»: *I want you to tell me* (ін'юнктив), *why did we identify the stakeholders?* (ін'юнктив).

Кожен з виокремлених типів директивів у професійно-орієнтованому мовленні американських вчителів має варіативні лексичні та синтаксичні засоби вираження, що становить обов'язковий компонент у комунікативній підготовці українських вчителів англійської мови як іноземної. Опис мовних засобів актуалізації директивів складає перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

Аполонова Л. А. (2021). *Оптимізація перлокутивного ефекту директивних мовленнєвих актів у німецькомовному діалогічному дискурсі* [Неопубл. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – «Германські мови»].

Бацевич Ф. С. (2009). *Основи комунікативної лінгвістики* : підручник. 2-е вид., доп.. К. : ВЦ «Академія».

Добіжа, Н. В., & Оніщук, І. І. (2018). Особистість учителя іноземної мови з точки зору проблем психології особистості. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*, (41), 79–89.

Загнітко А. П. (2001). *Теоретична граматики української мови* : Синтаксис. Донецьк : Дон НУ, . 662 с.

Коробова Ю. В. (2017b). Роль рефлексивних умінь під час навчання мовленнєвої адаптації майбутніх учителів англійської мови. *Україна і світ: діалог мов та культур: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, 588–590.

Мелкумова Т. В. (2015). Класифікаційні засади таксономій мовленнєвих актів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія*. № 1152 (72), 168-171.

Морська Л. (2010). Мовна особистість учителя іноземних мов та проблеми методики її формування. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. Вип. 91, 155-158.

Селіванова О. О. (2011). Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Чабаненко Ю. А.

Searle J.R. (1970). *Speech Acts: Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

EATDL – Evaluating Art Through Different Lenses. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3NcGVXbkno4>

GM – The Great Migration: Analyzing Point of View. URL: <https://vimeo.com/115004277>

FV – Five Steps to Revision: Warm & Cool Feedback. URL: <https://www.teachingchannel.org/videos/revising-essays-nea>

Чернова Д.О.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Парашук В.Ю.*

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)*

MEANS OF ORAL CORRECTIVE FEEDBACK IN EFL TEACHER'S CLASSROOM TALK

Oral corrective feedback (henceforth is OCF) is one of the pedagogical speech genres referred to as “teacher’s correction of mistakes in learners’ utterances” (Alkhamash, & Gulnaz, 2019, p. 42) that is utilised by teachers not only for rectifying errors or inappropriate use of language units during oral communication

but also for supporting students' language learning process, fostering precision and fluency in their language proficiency. The skill of providing corrective feedback referred to as "repair" by Lyster, & Ranta (1997) is one of the powerful diagnostic tools of effective instruction (Halim, & Halim, 2019, p.115). In the field of English language teaching (henceforth is ELT), where students are mastering the nuances of English as a foreign language (henceforth is EFL) OCF is extremely important.

Despite the fact that corrective feedback has been discussed since the 80s of the last century in linguistic and didactic studies abroad (Lyster, & Ranta, 1997; Li, 2010; Lyster, et al., 2013; Mackey, & Goo, 2007; Nassaji, 2016; 2017; and others), this issue has received little attention of researchers in Ukraine. Though strong confirmations have been made about the necessity of all types of corrective feedback in teaching / learning a second / foreign language (Chen & Liu, 2021), still there is no consistent approach to its types and strategies of its usage.

Given that, the **aim** of this paper is to present a description of the types of oral corrective feedback that are essential in the teacher classroom talk, and therefore should be a component of Ukrainian pre-service EFL teacher education.

Our survey of research sources on OCF has enabled us to discover the findings that presumably are important for Ukrainian EFL in-service and pre-service teachers, with the following observation being the most general one: providing negative cognitive feedback makes students less likely to communicate, but receiving excessively favorable cognitive feedback makes them unaware of their mistakes (Brown, 2007). Out of all the OCF techniques included in spoken corrective feedback, the most authoritative classification that enjoys EFL teachers' recognition worldwide is suggested by Roy Lister and Leila Ranta (Lyster, & Ranta, 1997, p. 46-48) that consists of the following six types of OCF:

(1) explicit or open correction, namely, clearly giving the correct form to the student's erroneous utterance, e.g.: *Student* (hereinafter – S): *I'm late yesterday*; *Teacher* (hereinafter - T): *You should say 'I **was** late', not 'I'm late'*;

(2) reformulation of the student's erroneous statement (recast) means that the teacher reformulates all or part of the student's statement without errors, e.g.: S: *He **play** soccer yesterday*; T: *Oh, he **played** soccer yesterday?*;

(3) clarification request indicates to students that the teacher misunderstood their statement or that it was in some way incorrectly shaped. As a result, they require repetition or reformulation, e.g.: S: *He **make** his homework*; T: *Who **made** his homework?*;

(4) metalinguistic feedback contains the teacher's comments or questions related to the correct form of the student's utterance, but without explicitly providing the correct form. Metalinguistic information usually includes either a grammatical metalanguage that describes the type of error, e.g.: *"It's masculine"* or a definition of

the word if there is a lexical error. Metalinguistic questions indicate the nature of the error aimed at eliciting the correct language form from the student, e.g.: S: *He **were** at home yesterday*; T: *We use '**was**' with 'he, she, or it'. So, should it be 'He **was**' or not 'He **were** at home yesterday'?*;

(5) elicitation is a technique of “drawing information from students, generally by asking questions, instead of using teacher explanation” (Halim, & Halim, 2019, p.116) that typically is performed with the following steps: firstly, teachers should make a pause to allow students to “fill in the blank,” e.g.: T: *So, if I say, 'I **see** you tomorrow,' using the word **tomorrow**, what should you say?* S: *I **will see** you tomorrow*; secondly, teachers use questions to find answers, T: *Do we have to **keep-ed** after we say **Did** in questions?*;

(6) repetition means the teacher's complete or partial imitation of the student's erroneous utterance in order to get the correct form, e.g.: S: *I **have seen** a movie yesterday*. T: *You **have seen** a movie yesterday?* While repeating the wrong form, the teacher emphasizes it with logical stress

In various studies of teacher-student classroom interaction, it has been demonstrated that recasts are the most frequently used type of OCF: the finding has been confirmed by one of the authors of OCF taxonomy (Lyster, 1998). As opposed to recasts, metalinguistic feedback is featured as a specific kind of OCF. According to Lyster, & Ranta (1997, p. 47), metalinguistic feedback is characterized by as “questions, information, or comments regarding the learner's utterance's well-formedness”, that is the teacher typically gives the rule for the student to self-correct their error, e.g. ‘*You need the past simple to describe an action in the past that has no connection with the present*’.

It is of importance for EFL teachers to know what OCF type they should consider as the most effective one in teaching a foreign language. Most researchers claim that there is no such a thing as the most effective OCF for all learners. The effectiveness of OCF is defined by the learner's level /proficiency in a particular skill or habit. Obviously, explicit correction and reformulation will be more effective with low-proficiency students as they are provided for more support to correct an error, in comparison with metalinguistic feedback or repetition that cognitively are more challenging to apply by students for their error correction. It might be claimed that metalinguistic feedback is challenging also for novice teachers, as it requires the formulation of the rule that is determined by the situation in such a form which the students will understand and instantly apply to correct an error.

The further perspectives of our research will focus on analysis and depiction of Ukrainian EFL teachers' oral corrective feedback in their classroom interaction with upper-secondary school students.

REFERENCES

- Alkhammash, R., & Gulnaz, F. (2019) Oral Corrective Feedback Techniques: An Investigation of the EFL Teachers' Beliefs and Practices at Taif University. *Arab World English Journal*, 10 (2), 40-54. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol10no2.4>
- Brown, H. D. (2007). *Principles of language learning and teaching*. Pearson Education Inc.
- Chen, W., & Liu, G. (2021). Effectiveness of corrective feedback: Teacher's perspectives. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 9(11), 23–42. Retrieved from: <https://doi.org/10.30466/ijltr.2021.120974>
- Halim, S., & Halim, T. (2019). Elicitation: A Powerful Diagnostic Tool for Actively Involving Learners in the Learning Process. *Arab World English Journal, Special Issue: The Dynamics of EFL in Saudi Arabia*, 115- 126. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/efl1.9>
- Lyster, R., & Ranta, L. (1997). Corrective feedback and learner uptake. Retrieved from: <https://sci-hub.ru/10.1017/s0272263197001034>
- Lyster, R. (1998). Negotiation of form, recasts, and explicit correction in relation to error types and learner repair in immersion classrooms. *Language Learning*, 48(2), 183–218. Retrieved from: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=06f998da30a26a474c9dcd109d62628a16f4e01c>

Шименюк І.І.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Кучер В.В.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія імені Тараса Шевченка

(м. Кременець)

TPR-МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасній практиці навчання іноземних мов у США дуже поширений метод повної фізичної реакції (Total Physical Response), який використовується, здебільшого, на початковому етапі оволодіння мовою і будується навколо узгодження мовлення і діяльності; робиться спроба навчати мові через фізичну (моторну) діяльність. Розвинений Дж. Ашером (James Asher) (Asher, 1965, с. 294) професором психології державного університету Св. Джозефа (Каліфорнія), він базується на кількох традиціях, включаючи

розвивальну психологію, теорію навчання і гуманістичну педагогіку, а також на методиці навчання мови, запропонованій Гарольдом і Дороті Палмер (Harold and Dorothy Palmer).

Метод повної фізичної реакції пов'язаний з «теорією відновлення» («trace theory») пам'яті у психології, яка полягає у тому, що чим частіше чи інтенсивніше прослідковується запам'ятовування зв'язків, тим міцнішою буде пам'ять асоціацій і тим більш очевидно вона буде відновлена. Відновлення в пам'яті може відбуватись вербально (наприклад, через запам'ятовування) і / або через асоціації з фізичними діями. Поєднані види відновлюючої діяльності такі, як вербальне повторення, яке супроводжується фізичною діяльністю, відповідно, збільшують можливості успішного згадування.

Розвиваючи ідею, Дж. Ашер проводить паралель між успішним вивченням другої мови дорослими людьми і оволодінням дитиною першою мовою. Він зазначає, що мовлення, звернене до малих дітей, містить спочатку накази, на які вони реагують фізично до того, як починають вербально реагувати. Науковець вважає, що дорослим слід повторити ті ж процеси, завдяки яким діти оволодівають своєю рідною мовою.

Дж. Ашер поділяє зацікавленість школи гуманістичної психології роллю афективних (емоційних) факторів у навчанні мови. Метод, що не має потреби у лінгвістично оброблених термінах і включає рухи, схожі на гру, викликає у людини, яка вчиться, стрес і створює у неї позитивний настрій, що сприяє навчанню.

Не зважаючи на свою переконаність у центральній ролі розуміння у вивченні мови, Ашер не розглядає детально зв'язок між сприйманням, відтворенням і комунікацією (наприклад, у нього відсутня теорія мовленнєвих актів або їхніх еквівалентів), хоча на випереджаючих заняттях з використанням методу повної фізичної реакції наказові способи застосовуються, щоб ініціювати різні мовленнєві акти такі, як накази і вибачення. Загальною метою методу повної фізичної реакції є навчити усному мовленню на початковому рівні. Розуміння є засобом наближення до результату, кінцевою метою є навчання базовим розмовним умінням. Метод має на меті підготувати таких учнів, які здатні до вільного мовлення, що зрозуміле носію мови. Особливі навчальні цілі повинні бути ретельно розроблені, тому що вони залежать від певних потреб учнів. Їх слід досягати через застосування вправ, що базуються на дії у наказовій формі. Навчання із використанням наказової форми (тренування, вправи) є основною діяльністю в класі під час застосування методу повної фізичної реакції. Він зазвичай вживається, щоб викликати фізичні дії та активність з боку учнів.

Інший вид діяльності включає рольові ігри і слайдові презентації. Рольові ігри виступають у центрі таких щоденних ситуацій, як у ресторані, супермаркеті, автозаправці. Слайдові презентації використовуються для забезпечення візуального зосередження на розповіді вчителя, яка супроводжується командами. Читання і писання може також залучатись для подальшого закріплення структур і лексики і, як наслідок, усних наказових вправ.

Учні, які навчаються за методом повної фізичної реакції, мають безпосередні ролі слухача і мовця. Вони слухають уважно та реагують фізично на команди вчителя. Від школярів вимагається реагувати як індивідуально, так і колективно. Вони мало впливають на зміст навчання, оскільки він визначається педагогом, який повинен дотримуватись наказової форми на уроках.

Одним з цікавих методів вивчення іноземних мов є метод фізичного реагування. Його основне правило – «не пропустиш через себе значить, не зрозумієш». На відміну від методу мовчання, розглянутого нами в першій частині, тут уже мовчати доводиться учневі – принаймні, протягом, приблизно, перших двадцяти уроків. Протягом цього часу учень лише читає і слухає іноземну мову, але не вимовляє жодного слова мовою, яку вивчає. Далі розпочинається наступний етап навчання: учень починає реагувати на прочитане або почуте, але поки що лише тільки дією. Відповідно і саме навчання включає запам'ятовування слів, що позначають фізичний рух. Вивчаємо слово «встати» – і вся група встає, слово «сісти» – всі сідають і т.п. І лише тоді, коли учні запам'ятали вже достатню кількість інформації, вони починають говорити. Варто зауважити, що така методика є дуже незвичайна. При такому навчанні діти відчують себе досить комфортно. Вся отримана інформація як би «пропускається через себе», за рахунок чого і досягається бажаний ефект (Ващук, 2011, с. 295).

Учитель відіграє активну і безпосередню роль у методі повної фізичної реакції. Саме він вирішує чого навчати, моделює і презентує новий матеріал та підбирає додатковий для використання в класі. Педагогу необхідно бути добре підготовленим і організованим, щоб заняття проходило прогнозовано. Ашер наголошує, проте, що роль учителя не так у тому, щоб учити, як у тому, щоб забезпечити можливості для навчання.

Таким чином, метод повної фізичної реакції є свого роду відновленням і продовженням методу «англійська мова через діяльність» (English Through Actions) Палмера, який прилаштований до вимог більш нових психологічних теорій. Він отримав певну популярність завдяки підтримці тими, хто підкреслює роль розуміння в оволодінні мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко, Т. В (2006). Методика навчання англійської мови в початковій школі : навч. посіб. Київ, 220 с.
2. Ващук, Ф. Г. (2011). Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія*. Ужгород, 290-305.
3. Коневщинська, О. Е (2014). Сучасні засоби Інтернет-доступу та освітні платформи в е-навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 44, Вип. 6, 33-41.
4. Фальштинська, Ю. В (2016). Віртуальне навчальне середовище – невід’ємна складова дистанційного навчання. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Випуск 1 (16). Серія: Педагогіка. Мелітополь, 89-93.
5. Asher, J.J (1965). The Strategy of the Total Physical Response: An Application to Learning Russian. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. Vol. 3, Issue 4, 291-300.

Шуварівська В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Науковий керівник: канд. філол. наук, ст. викл. Завадський Ю.Р.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна

академія ім. Тараса Шевченка

(м. Кременець)

ПРИКЛАДИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМУНІКАТИВНИХ ДЕВІАЦІЙ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мовленнєва комунікація, як будь-яка людська діяльність (фізична, духовна, психічна, розумова) є складним багатоетапним процесом, який супроводжується відхиленнями від його "нормального" ходу.

Комунікативні девіації спричиняються порушенням правил мовленнєвого спілкування, тобто комунікативних кодексів, природа яких не лише мовна, а (психо)соціокультурна, точніше – когнітивна. Це зумовлено тим, що інтенція учасників комунікації, втілена в реальному спілкуванні, яке підпорядковане психології міжособистісних зв’язків, залежить від соціальних чинників.

Метою статті є ідентифікувати актуалізовані в англомовному дискурсі комунікативні невдачі, встановити їх причини комунікативну природу.

Невдале продукування висловлення або неадекватне сприйняття та помилкове розуміння інформації призводять до комунікативних невдач, або девіацій. Комунікативні девіації (КД), за визначенням Бачевича Ф.С. це недосагнення адресантом комунікативної мети; відсутність взаєморозуміння і згоди між учасниками спілкування [1. с.214].

Над проблемою порушення акту комунікації працювали такі вчені, як Коен П., Брюс Б., Земська О., Яшенкова О. та ін. Однак, ці проблеми не є остаточно вирішеними а, отже, потребують подальшого дослідження.

Серед недостатньо вивчених аспектів мовленнєвої діяльності виділяється теорія порушення акту комунікації, коли з причин нелінгвістичного характеру співрозмовники не досягають своєї мети.

Отже, стаття присвячена прикладам на матеріалі різних типів комунікативних невдач (КН) і дослідженню причин, що їх викликають. Створення типології комунікативних невдач є актуальним, оскільки дає змогу дослідити проблему виникнення порушень акту комунікації в сучасному англійському дискурсі. Застосування результатів дослідження сприятиме запобіганню проблем, пов'язаних з непорозумінням між комунікантами у процесі спілкування. КД, когнітивні за своєю природою, виявляються в порушеннях передусім комунікативної семантики, прагматичних елементів інтеракції, торкаються законів мовлення, співвідношення асерції повідомлення, логіки викладу тощо. Комінікативні девіації також можуть бути спричинені відмінностями у лінгвокультурних середовищах, що відображені у мовній та концептуальній картині світу.

Отож, під комунікативною невдачею (КН) ми, вслід за Славовою Л.Л., розглядаємо збій у спілкуванні через повне або часткове нерозуміння комунікативними партнерами мовленнєвого повідомлення [3, с.3].

В результаті аналізу фрагментів англомовного дискурсу, отриманих з творів сучасної художньої та публіцистичної прози методом суцільної вибірки, ми виділили типи комунікативних невдач, спричинених екстралінгвальними факторами.

Комунікативні невдачі, спричинені соціокультурними відмінностями. Цього роду девіації зумовлені різними чинниками, освітніми, віковими тощо. Розглянемо наступний приклад: *"Watching for a moment of weakness she wrenched it free, then placing the dining table between them, said between her teeth. 'You are the limit (нестерпний), Monty'. 'Limit? Yes intolerable...'"* [JG. p.154].

Приклад демонструє ситуацію, в якій реципієнт невірно інтерпретує лексему „*limit*”, яка використовується продуцентом у новому значенні – нестерпний. Хоча дана лексема має декілька значень у своєму контексті. За Merriam-webster dictionary лексема має таке значення: “...*informal + old-fashioned: a very annoying or upsetting person or thing. Example - He keeps forgetting his wife's birthday: he really is the limit!*” [8].

Отже, соціальні відмінності є джерелом виникнення комунікативної девіації.

Комунікативні невдачі, спричинені відмінностями у лінгвокультурних середовищах, що відображенні у мовній та концептуальній картині світу комунікантів. “Картина світу” - концепт - це оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови мозку, всієї картини світу, відображеної в людській практиці” [4, с.65]. Науковці розрізняють *концептуальну* та *мовну* картини світу. Дискусійним є питання співвідношення (автономного неавтономного) та меж цих картин. На думку багатьох лінгвістів, концептуальна картина за обсягом є більшою, ніж мовна, що пояснюється, по-перше, більшим обсягом невербалізованого змісту саме елементів, по-друге, тим, що глибинний смисл тексту більший, ніж семантика його поверхневих структур і по третє, мовні засоби мають певну обмеженість, що не дає їм змоги бути ідеальним способом висловлення думки. Концептуальна картина світу є основою для формування мовної картини світу і пов'язана з сукупністю знань про світ. Вона тотожна концептосфері етносу [4, див.с.66]. Суттєва різниця в концептуальних картинах світу комунікантів приводить до різного розуміння тієї самої ситуації. У тексті знаходимо слова: “... *a university education usually makes it possible that we get hold of a decent job. How can we imagine that a graduate majoring in astronomy has to be a vendor in the street!* ” [TOEFL, p.4]. Американці не розуміють того, що в Україні висококваліфіковані фахівці іноді вимушені працювати на низькооплачуваних посадах, адже це не узгоджується з їхньою концептуальною картиною світу. Таким чином, непорозуміння відбуваються не на мовному рівні, а набагато глибше у розбіжностях концептуальних картин світу. Висновок автора статті “*Why do we feel bad?*” про те, що гроші більше не роблять американців щасливими. “*We are healthy wealthy and wise. Yet we have never felt so bad. Money does not make us happy any more...* ” [US p.16-17], не зрозумілий корінному українцю, адже у нашій лінгвокультурі гроші - одна з найважливіших складових щасливого життя.

Мовна картина світу – це система понять, характерна для кожної мови, за допомогою якої носії мови сприймають (класифікують, інтерпретують) світ [4.с.66].

Отже, вивчення мовної картини світу - це шлях до кращого пізнання власне специфіки будь-якої мови, розуміння системи уявлень окремого народу, його самобутності та ментальності. Розглянемо наступний приклад: *"...Two Americans were travelling in Spain. One morning they came into a little restaurant for lunch. They did not Spanish and their waiter did not know English. They wanted him to understand that they wanted some milk and sandwiches, so one of them took a piece of paper and began to draw a cow. He was finishing his drawing, when the waiter looked at it and ran out of the restaurant . He was back again soon, but he brought no milk. He put down in front of the two men two tickets for a bull fighe"* [JG. p.155].

Лексема "корова" має різне сприйняття в різних лінгвокультурах. Так, в уяві англійця постає образ корови, яка дає молоко. Для іспанця корова асоціюється з боєм биків, адже корида іспанського національного духу. Бик взагалі сприймається як один з символів країни. Мовна картина світу створюється в процесі номінації, а її ключовим елементом є слово. Саме мовний образ світу виступає як засіб експлікації знань, що створюють концептуальну картину світу.

Висновок. Таким чином, на основі аналізу фрагментів комунікативних інтеракцій ми виявили причини та окремі типи комунікативних девіацій та встановили екстралінгвальні фактори, що їх спричиняють, а саме: соціокультурні відмінності та відмінності у концептуальних та мовних країнах світу комунікантів. На основі отриманих результатів, в подальшому наша увага буде спрямована на вивчення фрагментів національно-мовної картини світу з огляду на специфіку етнічної свідомості мовців, вплив звичаїв, традицій, обрядів, вірувань, міфології тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики підручник / Флорій Сергійович Бацевич. Академія, 2004. — 344 с. (Серія „Альма-матер”).
2. Мальцева К.С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: «Філософська антропологія, філософія культури» / К.С. Мальцева. – К., 2002. – 20 с.
3. Славова Л.Л. Типологія комунікативних невдач (на матеріалі сучасного англійського мовлення): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: 10.02. 2004 «Германські мови» - 18с.

4. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд): [навч. посібник для спец. „Українська мова і література“, „Мова література“) / Олена Олександрівна Селіванова-К Фітосоціоцентр, 1999. - 148 с.
5. JG: Galsworthy J. The Forsyte Saga. In Chancery/John Galsworthy. Спб.: Капо, 2009. – 155с.
6. TOEFL: TOEFL Writing topics and Model Esseys. Веб-сайт. URL: <https://abdelrahmanhosny.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/12/185-toefl-writing-twe-topics-and-model-essays.pdf> (дата звернення 03.04.2024).
7. US: Evans V. Upstream Students book/Virginia Evans, Lynda Edwards: Express publishing,2003-256p.Веб-сайт.URL: https://www.expresspublishing.co.uk/assets/microsites/ro/pdfs/UPc1TS_full_book.pdf (дата звернення 06.04.2024).
8. Merriam-webster dictionary: the limit meaning. Веб-сайт. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/the%20limit> (дата звернення 08.04.2024).

Секція 3.

Проблеми теорії і практики перекладу

Білозеров І.В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, ст. викл. Головенко К.В.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ В ТЕКСТАХ НАУКОВОГО СТИЛЮ

У наш час тема психології та психологічної підтримки набуває все більшої популярності для людей, які проживають в Україні, боронять нашу територію від загарбників, а також численних біженців, що перебувають в країнах Європи. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають програми, курси й промови з реабілітації вразливих категорій громадян від наслідків війни, адаптації внутрішньо переміщених осіб, підтримки стану психічного здоров'я. Впровадження психологічної підтримки у стані війни здійснюється вітчизняними й зарубіжними психологами. Разом з тим перед перекладачами також постає завдання у наданні допомоги у цьому нелегкому процесі. Переклад текстів психологічної тематики може бути ускладнений проблемами, які можуть виникати при перекладі термінології. Тож, детальне вивчення психологічних термінів й пошук ефективних способів їх перекладу є важливою задачею.

Терміносистема – це сукупність термінів, які забезпечують номінацію головних понять певної сфери знань та діяльності, пов'язаних між собою логіко-семантичними та іншими відношеннями (Дудок, 2009, с. 184). Психологічна терміносистема є невід'ємною частиною психологічної науки, що допомагає ефективно спілкуватися та обмінюватися інформацією у галузі психології, а також сприяє розвитку психологічної науки. Терміносистема в психології – це система термінів у галузі психології, яка обслуговує наукову

теорію або наукову концепцію. Вони характеризуються впорядкованістю, систематичністю та стрункістю, що дозволяє ефективно використовувати терміни у психологічній галузі знань чи діяльності.

Важливою особливістю всіх терміносистем є наявність у них загальновживаних та вузькоспеціальних термінів. Загальновживані терміни є зрозумілими широкому колу мовців (*consciousness* – *свідомість*, *emotion* – *емоція*), вузькоспеціальні терміни, які представляють конкретну галузь знань, доступні в основному, фахівцям цієї галузі (*cognitive psychology* – *когнітивна психологія*, *antecedents* – *антецеденти*, *external stimuli* – *зовнішні стимули*). Межа диференціації між загальновживаними та вузькоспеціальними термінами досить нечітка. Відслідковуємо постійний рух вузькоспеціальних слів у загальновживані, які можуть сприйматися нефахівцями як нетермінологічні, хоча вони все ще залишаються термінами у певній спеціальній галузі знань, у тій чи іншій термінологічній системі.

Термін – це мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки (Карaban, 2004, с. 315). Психологічний термін – це специфічне слово, вираз чи поняття, яке використовується в психології для позначення конкретного аспекту людської поведінки, психічних процесів чи явища, що вивчається в цій науці. Психологічні терміни охоплюють широкий спектр понять, включаючи емоції, мотивацію, когнітивні процеси, особистість, розвиток, соціальні взаємодії та багато інших. Ці терміни є ключовими для розуміння людської поведінки та дозволяють психологам та іншим фахівцям аналізувати та пояснювати різноманітні психологічні явища. Використання точних термінів допомагає психологам чітко спілкуватися та передавати інформацію про свої дослідження та спостереження.

Особливості функціонування психологічних термінів проілюструємо на матеріалі відео-промови TED Talks. Так, досліджувану психологічну термінологію з відео-промови можна умовно поділити на певні тематичні групи: назви спеціалістів у галузі психології (*psychologist* – *психолог*, *motivational psychologist* – *мотиваційний психолог*), пацієнти (*introvert* – *інтроверт*, *social circle* – *соціальне коло*), назви хвороб, розладів (*compulsive* – *компульсивність*, *depressive symptoms* – *симптоми депресії*, *FOMO* (*Fear of missing out*) – *синдром втраченої вигоди*), психологічний стан (*neurotic* – *невротичний*, *agreeableness* – *доброзичливість*, *affective component* – *афективний компонент*), процедури, маніпуляції, лікування (*anger management* – *управління гнівом*, *emotional support* – *емоційна підтримка*), лікувальні заклади (*occupational health department* – *відділ охорони здоров'я*

на виробництві, *psychiatric hospital* – психіатрична лікарня) тощо. Терміни досліджуваної області належать до різних спеціальних груп та передають основний зміст певної практики психологів у галузі психології.

Аналіз структурних особливостей психологічних термінів дозволяє виявити наступні групи: прості терміни – кореневі слова, а також похідні слова (*consciousness* – свідомість, *construal* – інтерпретація, *mentalese* – мисленевий код, *introversion* – інтроверсія, *intuition* – інтуїція), терміни-аббревіатури (*GAD* (*generalized anxiety disorder*) – генералізований тривожний розлад, *ADHD* (*Attention Deficit Hyperactivity Disorder*) – синдром дефіциту уваги та гіперактивності, *APD* (*Antisocial Personality Disorder*) – антисоціальний розлад), складні терміни (*goal-oriented* – спрямований на ціль, *well-being* – благополуччя, *novelty-seeking* – прагнення до новизни, *self-identified* – самоідентифікований) та словосполучення (*stopping cue* – стоп-сигнал, *cognitive machinery* – когнітивні засоби, *human cognition* – мисленевий процес, *cognitive psychology* – когнітивна психологія).

Таким чином, тексти психологічної тематики є предметом вивчення не лише спеціалістів даної області, а й перекладачів. Особливий інтерес й труднощі в цьому аспекті становлять психологічні терміни – одиниці термінологічної системи сфери психології, через яку вони входять в загальний термінологічний мовний фонд. Визначення тематичної приналежності та розуміння структурних особливостей психологічних термінів є необхідною умовою для їх успішного перекладу. Глибокий аналіз термінів дозволяє перекладачам уникнути непорозумінь та уточнити поняття, що досліджуються, а користування єдиною термінологією сприяє об'єднанню знань та обміну дослідницьким досвідом в глобальній спільноті психологів. Подальші дослідження будуть спрямовані на аналіз способів перекладу термінів галузі психології.

ЛІТЕРАТУРА

Дудок, Р.І. (2009). Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках: [монографія]. Львів : Видавничий центр НУ ім. Івана Франка.

Карабан, В.І. (2004). Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга.

Alter, A. (2017) Why our screens make us less happy. Retrieved April 7, 2017. from https://www.ted.com/talks/adam_alter_why_our_screens_make_us_less_happy/transcript

Грищенко А.О.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Олійник О.С.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ОСОБЛИВОСТІ АБРЕВІАТУР В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ІНСТРУКЦІЙ ДО ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Абревіатури, або скорочені форми, які використовується замість повного слова або імені (Imre, 2022, р.379), складають важливу частину іншомовних фахових текстів, які підлягають перекладу, як-от, наприклад, англomовні інструкції до лікарських препаратів (англ. *patient information leaflet / PIL*). У зв'язку з цим особливості утворення та вживання абревіатур належать до фахових знань перекладача про мовне аранжування іншомовного тексту, що й зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Наскільки нам відомо, у вітчизняному мовознавстві тексти інструкцій до лікарських препаратів загалом, але не абревіатури, вже були предметом вивчення (Перхач, Р.-Ю., & Сусуловська, 2019; Снітовська, 2017). У зарубіжних наукових джерелах абревіатури отримали значну увагу, але дослідження зосереджувались переважно на їхньому вживанні в юридичних текстах і текстах іншої фахової спрямованості (Fabijanić, & Malenica, 2021; Imre, 2022; Kapralikova, 2020).

Огляд стану вивчення проблеми дозволив сформулювати **мету** нашого дослідження, яка полягає в з'ясуванні й описі семантичних характеристик абревіатур, які вживаються англomовних інструкціях до медпрепаратів. Відтак, **об'єкт** дослідження складають англomовні абревіатури, відібрані шляхом обстеження текстів інструкцій до лікарських препаратів, а **предмет** охоплює їхню семантичну типологію.

Аналіз чинних дослідницьких джерел, здійснений нами, засвідчив відсутність уніфікованості в термінології та класифікації абревіатур (див.: Fabijanić, & Malenica, 2021; Kapralikova, 2021). На нашу думку, типи абревіатур як частина лінгвістичних знань перекладача включає *алфаветизми* (абревіатури, що вимовляються як низка літер алфавіту, тобто літера за літерою); і *акроніми*, утворені з перших/перших кількох літер серії слів і вимовляються як слова (Fabijanić, & Malenica, 2021, с. 51-52). Термін *ініціалізм* можливо відносити як до алфаветизмів, так і до акронімів, оскільки він позначає абревіатуру, створену за допомогою початкових літер (op. cit).

Шляхом дефініційного та контекстуального видів аналізу нами виокремлено корпус аббревіатур у англomовних інструкціях до медпрепаратів (100 скорочень), представлених на сайті *Electronic medicines compendium*.

Прототиповою основою аббревіатур є іменник або іменникове словосполучення, яке настільки часто зустрічається в тексті, що потрібна стисла форма для економії місця (Kapralikova, 2021, с. 173). Це спостереження підтверджено нашими даними, приклади з яких наведено нижче. Шаблон для утворення аббревіатур досліджених текстів інструкцій до медпрепаратів можливо описати таким чином: 1) кожне слово вихідної фрази представлено однією графемою аббревіатури, напр.: *chronic obstructive pulmonary disease (COPD)*. Зафіксовано випадки аббревіатур, які включають пропуски окремих слів у вихідній фразі, тобто лексичні еліпсиси, напр.: *MEK (mitogen-activated extracellular signal-regulated kinase)*, *SGOT (Serum Glutamic-Oxaloacetic Transaminase Test)*, *MHRA (Medicines and Healthcare Products Regulatory Agency UK)*; використання складів у створенні скорочень, напр.: *HLH (hemophagocytic lymphohistiocytosis)*, *cuSCC (cutaneous squamous cell carcinoma)*; скорочення надлишкових фактів, скорочення премодифікаторів, напр.: *UGT (Uridine 5'-diphospho-glucuronosyltransferase)*, *ERK (Extracellular signal-regulated kinase)*, *NMDA (The N-methyl-D-aspartate)*.

Майже всі категорії аббревіатур мають від двох до чотирьох-п'яти компонентів, напр.: *AGEP (Acute Generalised Exanthematous Pustulosis)*; *DRESS (drug reaction with eosinophilia and systemic symptoms)*, *ECOG (Eastern Cooperative Oncology Group)*, *NPIS (National Poisons Information Service)*, *ADCS (Alzheimer's Disease Cooperative Study)*. Найбільшу кількість аббревіатур утворено від двох слів медичного словосполучення, напр.: *MS (multiple sclerosis)*, *LE (lupus erythematosus)*, *PE (polyethylene)*, *CT (Computed Tomography)*, *TB (Tuberculosis)*, *AP (alkaline phosphatase)*, тощо.

Наші емпірично дані засвідчили, що кількість аббревіатур у досліджених текстах інструкцій до медпрепаратів не є значною порівняно із загальною кількістю слів, тобто аббревіатури не здатні спричинити проблеми розуміння тексту. Під час першого використання скорочень у тексті вони визначаються належним чином, це стосується навіть добре відомих аббревіатур, напр.: *ECG (electrocardiogram)*.

За семантичним критерієм аббревіатури у текстах інструкцій до медпрепаратів належать до таких лексико-семантичних груп: 1) назви схем, тестів, способів, функцій, інтервалів, приладів для оцінки стану пацієнта – 27 одиниць (од.), напр.: *ECG (electrocardiogram)*, *CMH (Cochran-Mantel-Haenszel test)*, *CI (Confidence Interval)*; 2) назви захворювань, хвороб, синдромів, вірусів та розладів – 23 од., напр.: *OCD (obsessive-compulsive disorder)*, *HPV (Human*

papillomavirus), *NSCLC* (*non-small cell lung cancer*); 3) назви рідин, органів, систем людського організму – 15 од., напр.: *CNS* (*central nervous system*), *RPED* (*retinal pigment epithelial detachment*), *DNA* (*Deoxyribonucleic acid*); 4) назви агенцій, установ, документів – 12 од., напр.: *MHRA* (*Medicines and Healthcare Products Regulatory Agency*), *ECOG* (*Eastern Cooperative Oncology Group*); 5) назви матеріалів, речовин, елементів – 8 од., напр.: *VLP* (*virus-like particle*), *GABA* (*gamma-aminobutyric acid*); 6) назви спеціальних позначень та одиниць вимірювання – 7 од., напр.: *mmol*, *mg*, *ml*; 7) назви лікарських препаратів – 5 од., напр.: *NSAID* (*a nonsteroidal anti-inflammatory drug*); 8) назви відомих медичних досліджень – 3 од., напр.: *ADCS* (*Alzheimer's Disease Cooperative Study*).

Отже, англomовні тексти інструкцій до медпрепаратів вміщують аббревіатури, які можливо структурувати на лексико-семантичні групи, серед яких найчисельнішими є: 1) засоби для оцінки стану пацієнта; 2) хвороби та розлади здоров'я; 3) компоненти організму пацієнта. У цілому частота вживання скорочень у досліджених текстах є незначною у порівнянні з іншими медичними термінами.

ЛІТЕРАТУРА

Перхач, Р.-Ю., & Сусуловська, М. (2019). Семантичний аналіз медичних термінів в інструкціях до лікарських препаратів. *Молодий вчений*, 10 (74), 190-193. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-44>

Снітовська, О. Й. (2017). Медична термінологія англomовних текстів інструкцій медичних препаратів та відтворення її в українських перекладах. *Записки з романо-германської філології*. 2(39), 108–117.

Fabijanić, I., & Malenica, F. (2021). Corpus-based typology analysis of abbreviations in the European Commission's Mobility related documents. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov: Philology and Cultural Studies*, 14(2), 49–64.

Electronic medicines compendium (EMC). URL: <https://www.medicines.org.uk/emc> (date of access: 17.04.2024).

Imre, A. (2022). Categorizing and translating abbreviations and acronyms. *Open Linguistics*, 8, 378 - 389.

Kapralikova, Ivana. (2020). Corpus analysis of English language abbreviations in EU documents. https://www.researchgate.net/publication/339713620_Corpus_analysis_of_English_language_abbreviations_in_EU_documents

Kapralikova, Ivana. (2021). Abbreviations and their ambiguity in euro-texts. *Language and Politics: Between Linguistics And Political Science. Proceedings of*

the 6th Annual International Scientific Conference Faculty of Applied Languages
University of Economics in Bratislava, 172-179.

Домбровський Б.В.

здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти

Науковий керівник: ст. викл. Дмитрошкін Д.Е.

Хмельницький національний університет

(м. Хмельницький)

СТИЛІСТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ МЕМІВ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

У сучасному світі, меми стали популярним засобом вираження думок та емоцій в епоху цифровізації, оскільки вони доступно та швидко дозволяють передати повідомлення та суть іншим людям. До того ж, меми мають розважальну функцію, що дозволяє користувачам розслабитися та відпочити під час перегляду. Вони стають способом вираження власного ставлення до подій або ситуацій. Меми часто мають відношення до популярних культурних явищ, фільмів, телешоу або подій. Вони дозволяють створювати спільні теми та сприяти обговоренню серед широкого кола людей. Як наслідок, меми стали частиною дискурсу майже у будь-якій точці світу (Мельник, 2013). Він переживає глобалізацію, отож постійно триває обмін між культурами. Меми, які стають частиною цієї культури, вимагають належного перекладу різними мовами, у тому числі німецькою. Це зумовлює те, що перекладачі повинні досліджувати засоби та способи перекладу подібних матеріалів задля передачі суті іншою мовою.

Розгляньмо меми за способом їх перекладу. Отож, інколи існує необхідність дослівного перекладу, оскільки мем базується на абсурдності (Чернікова, 2017). Одним із актуальних прикладів вважаються ці слова, які поширювали російські ботоферми в українському інфопросторі: «*Підлога країни без електрохарчування! Вже немає сечі терпіти ці пекельні борошна*» - «*Der Boden des Landes ist ohne Elektroernährung! Es gibt keinen Urin mehr, um diese höllische Mehle zu ertragen*». Українське речення, і як наслідок німецький переклад не мають зрозумілого лексичного навантаження, це сприймається як випадковий набір слів. Саме це і потрібно передати у перекладі, щоб зобразити всю безглуздість цього висловлення.

Під час перекладу потрібно враховувати підтекст та ситуації, у яких використовуються певні меми. Ось одного разу Віталій Кличко під час

виступу заявив наступне: «У мене є два заступника, чотири з яких вже місяць лежать у Кабінеті Міністрів, яких призначити неможливо, не знаю чому» - «Ich habe zwei Stellvertreter, von denen insgesamt vier seit einem Monat im Ministerkabinett liegen. Man kann sie unter keinen Umständen zuweisen. Ich kann nicht sagen, woran es liegt». У цьому випадку також виникла необхідність дослівно пояснити німецькою те, що у Кличка чотири заступника «не призначені та лежать у Кабінеті Міністрів». До того ж, німецький вислів «unter keinen Umständen» наголошує на тому, що дію аж ніяк не можливо виконати. Таким чином, німецький читач зрозуміє підтекст цього повідомлення.

Існує також інша цитата Віталія Кличка, яка швидко стала відомою: «А сьогодні в завтрашній день не всі можуть дивитися. Точніше, дивитися можуть не тільки лише всі, мало хто може це робити» - «Und heute kann nicht jeder auf morgen schauen. Besser gesagt: nicht nur jeder kann schauen, nur wenige sind in der Lage, es zu tun». Обмовку у даному випадку потрібно перекласти максимально близько на оригіналу. Тим не менш, німецький вислів «nur weniges sind in der Lage» допомагає передати суть, що мало хто має здатність дивитися у завтрашній день. На додаток, слово «точніше» було перекладено німецькою мовою як «besser gesagt», що можна тлумачити як «краще кажучи». Це лише додає комічності вислову та передає стилістичне забарвлення цих слів.

До того ж, з'являються випадки, коли потрібно вибрати правильний еквівалент відповідно до тону мовлення. Наприклад, під час відповіді на запитання журналістів, Людмила Янукович сказала фразу, яка одразу перетворилася у мем: «Він запитує, чи я добре працюю. Я відповіла: «Батя, я стараюсь!»». Українське слово «батя» належить до жаргону і вживається лише в неофіційному спілкуванні. Тож виникає потреба знайти схожий відповідник німецькою, який також буде використовуватися лише в розмовній мові. Отож, ці слова можна спробувати тлумачити німецькою мовою таким способом: «Erfragte, ob ich gut arbeitete. Ich antwortete ihm: «Alter, ich gebe mir Mühe!»». Німецьке слово «Alter» дуже багатозначне. Денотативне значення цього слова вважається «старий». У жаргонній лексиці воно використовується, як слово-звернення серед молоді, а також може бути відповідником для слова «батя».

Крім того, часом виникає необхідність перекладу мемів описовим способом. Цей випадок стосується Президента України Володимира Зеленського, який під час перепалки з одним із чиновників сказав: «Вийди отсюда, разбійник ты. Плохо чуєш мене? [...] Иди гуляй, Господи». Ці слова

можна перекласти німецькою мовою наступним чином: «*Verschwinde aus meinen Augen, du Räuber. Hast du keine Ohren? [...] Gehendlich spazieren, Gottverdammmt*». Оскільки висловлення було сказано у досить грубій формі, переклад залишив за собою різкий стиль повідомлення. Необхідно зауважити, що у промові Президента використовується суржик, що неможливо точно перекласти німецькою мовою. Тому, слова «вийди отсюда» були замінені на «*verschwind eaus meinen Augen*», що українською означає «зникни з моїх очей». Отож, можна наголосити на тому, що президент більше не хотів бачити чиновника в одному приміщенні. За схожим принципом були замінені слова «*Плохо чуєш мене?*» німецькою на «у тебе немає вух?». Ці слова передають німецькою сенс того, що чиновник після слів Зеленського все ж не хотів залишати приміщення.

У підсумку, все більше стає очевидним той факт, що культура мемів стала невід'ємною частиною суспільств різних країн. Задля їхнього якісного та зрозумілого тлумачення завжди потрібно чітко знати контекст та події, які відбулися перед чи після цього. До того ж, необхідно використовувати описовий, дослівний переклад чи враховувати стиль лексики, який використовувався в мові оригіналу, щоб знайти схожий відповідник іншою мовою.

ЛІТЕРАТУРА

Мельник А.П. Прагматична адаптація як засіб подолання культурної асиметрії у перекладі анімаційного серіалу «Сімпсони». Випуск 4 (70). Вісник Житомирського державного університету. 2013. С. 25–36.

Теглівець Ю.В. Інтернет-мем як особлива одиниця комунікації: стаття. Електронний ресурс. Режим доступу: http://zfsjournal.uzhnu.uz.ua/archive/24/part_2/4.pdf

Чернікова О.І. Перекладність мема: мем-еквівалент (на матеріалі англomовних кіномемів та їх перекладаів): стаття. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету, 2017. с. 163-168

Євтушенко Т.О.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук., доц. **Олійник О.С.**

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

АНГЛІЙСЬКІ АНТРОПОСЕМІЗМИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «PERSONA»: СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Розвиток лексичного складу мови відображається в появі нових слів і значень, яка викликана потребою номінації нових об'єктів екстралінгвістичної дійсності (Андрусак, 2017, с. 12). Англійська мова є офіційною мовою-мільйонером із 2009 року, у якій мільйонним словом стало *web 2.0*, а також щороку в ній з'являється біля 5400 нових лексем, з яких приблизно п'ята частина стає загальноновживаними словами (там само, с.12). Дослідження семантичної структури англійських лексичних інновацій є особливо актуальним, оскільки в значеннях слів відображені економічні, соціальні, культурні зміни в житті англомовних спільнот, зміни в ідеях і наукових поняттях, способі життя тощо. **Актуальність** нашого дослідження зумовлена важливістю лексичної підсистеми номінацій людини в англомовних лінгвокультурах, які виявляють оригінальні риси на семантичному рівні.

Мета полягає в з'ясуванні й описі специфіки англійських антропосемізмів лексико-семантичного мікрополя (далі – ЛСМП) «PERSONA/ЛЮДИНА» шляхом виявлення особливостей їхньої семантичної структури.

Під *антропосемізмами* розуміємо номінативні одиниці, семантична структура яких вміщує інтегральну сему «Person». Поняття *лексико-семантичне поле* тлумачиться як «сукупність мовних одиниць, які об'єднані спільністю змісту й відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ» (Кочерган, 2006, с. 121), згідно з цим розуміємо термін лексико-семантичне мікрополе як менший за обсягом складник поля.

Вивчення англійських неологізмів засвідчило, що найбільше новотворів охоплює категорія PERSONA (людина) (Андрусак, 2003, с. 20), а відтак дослідження словесних знаків, які слугують для вираження поняттєвої сфери, пов'язаної з характеристикою і діяльністю людини, залишається як і раніше актуальним. Номінації людини в англомовних лінгвокультурах виявляють оригінальні риси на мотиваційному, семантичному, словотвірному рівнях, що

свідчить як про інноваційні елементи, так і про мовну архаїку в цій лексичній підсистемі англійської мови.

Емпіричним матеріалом нашого дослідження слугували лексичні інновації, відібрані з онлайн баз даних англійської нової лексики, а саме: «Recent Updates to the OED», «Merriam-Webster's New Words and Slang» та мережевих англомовних текстів, які висвітлюють різні аспекти життєдіяльності людини. Компонентний аналіз дефініцій слів корпусу матеріалу спостереження надав підстави виокремити 10 лексико-семантичних груп, за якими утворені досліджені лексичні одиниці (далі – ЛО): 1) особи за напрямом їхньої діяльності, напр.: *body shopper, crowdworker, downshifter* (128 ЛО/ 42,7%); 2) особи за їхніми життєвими поглядами, напр.: *anti-anti American, deather* (47 ЛО/ 15,7%); 3) особи за їхньою поведінкою/психічними властивостями, напр.: *cupboard-lover, bridechilla, bridezilla, fun sponge* (41 ЛО/ 13,7%); 4) особи за їхніми звичками або хобі, напр.: *apple tourist, binner cratedigger, lotologist* (19 ЛО/ 6,3%); 5) особи за їхніми вподобаннями в їжі/дієті, напр.: *climatarian, ethical eater, flexitarian* (19 ЛО/ 6,3%); 6) особи за їхніми розумовими здібностями, напр.: *alpha geek, induhvidual* (14 ЛО/ 4,7%); 7) особи за їхніми фізичними якостями, напр.: *fustilugs, eye broccoli, lipstick lesbian* (10 ЛО/ 3,3%); 8) особи за соціальним статусом, напр.: *alpha pup, geekerati, precariat, HENRY* (10 ЛО/ 3,3%); 9) особи за їхніми сімейними стосунками, напр.: *elder orphan, framily, mother-out-law* (10 ЛО/ 3,3%); 10) особи за расовою/етнічною належністю, напр.: *huppie, NASCAR dad* (2 ЛО/ 0,7%).

Семантична щільність тієї або іншої групи слів, деталізація найменування, виділення смислових відтінків є сигналами лінгвістичної цінності позамовних об'єктів (Плотникова, Слаутина, 2019, с. 176), а у випадку нових номінацій людини це висвітлює важливість певних характеристик її життєдіяльності на певному етапі розвитку суспільства.

Отже, аналіз семантики англійських новоутворень-назв осіб дозволив виокремити 10 лексико-семантичних груп, що свідчить про широту та різноманітність відображення в англійській мові номінацій носіїв англомовних лінгвокультур. У нашому емпіричному матеріалі найбільше представлення (72,1%) отримали лексичні інновації-антропосемізми за трьома параметрами: особливості діяльності особи, її погляди на життя, специфіка поведінки та психіки. Антропосемізми мають велику культурологічну значущість, а їхній аналіз дозволяє виявити ціннісні орієнтири того чи іншого соціуму, специфіку менталітету носіїв певної лінгвокультури.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у з'ясуванні й описі перекладацьких трансформацій у процесі перекладу англійських антропосемізмів українською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

- Кочерган, М. П. (2006). *Загальне мовознавство*. Академія.
- Андрусяк, І. В. (2003). *Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу*. (Кандидатська дисертація). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.
- Андрусяк, І. В. (2017). Англійська новітня лексика сфери сімейного життя. *Одеський лінгвістичний вісник*. № 9(1), 12-17.
- Плотникова, А. М., Слаутина, М. В. (2019). Идеографические словари в практике преподавания лингвистических дисциплин. *Перспективы науки и образования*. 6 (42), 172-182.

Колесник О.О.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Олійник О.С.
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)

АНГЛОМОВНИЙ СЛОГАН ЯК КОМПОНЕНТ ТЕКСТІВ РЕКЛАМИ АВТОМОБІЛІВ: МОВНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ

Рекламний слоган (англ. *amottoofthebrand*) уособлює фразу, яка передає ключовий сенс концепції продукту, що рекламується (Городецька, 2015, с. 72; Добровольська, 2017, с.5). У вітчизняному мовознавстві слоган піддано опису як компонент реклами косметичних засобів (Городецька, 2015); з'ясовано мовні особливості англомовних рекламних слоганів та їх відтворення українською й російською мовами (Добровольська, 2017); представлено класифікацію слоганів у рекламному дискурсі (Ковалевська, 2014); описано лексико-граматичні особливості та маркери агітаційних слоганів у політичній комунікації (Билінська, 2019) тощо. Попри значну увагу до цього компоненту/жанру рекламного тексту, англомовні слогани, які рекламують автомобілі, ще не були об'єктом окремого вивчення, що й зумовлює **актуальність** нашої праці.

Предметом дослідження обрано лексичні та синтаксичні особливості англомовних слоганів (мова оригіналу – МО) у рекламі автомобілів та їхні відповідники в українській мові (мова перекладу – МП). Корпус **матеріалу**

спостереження складають 50 слоганів, відібраних у результаті обстеження рекламних текстів автомобілів.

Дослідники реклами наголошують на важливості слогану, тому що він привертає увагу потенційних споживачів продукту або послуги, які рекламуються, вказує на переваги того, що рекламується; спонукає до покупки; представляє сутність та філософію компанії/фірми; виражає згорнутий зміст рекламної кампанії (Городецька, 2015, с. 72-73). У науковій літературі до слогану висуваються такі вимоги: стислість форми; здатність до легкого запам'ятання реципієнтами реклами та здійснення сильного емоційного впливу; наявність назв торгівельної марки / бренду; здатність до еквівалентного перекладу іншими мовами (там само).

Мові рекламних слоганів властива низка специфічних особливостей: лексика вирізняється експресивністю для привернення уваги адресата. Часте вживання слів, які виражають відмінну якість товару та ефективність його використання, напр.: *no substitute* (немає замін), *professional grade* (професійний клас), *supercar* (суперавто), *higher standard* (вищий стандарт), *original* (оригінальний), *art* (мистецтво), напр.: *The Art of Performance*; *There is no substitute*; *Use original parts*, тощо. Характерним є вживання слів із позитивною конотацією, котрі створюють загальний позитивний фон слогана, наприклад, прикметники: *best* (найкращий); *ultimate* (найвищий, максимальний, останній); іменники: *power* (сила); *quality* (якість); *fun* (веселощі); прислівники: *ahead* (вперед) *together* (разом); *further* (далі), напр.: *The Ultimate Driving Experience*; *Have fun out there*; тощо. Слоганам авто також притаманне вживання іменників і дієслівна позначення позитивних емоцій / дій, напр.: *passion* (пристрасть); *pleasure* (задоволення); *enjoy* (насладжуватись); *inspire* (надихати), напр.: *Passion for life* (Пристрасть до життя); *Movement that inspires* (Рух, який надихає).

Аналіз довжини слогана показав, що його середня довжина у досліджених текстах – це 3–4 слова. Особливо вживаними є слогани, що складаються з 3 слів (40% від загальної кількості дібраних слоганів). Найдовші слогани у нашій картотеці складаються з 7 слів.

Аналізуючи комунікативний аспект слоганів, ми виокремили такі мовленнєві акти: 1) репрезентативи, які вербалізуються розповідними реченнями, напр.: *Your next car* (Chrysler); *We are not supercar, we are Lamborghini* (Lamborghini); 2) директиви, які оформлюються спонукальними реченнями, напр.: *Never Follow* (Audi); 3) квеситиви, які виражаються переважно загальними питаннями, напр.: *Have you driven a Ford lately?* (Ford). За цією класифікацією, серед досліджуваних слоганів найуживанішими є

слоган-репрезентатив (68% від проаналізованих слоганів) і слоган-директив (24%).

Переклад слоганів є невід'ємною частиною роботи над перекладом рекламних текстів. Хоча інколи, замовники висувають вимогу залишити слоган неперекладеним. Аналіз перекладацьких трансформацій слоганів нашого емпіричного матеріалу засвідчив, що найчастіше використовується послівний переклад, напр.: *TheFutureofDriving* – *Майбутнє водіння*; *LifeisaJourney.EnjoytheRide* – *Життя – це подорож. Насолоджуйтесь поїздкою*; *Grace... Space... Pace...* – *Грація... Простір... Темп...*. Інші перекладацькі трансформації слоганів автомобілів у чистому вигляді використовуються, за нашими спостереженнями, не часто, наприклад, заміна: *Zoom-Zoom* – *Вуривайся вперед*; перестановка слів, напр.: *DriversWanted* – *Шукаємо водіїв*. Друге місце за поширеністю в нашому емпіричному посідають комбіновані трансформації, напр.: *Wearenotsupercar,weareLamborghini*, де іменник в однині *supercary* мові оригіналу замінено на його відповідник у множині *суперкари* в мові перекладу: *Ми не суперкари, ми Ламборджіні*; решта елементів слогану збережено без змін. Прикладом послівного перекладу у сполученні з додаванням і перестановкою може слугувати слоган *SheerDrivingPleasure* (дослівно: *Справжнє водійське задоволення*), який перекладено як *Із задоволенням за кермом*. Слоган *NeverFollow* перекладено шляхом заміни та додавання: *Не слідуй за іншими*.

Поширеною в нашому емпіричному матеріалі є граматична заміна в сполученні з іншими трансформаціями, особливо числа іменника: однина в мові оригіналу замінюється на множину, напр.: *Motion&Emotion* – *Рух та емоції*; *PerformancethroughInnovation* – *Продуктивність через інновації*.

Отже, слогани, які рекламують автомобілі, можуть входити до складу рекламного тексту про цей товар або функціонувати як самостійний короткий рекламний текст, довжина якого найчастіше складається з трьох слів. У комунікативному аспекті слогани, які рекламують авто, вербалізуються репрезентативами, директивами та квеситивами, мовне оформлення яких включає велику кількість позитивно-оцінних прикметників, іменників і різноманітних персуазивних стилістичних засобів. Найпоширеніша трансформація слогана у перекладі охоплює послівний переклад, а також комбіновані види, тобто різні сполучення послівного перекладу, додавання, перестановки, заміни.

ЛІТЕРАТУРА

Билінська, О. С. (2019). Агітаційні слогани в політичній комунікації:

лексико-граматичні особливості та маркери *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. № 43, том 4, 130-133.*

Добровольська, Д. М. (2017). Мовні особливості англomовних рекламних слоганів та їх відтворення українською і російською мовами. (Кандидатська дисертація). Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса, Україна.

Добровольська, Д. М. (2015). Полікодовість соціальної реклами: перекладацький аспект. *Одеський лінгвістичний вісник*, 101–107.

Городецька, І. В. (2015). Англійськомовний рекламний текст косметичних засобів: структура, семантика, прагматика. (Кандидатська дисертація). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна.

Ковалевська, А. В. (2014). Класифікація слоганів як елементів рекламного тексту. *Одеська лінгвістична школа: координати сучасних пошуків*: [колективна монографія]. Одеса: Букаєв В. В., 402-408.

Лут К. А., Попова О. І. (2017). Вплив прагматичних чинників на переклад рекламних текстів автомобільної тематики. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності* № 1, 33-37.

Кравченко М.О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Лелека Т.О.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПРОМОВ (НА МАТЕРІАЛІ КОНФЕРЕНЦІЙ TED-TALKS)

Вивчення граматичних трансформацій на матеріалі перекладу українською мовою промов TED-Talks є актуальним з огляду на кілька важливих чинників.

По-перше, популярність TED-Talks та їхня роль у поширенні ідей і знань робить перекладацьку інтерпретацію цих промов надзвичайно значущою, оскільки від якості перекладу залежить адекватна передача змісту широкій аудиторії реципієнтів. Граматичні трансформації відіграють ключову роль у процесі перекладу, забезпечуючи точність, зрозумілість та природність перекладеного тексту.

По-друге, дослідження стратегій і прийомів граматичних трансформацій у перекладі промов TED-Talks українською мовою може збагатити теоретичні засади перекладознавства та вдосконалити практику перекладу публічних виступів та інших жанрів усного мовлення. Вивчення специфіки використання граматичних трансформацій на цьому матеріалі дозволить виявити закономірності їх застосування в різних контекстах.

По-третє, результати такого дослідження можуть стати корисними для підготовки майбутніх перекладачів, надаючи їм практичні рекомендації та стратегії вирішення граматичних проблем під час перекладу. Воно також сприятиме розвитку української перекладацької термінології та уніфікації підходів до відтворення специфічної лексики різних галузей знань.

Отже, актуальність дослідження граматичних трансформацій на матеріалі перекладів промов TED-Talks українською мовою зумовлена практичною значущістю таких перекладів, необхідністю поглиблення теоретичних знань про перекладацькі трансформації, потребою в підвищенні якості підготовки професійних перекладачів та розвитку вітчизняної перекладацької науки й термінології.

Метою дослідження є всебічний аналіз використання граматичних трансформацій у перекладі промов конференцій TED-Talks українською мовою.

Емпіричним матеріалом дослідження є оригінальні англomовні субтитри виступу TED-TALKS (The psychology of evil) та їх переклад українською мовою.

Перекладацькі трансформації можна вважати перетворенням мови оригіналу на мову перекладу для адекватного розуміння тексту.

Корунець І. пропонує вважати перекладацькими трансформаціями (translator's transformations) такі основні та незначні зміни в структурній формі мовних одиниць, що відбуваються з метою досягнення точності в перекладі (Корунець, 2017, с. 53).

Лобода В. тлумачить це поняття таким чином: перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту та операції перефразування з метою досягнення перекладацького еквіваленту (Лобода, 2019, с. 72).

Граматичні трансформації – це один з прийомів перекладу, що передбачає заміну структури речення, словосполучення або слова зі збереженням семантичної інформації. (Білоус, 2013, с. 35)

Синтаксичні уподібнення (дослівний переклад) – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється в аналогічну

структуру мови перекладу. Така трансформація використовується у випадках, коли в мові оригіналу та мові перекладу існують паралельні синтаксичні структури. Наприклад: *So I want to begin with this wonderful illusion by painter M.C. Escher* – *Тож, я хочу почати з цієї чудової ілюзії художника М. К. Ешера.*

Членування речень – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється в дві або більше предикативні структури мови перекладу. Дана трансформація приводить або до перетворення простого речення в складне, або до перетворення простих або складного речення в два або більше самостійних речення. Наприклад: *It's what they believed, and it wasn't about black versus white: 25% of the audience was white* – *І це те, в що вони вірили. І це не був захід "Чорні проти Білих". 25% аудиторії були білими.*

Об'єднання речень – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура в оригіналі перетворюється шляхом поєднання двох простих речень в одне складне. Наприклад: *And yet, they're just a computer company. They're just like everyone else* – *І все ж, вони є просто комп'ютерною компанією, вони такі ж, як і решта.*

Перестановка (транспозиція) – це зміна порядку слів у словосполученні або реченні. Наприклад: *And when he did, Michael, the archangel, was sent to kick him out of heaven along with the other fallen angels* – *А коли він це зробив, був посланий архангел Михаїл, щоб вигнати його разом з упалими янголами з раю.*

Заміна – це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця оригіналу перетворюється в одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. Замінюватися може граматична одиниця вихідної мови будь-якого рівня: словоформа, частина мови, член речення, речення окремого типу. Наприклад: *I call it the golden circle* – *Я називаю її "золоте коло".*

Додавання – це збільшення кількості слів, словоформ або членів речення у мові перекладу. Наприклад: *So when I read Robert Louis Stevenson, that wasn't fiction* – *Тож, коли я прочитав Роберта Льюїса Стівенсона, для мене це не була вигадка.*

Вилучення – це зменшення кількості мовних елементів у мові перекладу. Наприклад: *The only question is, what was in the juice?* – *Виникало лише одне питання, що було в тому соці?*

Способи перекладу мовних елементів на рівні граматики є одними з найбільш важливих і актуальних проблем перекладу, оскільки граматичні помилки призводять до спотворення тексту оригіналу, а також до порушення стилістичних норм мови.

Отже, перекладачі застосовують різні граматичні трансформації при перекладі промов, враховуючи контекст, стилістику, сполучуваність лексики, необхідність адаптації чи пояснення певних елементів для цільової аудиторії. Ключовим фактором вибору тієї чи іншої трансформації є прагнення максимально зберегти зміст оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус, О. М. (2013). Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений: навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка.
2. Корунець, І. В. (2017). Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця: Нова Книга.
3. Лобода, В. А. (2019). Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, № 43, том 4, 72–74.
4. Ted.com

Marchenko I.S.

Obtainer of the first (master's) level of higher education

Academic supervisor: candidate of philological sciences, associate professor

Davydyuk Yu.B.

Khmelnyskyi National University

(Khmelnysky city)

WAYS OF REPRODUCING METAPHORS WHEN TRANSLATING ENGLISH-LANGUAGE SHORT SPEECHES (BASED ON PUBLIC SPEECHES ON THE TED TALKS PLATFORM)

TED Talks are one of the most popular formats for presenting scientific knowledge worldwide, with their genre and thematic diversity covering various spheres of human activity.

Public TED Talks as a modern genre in the field of communication attract the attention of linguists, translators, and methodologists. However, the genre affiliation of TED Talks presentations has not been definitively established in scientific literature, and the features of their textual structure, lexical-phraseological and grammatical organization, as well as the question of adequate translation of such linguistic and speech material, have not been thoroughly characterized (Anderson C. TED's secrets to great public speaking. TED Talks. URL:

https://www.ted.com/talks/chris_anderson_ted_s_secret_to_great_public_speaking/up-next).

Public TED Talks presentations, presented in the form of interactive lectures, are aimed at a wide audience, with the goal of popularizing science and disseminating scientific knowledge. The format is informal but time-limited. The oral form and public nature of these talks are reflected in their structural-logical construction, as well as in the selection of lexical-phraseological, grammatical, and stylistic units (Berns S. My philosophy for a happy life. TED Talks. URL: https://www.ted.com/talks/sam_bern_s_my_philosophy_for_a_happy_life/up-next).

Therefore, in our opinion, TED Talks presentations represent a speech genre of popular science within the scientific style.

Thus, TED Talks texts exhibit features of popular scientific style, including:

- Relevance of the material,
- Logical coherence of presentation,
- Objectivity,
- Precision,
- Omission of significant amounts of evidence,
- Authorial self-presentation,
- Emotional expressiveness (Anderson C. TED's secrets to great public

speaking. TED Talks. URL: https://www.ted.com/talks/chris_anderson_ted_s_secret_to_great_public_speaking/up-next).

Public TED Talks presentations serve not only an enlightening purpose, introducing new knowledge in science and technology, but also an educational one. Speakers can directly (through the topic of the talk, the problems addressed or solved therein) or indirectly (the speaker's public authority, their achievements in the scientific field, socio-educational activities, worldview, etc.) influence the audience, nurturing certain socially important qualities and shaping attitudes towards social issues and more.

A rhetorical device that stands out in the frequency of its use in TED Talks presentations is metaphor.

You see anger as a problem. You see the way it interferes in your life, the way it damages relationships, maybe even the ways it's scary (Martin R. Why we get mad – and why it's healthy. TED Talks. URL: https://www.ted.com/talks/ryan_martin_why_we_get_mad_and_why_it_s_healthy/transcript#t-10410).

In the example above, we see the use of the comparison of anger as a problem, as well as the use of personification, as anger intrudes into your life and destroys

relationships. The translator resorts to minimal restructuring of the sentence for better audience perception.

All of a sudden, you are not going to get your dream job, the one that was going to give you piles and piles of money (Martin R. Why we get mad – and why it's healthy. TED Talks. URL: https://www.ted.com/talks/ryan_martin_why_we_get_mad_and_why_it_s_healthy/transcript#t-10410).

The above example vividly illustrates the translator's work, as the expert resorts to restructuring the sentence and creating personification in Ukrainian, as seen in the translation «work of your dream slips away from you». Furthermore, the translator reinforces the speaker's intent by using the verb «slip away», adding a negative connotation to it. Additionally, this sentence contains the metaphor of a mountain of money, which can even be considered hyperbole.

Translating metaphors in short speeches, especially on platforms like TED Talks, requires delicate language work to preserve the embodiment of ideas as well as the attractiveness and effectiveness of speech. Here are some ways to achieve this:

1. The translator can replicate the metaphor using a similar image or expression in the target language. For example, if the original metaphor uses the term «forest of dreams», the translation may use a similar image, such as «forest of dreams» in English.
2. The translator should carefully analyze the context of the speech to understand the metaphor's meaning and nuances. Then, they can select a similar metaphor or expression that conveys the same meaning but is already familiar to the target language audience.
3. Sometimes, the translator may lose the clarity of the metaphor due to language constraints. In such cases, it's important to use other linguistic means, such as rhetorical figures or stylistic devices, to maintain interest and emotional appeal.
4. Some metaphors may be culturally dependent and have no direct equivalent in another language. In such cases, the translator must find an analogy or change the metaphor so that it is understandable to the target audience.
5. The translator should try to retain the author's metaphorical way of thinking, even if the specific metaphor is not conveyed literally. This may involve using other linguistic constructions that encourage associative thinking and a creative approach.
6. Sometimes, it's worth considering personalizing the metaphor to preserve its emotional tone and impact on the target language audience. This should take into account the individual characteristics and cultural contexts of the audience (Bolte J.

My stroke of insight. TED Talks. URL:
https://www.ted.com/talks/jill_bolte_taylor_my_stroke_of_insight/transcript).

These methods can be combined depending on the specific context and the characteristics of the metaphors and audience. It's important to remember that the goal of translation is to preserve the idea and impact of the speech, not just literary accuracy.

REFERENCES

Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Вид. центр «Академія», 2004. 344 с

Бехта І.А. Дискурс наратора в англomовній прозі: монографія. Київ: Грамота, 2004. 304 с.

Кайсіна Д.М. Стратегії мовленнєвого впливу в англomовному дискурсі ідеації. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Дрогобич, 2016. Т. 1. № 5. С. 131–135.

Anderson C. TED's secrets to great public speaking. TED Talks. URL:
https://www.ted.com/talks/chris_anderson_ted_s_secret_to_great_public_speaking/up-next

Berns S. My philosophy for a happy life. TED Talks. URL:
https://www.ted.com/talks/sam_bern_s_my_philosophy_for_a_happy_life/up-next

Bolte J. My stroke of insight. TED Talks. URL:
https://www.ted.com/talks/jill_bolte_taylor_my_stroke_of_insight/transcript

Martin R. Why we get mad – and why it's healthy. TED Talks. URL:
https://www.ted.com/talks/ryan_martin_why_we_get_mad_and_why_it_s_healthy/transcript#t-10410

Панько Ірина, Панько Надія

здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук Ю. Р. Завадський

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка (м. Кременець)*

ДО ПИТАННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНОМОВНОЇ ВЕРСІЇ ВІРША ВІСЛАВИ ШИМБОРСЬКОЇ "PIERWSZA MIŁOŚĆ"

Віслава Шимборська (Maria Wisława Anna Szymborska) – польська поетеса, що народилася 2 липня 1923 року в Познані, Польща, вважається однією з найвидатніших літературних фігур XX століття, за що була нагороджена

Нобелівською премією з літератури (1998), Орденом білого орла (2011) тощо. Від юнацьких років авторка проявляла схильність до письменницької діяльності, а свій перший вірш вона написала ще у підлітковому віці. Шимборська почала свою кар'єру як поетеса у 1945 році, коли опублікувала свою першу збірку віршів "Dłatego żyjemy" ("Тому ми живемо"). Поетичний доробок Шимборської — досить скромний за кількістю виданих віршів (близько 350).

Ми ставимо перед собою мету розглянути проблему адекватності перекладу літературного тексту. Загалом поняття тексту не має однозначного визначення. Його розглядають з позицій відповідності стандартам: цілісність, зв'язність, прийнятність, інформативність, ситуаційність та інтенціональність. Деякі дослідники зосереджують увагу на функціональному аспекті тексту, визначаючи його як послідовність мовних елементів, які сукупно виконують певну комунікативну функцію [3]. Переклад художнього тексту вважається одним із найскладніших завдань, оскільки стиль художньої мови становить особливу єдність різнорідних рис, які відрізняють художній стиль від всіх інших функціональних стилів. Той факт, що художні тексти можуть поєднувати у собі елементи інших стилів, нехай і у трансформованому вигляді, ставить їх в особливе становище. Загалом основна мета автора художнього тексту полягає в тому. Проблема перекладності художніх текстів по-різному вирішувалася дослідниками залежно від домінуючих напрямків і поглядів на переклад у певний історичний період.

Специфічність перекладу як різновиду мовленнєвої діяльності полягає в тому, що у своїй виконавчій частині він ініціюється іншою людиною. Відомо, що виконавча частина діяльності є реалізацією внутрішнього психічного образу, який формується у свідомості в процесі відображення дійсності. У мовленнєвій діяльності образ представлений у формі власного замислу [2].

Твори Віслави Шимборської в перекладі Андрія Савенця відомі читачеві, тож це видання вдало продовжує місію попередніх книг «Версія подій» (2005) та «Може, це все» (2011). Про таку різноманітність сприйняття образу Шимборської та її творчості говорить і сам перекладач та упорядник віршів Андрій Савенець: «Ця сотня віршів – це приблизно дві третини перекладених мною поетичних текстів Шимборської. Отож зрозуміло, що цю книжку я віддаю з почуттям недоситу, яке, сподіваюся, передасться й Тобі, Читачко, Читачу. Адже це запорука того, що українська рецепція поезії Віслави Шимборської – це процес динамічний і живий, це пригода, що досі триває» [4].

Для аналізу українських перекладів поезії був вибраний твір "Pierwsza miłość" зі збірки "Chwila" та переклад його твору Андрія Савенця в збірці

«Віслава Шимборська. 100 віршів». Вірш був написаний ще в 1952 році та перекладений на англійську, французьку, німецьку, італійську.

Перше прочитання вірша може створити оманливе враження простоти. Проте після заглиблення в структуру висловлювання Віслави Шимборської приходить усвідомлення тих аспектів, що роблять її стиль таким особливим. Навіть просте речення «Coś między nami było i nie było, działało się i podziało» стає непростим завданням для перекладача. З одного боку цей грайливий рядок структурно зумовлений самим механізмом польської мови – випадкова паронімія віддзеркалює колажний стиль авторського підходу Шимборської. І слово колаж тут не випадкове, адже поетеса відома своїми графічними роботами, які переросли зі щоденної розваги в її неповторний метод висловлювати більше, виразніше й іронічніше. Андрій Савенець переклав цей рядок таким чином: «Щось поміж нами було і не було, діялось і поділось». Версія перекладача вказує на тенденцію до точності чи навіть академічності, коли антиакадемізм Шимборської пропонує, на нашу думку, інші вимоги. В перекладі Андрія Савенця не повністю збережено паронімічність, що властива оригіналу, проте точно передано зміст. Подібна ситуація з рядком «Tej brak tchu, żeby westchnąć», що українською звучить як «Цьому не вистачає повітря, щоб зітхнути». Пароніми зникли в перекладі на користь точності перекладу.

Оригінальний рядок «i zwitek listków przewiązanych sznurkiem» перекладач передає так: «і згорток листів, перевитий шнурком». Слово «listek» усе ж не може бути перекладене українським словом «лист», що в першу чергу асоціюється з епістолярієм – радше це або аркуші, листки паперу, а ймовірно навіть листя з дерев. Перевиті шнурком аркуші легко уявити – може й не листи, а подаровані вірші, вирізки з преси, рукописи, нотатки, замальовки? Зав'язаний шнурок зберігає таємницю.

Однією з причин, чому перекладачі віршів Шимборської зустрічаються з проблемами, є те, наскільки її вірші глибоко пов'язані із мовою: вони справжні, живі, ідіоматичні, а іноді навіть розмовні. Через свою поетичну чутливість і розуміння того, як поезія має звучати, перекладач може піти в патетику, якщо він не зможе зрозуміти авторського методу. Однак вступний висновок, що Шимборська є авторкою вільного вірша, часто спонукав перекладачів відходити від елементів регулярності та ритмічності, що призвело до втрати плавності перекладених віршів, у яких можна побачити відхід у бік поетичної традиції або навіть гру з конвенцією [1].

Переклад з однієї мови на іншу є складним процесом, який має багато аспектів і включає багато мовних і позамовних факторів. Вони включають системи та стандарти двох мов, дві різні культури, дві унікальні комунікативні

ситуації, сукупність характеристик вихідного тексту та стандарти перекладу. На сьогодні ще не вирішені питання типології та визначення тексту. Основною причиною цього є не лише відсутність загальноприйнята термінологія, а також розбіжності щодо основних стандартів типологізації.

ЛІТЕРАТУРА

Віслава Шимборська, *Під однією зіркою*, Розмова з перекладачем Андрієм Савенцем Інтерв'ю. 25 серпня 2023

Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.

Г. В. Тащенко Актуальні проблеми теорії та практики перекладу. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 127с.

Павлінчук Т. «Стільки світу відразу з усіх сторін світу»: «100 віршів» на день народження Віслави Шимборської // Посестри. Часопис. 2023. № 75

Платонов І.В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Лелека Т.О.

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КУЛІНАРНИХ ТЕКСТІВ

Переклад кулінарних текстів може бути важким завданням через наявність специфічної термінології, яка потребує особливої уваги та ретельного тлумачення перекладача.

Кулінарна терміни часто включають у себе специфічні вирази, які можуть мати різне значення в різних контекстах або культурах. При перекладі кулінарних текстів важливо також враховувати регіональні варіації термінології. Наприклад, назва конкретної страви або інгредієнта може відрізнятися в різних країнах чи регіонах (Пилипчук, 2016, с. 276).

Деякі кулінарні терміни мають культурні асоціації або історичні зв'язки, які не завжди легко відтворити в іншій мові. Тому перекладач повинен мати глибоке розуміння як кулінарної, так і лінгвістичної термінології, щоб забезпечити точне й адекватне відтворення тексту.

Переклад одиниць кулінарної лексики викликає певні труднощі через значну кількість безеквівалентної лексики, що вимагає володіння фоновими знаннями про картину світу носіїв мови (*functional food* – *функціональні харчові продукти*).

Особливу складність при перекладі текстів гастрономічного дискурсу представляють глутоніми. Кулінарні терміни розподіляються на три групи:

1) міжнародні терміни кулінарної професійної мови (*macaroni, chocolate, cutlet, pudding, jelly, jam, fruit* тощо);

2) терміни базових кулінарних понять, що мають національну відповідність у всіх мовах (*to blanch, to cook, to glaze, galantine* тощо);

3) терміни, що застосовуються виключно в національних кухнях, типові лише для конкретної країни, а тому не перекладаються іншими мовами (*Yorkshire pudding* – *йоркширський пудинг, Welsh Rarebit* – *зпінки з сиром, Boxty Pancake* – *картопляні коржі, Stovies* – *стовіз, м'ясо, тушковане у власному соку тощо*) (Ковальчук, 2016 с. 70).

Перекладач має пам'ятати про важливість ретельного аналізу та тлумачення кулінарної термінології під час перекладу, щоб забезпечити якісний і зрозумілий результат для читачів у різних культурних контекстах.

Відтворення кулінарної термінології у різних мовних середовищах може призвести до різних варіацій та вибору різних еквівалентів через міжмовні відмінності (Ребрій, 2012, с. 78).

Наприклад, в англійській мові є лексико-семантичні варіанти українського дієслова *варити*, які протиставляються англійським лексико-семантичним варіантам *to boil* (варити), *to mull* (варити вино з прянощами), *to brew* (варити пиво), *to coddle* (варити яйця) тощо.

Відтінки значення можуть виражатися в самому дієслові за допомогою префіксів: *to undercook* (недоготувати), *to underroast* (недопекти м'ясо), *to overbake* (перепекти), *to underdo* (недосмажити).

У різних мовах та культурах існують різні традиції, смакові вподобання та кулінарні терміни. Один і той самий кулінарний термін або назва страви можуть мати різні еквіваленти у різних мовах, оскільки кожна мова має свою власну термінологію, яка відображає культурні особливості (Зорівчак, 1989, с. 47).

При перекладі кулінарних термінів важливо враховувати не лише значення окремих слів, але й їхню асоціативну сферу та контекст. Наприклад, кулінарний термін, який відтворений однаковою лексемою в одній мові, може мати різні еквіваленти в іншій мові через різні культурні уявлення або техніки приготування.

У деяких випадках перекладачеві доводиться шукати компроміс між дослівним перекладом та адаптацією тексту до мовного та культурного середовища цільової аудиторії. Це може включати використання пояснювальних приміток, локалізацію тексту або використання аналогічних термінів, що краще передають смислове навантаження терміну в мові перекладу (Снежик, 2011, с. 96).

Переклад кулінарних текстів вимагає вміння використовувати мовні засоби для передачі не лише конкретної інформації, але й емоційного відтінку та атмосфери, що супроводжує кулінарний досвід.

Перекладач повинен бути здатним не лише точно передавати інформацію, але й враховувати стильові особливості оригінального тексту для забезпечення максимально адекватного та ефективного сприйняття кулінарного досвіду.

Ми маємо звернути увагу на важливість вивчення способів передачі кулінарних традицій та звичаїв кожної культури через переклад, де важливо не лише передати конкретні рецепти та інгредієнти, але й передати атмосферу та смак кожної страви.

Крім того, кулінарні традиції часто пов'язані з місцевими звичаями, святами та ритуалами, які також можуть впливати на спосіб сприйняття та передачу інформації у перекладі. Перекладач має уважно досліджувати ці аспекти кожної культури та знайти найкращий спосіб передати їх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державецька, І. О. (2014). Глютонічний дискурс: лексикографічний аспект. *Одеський лінгвістичний вісник*, № 141, 69–72.
2. Зорівчак, Р.П. (1989). Реалія і переклад: довідник. Львів : Вид-во при ЛНУ.
3. Ковальчук, О. С. (2016). Лінгвометодична характеристика дискурсу спеціальності «харчові технології». *Одеський лінгвістичний вісник*, 141, 83–89.
4. Пилипчук, М.І. (2016). Стратегії очуження та одомашнення в перекладі українських реалій. Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика. Київ : АграрМеді Груп.
5. Ребрій, О.В. (2012). Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна.
6. Снежик, О.П., Федорова, Л.О. (2011). Прийоми приблизного перекладу українських реалій у французькому художньому тексті. *Studia Linguistica*, № 5, 465–469.

Рева Я.Д.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Олійник О.С.**

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м. Кропивницький)

АНГЛОМОВНІ МЕДИЧНІ ТЕРМІНИ-ЕПОНІМИ: СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Розуміння медичних текстів залежить від знання медичної термінології перекладачем, адже в таких текстах терміноодиниці складають 75–80%, з них 35% становлять вузькоспеціалізовані терміни (Лобанова, 2019; Семенюк, Тригуб, Хникіна, 2023, с. 76-77). Однією з найбільш продуктивних груп лексикону медицини вважаються *епоніми* (від грецьк. *εponυμος*, той, що дає ім'я, назву), тобто позначення медичного явища/процесу/інструменту/речовини тощо за іменем фахівця з медичних галузей (а їх більше 200), який уперше виявив /описав/ винайшов їх, наприклад, *Botkin disease* (хвороба Боткіна), *Coombs' test* (тест Кумбса), *Stevens-Johnson syndrome* (синдром Стівенса-Джонсона) тощо. За даними М. М. Чернявського, у деяких медичних терміносистемах епоніми складають значний відсоток, наприклад, у неврології – до 30 % від загальної кількості термінів (Цит. за: Лисенко, 2009).

Медичні терміни-епоніми знаходились в центрі уваги дослідників (Бицько, 2017; Гринь, 2022; Лисенко, 2009; Хирівська, 2015 та інш.), однак дотепер ці терміни ще не отримали вичерпного опису, при цьому вони здатні створювати труднощі перекладу, а відтак є частиною когнітивної бази перекладача. Вище зазначене зумовило **актуальність** нашого дослідження та визначило його **мету**, яка полягає у з'ясуванні семантичних особливостей англomовних медичних термінів-епонімів.

Лексико-стилістичні особливості медичних епонімів як термінів представлено у праці (Бицько, 2017), де схарактеризовано також їхню відповідність вимогам до терміноодиниць. Узагальнення наукових результатів дослідників дозволило нам з'ясувати такі особливості будови англomовних термінів-епонімів: більшість з них є безприйменниковими сполуками, які складаються: 1) з однієї, рідше двох власних назв у присвійному відмінку або називному відмінку та іменника, напр.: *Parkinson's disease* (хвороба Паркінсона); 2) з двох власних назв у називному відмінку, які пишуться через дефіс, напр.: *Stevens-Johnson syndrome*; при цьому можливі також варіанти

одного й того ж епоніма, які складаються з більшої кількості компонентів, і таким чином більш експліцитно передають значення терміну, напр.: Stevens-Johnson syndrome skin; 3) епоніми, у складі яких власна назва у присвійному відмінку та декілька іменників, вжитих у функції означення, напр.: Dr. Tice's Eucalyptus Cough Ointment (евкаліптова мазь доктора Тайса від кашлю). Найчисельнішими є англомовні медичні епоніміїні терміноодиниці з двох компонентів, де власна назва вжита у присвійному відмінку.

Здійснити єдину семантичну класифікацію медичних епонімів, на нашу думку, надзвичайно складно у зв'язку з великою кількістю медичних галузей і їхніх терміносистем, а також параметрів, за якими можливо структурувати епоніми. Приклади епонімів у стоматології знаходимо у праці (Гринь, 2022); анатомічні епоніми подано у праці (Лисенко, 2009). Дослідження проведене нами на основі 100 одиниць медичних епонімів, відібраних у результаті суцільної вибірки з медичної енциклопедії (Longe, 2015) свідчить про те, що у медичній термінології семантична класифікація може охоплювати 13 лексико-семантичних груп: захворювання: *Alzheimer disease* (хвороба Альцгеймера), *Huntington disease* (хвороба Гантінгтона), *Meniere disease* (хвороба Мен'єра); синдромів: *Guillain-Barre' syndrome* (синдром Гієна – Барре), *Marfan syndrome* (синдром Марфана), *Reye's syndrome* (синдром Рея; лабораторні дослідження: *Pap test* (ПАП-тест), *Tzanck preparation* (мазок Цанка), *Rinne test* (проба Рінне); бактерії: *Salmonella* (сальмонела), *Neisseria gonorrhoeae* (гонокок), *Shigella* (шигела); віруси: *Epstein-Barr virus* (вірус Епштейна-Барр); медичні вироби: *Foley catheter* (катетер Фолея), *Penrose drain* (дренаж Пенроуза), *Luer taper* (Шприц Люера); паразити: *Giardia* (лямблія); медичні методики: *Feldenkrais method* (метод Фельденкрайза), *Heimlich maneuver* (маневр Хеймліха), *rolfing* (рольфінг); органи: *fallopian tube* (Фаллопієва труба), *eustachian tube* (Євстахієва труба), *Bartholin's glands* (Бартолінові залози); хірургічні операції: *Marshall-Marchetti-Krantz procedure* (операція Маршалла-Маркетті-Кранца), *Whipple procedure* (Панкреатодуоденальна резекція); травми: *Colles fracture* (перелом Колліса), *Dupuytren's fracture* (перелом Галеацці); психодіагностичні тести: *Rorschach test* (тест Роршаха), *Holtzman ink blot test* (тест чорнильних плям Хольцмана), *Weber tuning fork test* (Тест Вербера); оцінки рівня інтелекту людини : *Stanford-Binet intelligence scales* (шкала інтелекту Стенфорд-Біне). У нашому дослідженні найбільшу частотність становили епоніми лексико-семантичних груп – захворювання та симптоми. З огляду на сказане робимо висновок про доцільність укладання словника медичних епонімів.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні явища синонімії між медичними епонімійними терміносполученнями й термінами, які не містять компонента-власної назви.

ЛІТЕРАТУРА

Бицько, Н. І. (2017). Епонімія медична термінологія (інтерпретація за лексико-стилістичними особливостями). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. Вип. 27(1), 125-127. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_27\(1\)__34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_27(1)__34).

Гринь, В. Г. (2022). Морфологічні терміни-епоніми в стоматології як частина професійної культури *Український журнал медицини, біології та спорту*. Том 7, № 1 (35), 281-287.

Лисенко, В. (2009). Терміни-епоніми в українській анатомічній термінології. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. № 648, 66–70.

Семенюк А., Тригуб Г., Хникіна О. (2023). Особливості перекладу англomовної медичної термінології. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 60, том 5, 74-81.

Хирівська, Г. П. (2015). Епоніми в українській фармацевтичній термінології. *Термінологічний вісник*. Вип. 3(2), 110-116.

Снітовська, О. Ю. (2017). Медична термінологія англomовних текстів інструкцій до медичних препаратів та її відтворення в українських перекладах. *Записки з романо-германської філології*. Вип. 2, 108-117. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2017_2_16.

Longe, J. L. (2015). *The Gale encyclopedia of medicine* (Fifth edition). Gale/Cengage Learning.

Трохимчук М.В

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: докт. філол наук., проф. **Бойко Ю.П.**
Хмельницький національний університет
(м. Хмельницький)

ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

Нині експресивність є однією із найбільш активно досліджуваних категорій лінгвістики. Адже основне її завдання привернути увагу публіки, сфокусувати інтерес на певній проблемі. Це є один із засобів мовного впливу на читача або ж слухача.

Експресія може передаватися на різних рівнях: фонетичному, лексичному, синтаксичному. Саме останній і буде фокусом нашої уваги. Найбільш поширеним засобом експресивного синтаксису є еліптичні речення [4].

Мета цієї наукової розвідки є запропонувати адекватні способи передачі еліптичних речень на мову перекладу як одного із засобів експресії на синтаксичному рівні.

Еліптичні речення неодноразово ставали об'єктом уваги багатьох учених, які досліджували питання синтаксису (див. 1; 2; 6). Традиційно під еліптичним реченням мають на увазі таке неповне речення, у якому пропуск структурно необхідного елемента легко відновлюється. Характерною ознакою структурно неповних, але семантично повних речень є той факт, що за змістом вони завжди повноцінні, а пропущений член речення встановлюється не з мовленнєвої ситуації і не з контексту, а з їх власного змісту. Тож специфіка еліптичних речень полягає в тому, що вони семантично повні, а структурно — неповні. Саме це дає можливість створювати експресію за допомогою таких структур [3, с. 75].

Еліптичні речення властиві, в першу чергу, побутовому, художньому або ж політичному дискурсу. Лаконізм еліптичних речень (відсутність одного із головних членів речення), їхня інтонаційно-ритмічна уривчатість, надає їм відтінку різкості, енергійності, чіткості.

За способом експлікації еліпсованого члена речення еліпсис також може поділятися на синтаксичний (коли будова конструкції дає можливість експлікувати невербалізовану інформацію) та семантичний (коли для невербалізованого є кілька варіантів експлікації, які можна домислити за допомогою контексту) [1]. Саме ця сентенція нашою увагою нас на те, що у різних мовах еліпс може бути репрезентований по-різному.

Результати порівняльного аналізу кількості структурних типів речень на одну сторінку тексту в англійській та українській мовах свідчить про таке: в англійському художньому тексті, на відміну від текстів української мови, зустрічаються 10 % еліптичних речень, а в україномовному — 23 % [цит за 3, с. 76]. В англійському художньому тексті, на відміну від текстів української мови, переважають прості повні нееліптовані речення. Висловлення україномовних текстів представлені набагато більшою кількістю та різноманітністю структурних варіантів — безособовими, неозначено-особовими тощо. Для досягнення адекватності перекладу еліптичного речення використовуються різноманітні перекладацькі трансформації: лексичні, граматичні та лексико-граматичні. Розглянемо приклади нижче.

Модуляція (смисловий розвиток) – заміна однієї лексичної одиниці іншою, подібною та логічно пов'язаною з нею, та значення якої виводиться логічним шляхом із значення одиниці в тексті оригіналу. Іноді предмет замінюють його ознакою, процес – предметом, ознаку – процесом тощо, напр.: *He is dead. Got killed yesterday.* – *Він мертвий. Загинув учора.*

Серед граматичних трансформацій при перекладі еліптичного речення застосовуються: а) **синтаксичне уподібнення** – заміна синтаксичної структури на мові оригіналу аналогічною структурою на мові перекладу: *Though full of energy, he went to bed very early.* – *Ще повен сил, він ліг спати дуже рано;* б) **членування речення** – це поділ синтаксичної структури на дві (або більше) при перекладі: *Just dress up, no rush, will wait for you.* – *Просто причепурися. І не поспішай. Я тебе почекаю;* в) **об'єднання** – це поєднання двох (або більше) простих еліптичних речень в одне при перекладі: *The voices are calling me. And calling.* – *Ті голоси мене кличуть і кличуть. I want to try it anyways. Even if fail.* – *Я хочу спробувати, навіть якщо у мене не вийде;* г) **функційні заміни** (конверсія, зміна граматичних категорій) – заміна вихідної граматичної одиниці (словоформи, частини мови, члена речення, речення певного типу) на ту, яка має інше граматичне значення: *Next door.* – *Поруч;* *Such a beauty.* – *Яка ж ти красива;* – *So stupid.* – *Ну і тупень;* *A heavy smoker.* – *Я багато палю.*

Часто доводиться застосовувати **описовий переклад (експлікацію)** – заміщення лексичної одиниці словосполученням (або заміщення словосполучення одним словом), яке її пояснює (часто використовується для перекладу без еквівалентної лексики): *An aisle seat.* – *Місце біля проходу;* *Hate red tape.* – *Ненавиджу цю тяганину з паперами;* *Visited a quiet party.* – *Я була на офіційному офіційному прийомі, на якому забороняється голосно розмовляти;* *Prefer smoking?* – *Надаєте перевагу залу для курців?*

Компенсація як відтворення неактуалізованого компонента також досить вживаний прийом перекладу еліптичних конструкцій. Ця трансформація полягає у тому, щоб передати елемент сенсу, який втрачається при перекладі: *A landscape was stunning – and river and wood.* *Пейзаж був неймовірно гарним – в низині шуміла ріка, а на пригорку виднівся ліс.* У цьому випадку дослівний переклад не доречний, оскільки втратиться частково зміст та експресивне забарвлення [5].

Таким чином, можна стверджувати, що при перекладі еліптичних речень з однієї мови на іншу (англійська-українська) як засобу експресивного синтаксису можна використовувати досить широку номенклатуру трансформацій задля збереження адекватності при перекладі експресивних одиниць, представлених еліптичними конструкціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудик П.С. (1973) Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. *К.: Наукова думка.*
2. Загнітко А.П. (2001) Теоретична граматика української мови: Синтаксис. *Монографія. Вид-во: ДонНУ.*
3. Ліпатов В.М., Гладуш Н.Ф., Еліптичні речення в англійській та українській мовах <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13340/1/83-173-1-PB.pdf>
4. Торосян О.М. Експресивний синтаксис сучасної англійської прози (на матеріалі роману Джона Гріна «Помилки наших зірок») http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2015/NV_2015_4/30.pdf
5. Олікова М. О. (2012) Еліптичні конструкції в англійській мові та засоби їх відтворення українською мовою. *Філологічні трактати. Том 4 (1).*
6. Swan M. Practical English Usage. (2010) Oxford : Univ. Press.

Халупняк Д.Ю.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол.наук, доц. **Тарнавська М.М.**
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький)

COMPUTER VIDEOGAMES LOCALIZATION

Video game localization is the translation of video game text and/or voice acting into languages other than the original, as well as their adaptation to other cultures. Localization can be done for commercial purposes to sell video games in other regions, or non-commercially – just to make the work easier to understand for players who are supposed to already know the game in another language. Localization involves making changes to the game files, rewriting them, according to the language and cultural characteristics of the target audience. Localization does not change the general concept of the game, unlike text/sound modifications that can, for example, turn a serious video game into a humorous one (Bernal-Merino, 2006, p. 8-22 pp).

Video games localization is similar to localizing movies, but has a number of significant differences. In the game, a large amount of text is not the replicas of the characters, but the descriptions of objects, tasks, etc., which are not voiced. Subtitles in a video game usually change faster than in a movie, because games are usually more dynamic.

Computer games localization is the process of adapting a video game to different regional markets and languages. This process involves many elements, as games may contain different languages, cultures, and different interface and gameplay requirements.

Localization allows developers to maximally adapt the game for different audiences, make it accessible and understandable for players from different countries and cultures (Chandler, Deming, 2012, p. 77).

Usually, computer games are seen as something that is exclusively for children's entertainment. They are considered frivolous and perceived only as a waste of time, a pastime not worthy of adult attention. Despite all the stereotypes, the game business has always attracted developers with its prospects, profitability and popularity, because not only children or teenagers, but also adults are fond of computer games. Despite all the advantages, there are also many difficulties in creating games. This is painstaking and long-term work that requires maximum efficiency and considerable financial costs, because not only programmers, but also screenwriters, artists, designers, editors, composers, film actors, dubbing actors, etc. work on the game. Only as a result of collective work an interesting and exciting game with incredible gameplay and impressive graphics can appear. But even this is not enough, because in order for the game to be equally admired all over the world, it needs to be localized and translated into many languages of the world (Costales, 2012, p. 278-291).

The Ukrainian gaming business is not as developed as, say, the American one. The same thing happens with translations of foreign games into Ukrainian, because the developers are not very interested in the Ukrainian language, because there is Russian, which is considered universally understandable for the CIS countries and for Ukraine in particular. This situation of the Ukrainian language is caused by historical factors, since in the past the Ukrainian language was suppressed in every possible way, which suppressed its full development. This is one of the reasons that prevent the Ukrainization of gaming in the country. Most often, even the players themselves, when choosing the language of the game, choose Russian out of habit, because they are sure that there is no Ukrainian localization (O'Hagan, Mangiron, 2013, p. 191).

Despite all the complexity, localization is an interesting, exciting and educational process, because during the translation in search of an unfamiliar word, you can come across an interesting legend that the developers rely on in their game, various references to books, films, fictional events of past years and people. It is important to recognize them and convey them in the translated language, because they make the game more interesting, multifaceted, once again convincing the player of the diversity of the gaming universe (O'Hagan, Mangiron, 2013, p. 49).

In the process of localization, there is often a phenomenon when, for various reasons, the game itself is not available to the translator, which means that the localizer is cut off from the world of the game, he is unable to refer to its context in a difficult translation situation, and all he has is the text provided to him. Sometimes developers add comments to facilitate the translation process, but usually the localizer is left alone with the text.

In addition to all of the above, there are texts in the game, thanks to which the player and the game universe communicate. These texts are written in different genres and styles, which gives a special charm and color to each game, putting a special imprint on each player and making a certain impression, but, nevertheless, the text base remains unchanged. An experienced player has already noticed that the vast majority of role-playing games consist of three types of texts: instructions, dialogues and descriptions:

1) Instructions are guidelines, detailed instructions that regulate the behavior of the protagonist in the game universe, they are characterized by short simple sentences, the imperative form, the mandatory presence of proper names (objects, phenomena, events, locations, etc.), which are key, because they orient the player in the game world. Hints and warnings are a type of instruction, as they are informative and intended to guide or warn the player. Instructions are also an integral part of quests, both main and side.

2) Dialogue serves as a tool that helps the game's plot unfold and develop. Dialogues are characterized by invocation (vocal case), ellipsis and proper names (names of characters, names of places, etc.). It is through the dialogue of the main character (protagonist) with other characters or with the game itself that it becomes possible to choose one or another action that affects the plot of the game and its ending.

3) Descriptions occupy the largest part of game texts, because they introduce the player to the game world, its rules and, in fact, describe this or that area, object, phenomenon, character or task. Descriptions are characterized by extended sentences, proper names and a certain artistic presentation. In a computer game, there are the following types of descriptions, such as the description of an event, place, object, phenomenon, character, etc (Ranford, 2012, p. 111-131).

To sum up, it is easy to say that the localization of computer video games is like a separate art form. It requires many steps and approaches that must be followed and implemented for the successful completion of the project.

Unlike the localization of movies, artbooks or comics, video games involve a large team of specialists who will be assigned to translate and adapt a certain

number of words within a certain time. And in the case of games, the number of words will be countless more compared to other types of audiovisual products.

In addition to the usual translation, the already mentioned adaptation is required, which will bring the localization in another language to a perfect state, which will already satisfy the players and will not cause doubts or questions.

Also, regardless of the resources spent, such as finances, time, effort, etc., games tend to pay off. This trend is due to the great popularity of the video game business around the world as one of the most luxurious entertainments of the 20th century.

Of course, the best gaming experience requires a computer, laptop or game console such as a Sony Playstation or Xbox. Fortunately, 2023 has become a favorable year for the Ukrainization of computer video games. This year alone, it was possible to observe a considerable number of well-known projects that had an official Ukrainian text localization: *Cyberpunk 2077*, *Baldur's Gate 3*, *Atomic Heart*, *Plague Tale Requiem*, *Alan Wake 2*, etc.

Therefore, in order for there to be more Ukrainian language in games, it is necessary not only to buy games instead of piracy, but also to choose Ukrainian in all game service centers, so that developers and distributors can observe the demand for this language.

ЛІТЕРАТУРА

Bernal-Merino, M. (2006). On the Translation of Video Games. *The Journal of Specialized Translation*. № 6. P. 22–36.

Chandler, H. M., Deming, S. O. (2012). The game localization handbook (2nd edition) / H. M. Chandler, S. O. Deming. – Sudbury, MA: Jones & Bartlett Learning, 376 p.

Costales, A.F. (2012). Exploring translating strategies in video game localization. *MonTI*. № 4. P. 389–402.

Mangiron, C., O'Hagan, M. (2013). Game localization / C. Mangiron, M. O'Hagan. – Amsterdam & Philadelphia, PA: John Benjamins, 374 p.

O'Hagan, M., Mangiron, C. (2013). Game Localization. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 98 p.

Ranford, A. (2012). Targeted translation. How game translations are used to meet market expectations / A. Ranford // *The Journal of Internationalization of Localization*. Issue 4(2). P. 141–161.

Секція 4. Медійна комунікація

Крот Х.А.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Шульська Н.М.
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк)*

ВИСВІТЛЕННЯ ІСТОРІЙ ПРО ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДАЛОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Зважаючи на тенденції розвитку змін сучасної журналістики та міжкультурної комунікації в умовах війни в Україні, важливо знати та вміти, як правильно писати про дітей з інвалідністю в українських та іноземних виданнях. Основною проблемою є порушення етики та правил моралі, якими можуть знехтувати дописувачі. Мета розвідки – аналіз правил та прикладів написання про дітей з інвалідністю в умовах війни в Україні у місцевих та іноземних ЗМІ.

Найперше і найголовніше, коли ми хочемо поспілкуватися з будь-якою неповнолітньою особою, – питаємо дозволу в батьків. Якщо батьків немає – в опікуна або відповідальної особи. Досліджуючи інфопростір, на щастя, дуже часто можна побачити те, що журналісти дотримуються загальноприйнятих норм та спілкуються з дитиною при батьках, залучаючи їх до розмови. Не останньою є складова висвітлення фото- та відеоматеріалів. В умовах війни треба неабияк обережно підходити до подання будь-якої інформації, особливо, якщо це стосується дітей. Продовжуючи тему дослідження, розглянемо порушення журналістської етики на прикладі матеріалу про дівчинку з синдромом Дауна, яка загинула під час масового ракетного обстрілу росіян у Вінниці. Детальніше про тему етики журналістів у висвітленні дітей в ЗМІ йшлося у нашому дослідженні (Крот, 2018).

Звертаємо увагу на матеріал фіксера «RAI News 24», який виклав у соцмережі відео з матір'ю загиблої у Вінниці дівчинки (Фіксер., 2022). Про

смерть своєї дочки мама дізналася саме від цього чоловіка, який у лікарні продемонстрував відео. Без засудження таких дій, звісно, не обійшлося. Особливо це стосувалося журналістів, які були обурені поведінкою колеги. Такий вчинок поніс за собою ланцюжок недовіри, адже люди дуже часто після неправильної дії одного журналіста не довіряють чесності інших. Як бачимо, іноземний журналіст не передбачив наслідків своїх дій. Спершу варто подумати, чи не принесе цей матеріал шкоди для інших, особливо для батьків загиблої дівчинки, адже трагедія сталася нещодавно, а мама досі була в лікарні. Варто подумати, чи доречно публікувати це зараз, а також чи погодилися батьки на такий матеріал. Показати постфакт – це не професійно. Порушення приватності, емоційне навантаження на рідних та неузгоджені дії. Але це все водночас дає дуже повчальний приклад для інших, як робити не потрібно. Така ситуація насправді могла би трапитися з кожним, адже ніхто раніше нас не готував і не вчив, як потрібно писати в умовах війни, а коли українці вже ознайомлені з жорстокими реаліями, то закордонним журналістам це все може здаватися дещо іншим.

Важливим елементом є і ставлення батьків до дітей з інвалідністю. На жаль, у журналістській практиці доводиться стикатися з випадками, коли мама чи тато не має поваги до своєї дитини і сприймає її як проблему. Звісно, на щастя, більшість батьків хочуть, щоб їхня дитина мала все і якнайкраще, проте є і такі випадки. Подібне ставлення безпосередньо впливає на дитину, на манеру її мовлення й поведінки, емоційний стан тощо. Тож завжди треба підходити до запитань з обережністю, іноді навіть якщо дитина вже доросла варто ставити запитання у формі гри, щоб це не було зайвим навантаженням на стан неповнолітньої особи. Якщо при цьому батьки реагують неадекватно, і не виходить ніяк спрямувати розмову в інше русло – спробуйте пояснити, чому це важливо, що ви хочете показати і як це може змінити життя інших. Далі розглянемо поради при спілкуванні з дітьми. Так само, як і у спілкуванні з дорослими, так і з дітьми, спочатку дослідимо загальні правила розмови й поведінки, а згодом – особливості чи зміни цих правил для діток з інвалідністю

Отже, як уже згадувалося вище, для інтерв'ювання дітей обов'язково потрібна згода батьків. У власній практиці роботи в пресслужбі спортивної організації для осіб з інвалідністю найчастіше на змаганнях у діток доводиться брати невеликі коментарі. Апріорі – потрібна присутність батьків. Зазвичай, на змаганнях із дітками завжди приходять батьки, якщо їх немає, то є опікун або ж особа, яка відповідає за життя і здоров'я дитини. Наскільки б не хотілося підійти до тієї чи іншої дитини – переконайтеся, що біля неї є відповідальна особа чи запитайте про це в самої дитини. Після цього продумайте, що саме ви

будете питати в співрозмовника. У дітей не таке розвинене мислення, як у дорослих, тож якщо потрібно запитати якусь більш детальну і важку інформацію – зверніться до батьків або відповідальної особи, залежно від типу заходу.

Наступне, про що варто пам'ятати, коли журналісту потрібно буде спілкуватися з дитиною, яка пережила якусь травмувальну ситуацію, потрібна присутність психолога. Робиться це для того, щоб спогадами про важкий момент ще більше не травмувати психіку дитини і посприяти її бажанню говорити із журналістом, а не закритися й відбити бажання що-небудь розповісти.

Дозвольте дитині відчувати себе впевнено, спробуйте спілкуватися про речі, які їй подобаються, розпитувати про улюблені заняття і у формі гри проводити розмову. Якщо ваш співрозмовник втомився – дайте йому відпочити, пам'ятайте, що це діти, тож будь-яке питання має бути простим і не навантажувати важкістю в плані роздумів.

Не дозволяйте собі ні за яких обставин демонструвати агресивну поведінку, вживати ненормативну лексику та надмірну емоційність. Якщо дорослий зможе зрозуміти, то дитина сприйматиме це все дуже буквально і тим самим це може стати досить травмувальним досвідом спілкування. Також зберігайте спокійний тон розмови, пояснюйте дитині все, про що вона запитує і максимально спрощуйте розмову всіма можливими способами.

Якщо це вже старша дитина, говорити вже можна більш відверто, зазвичай у віці 14–16 років вже досить свідомі особи, які можуть логічно викласти свої думки. Якщо ж співрозмовнику приблизно 6–12 років, то і розмова відповідно має бути простішою. Як вже згадувалося, всю важливу інформацію, яку не скаже дитина, – можна потім запитати у батьків або відповідальної особи.

Отже, підсумовуємо, що матеріали про дітей з інвалідністю – досить чутливий контент, який потребує особливої уваги та обережності при висвітленні в традиційних ЗМІ чи соцмережах. Важливо знати основні правила вдалої комунікації з цією категорією населення не лише українським, але і закордонним журналістам, які доносять важливу інформацію для всього світу.

ЛІТЕРАТУРА

Крот, Х. (2023). Журналістика в умовах війни: етика журналістів у висвітленні дітей в ЗМІ. *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, 19 травня 2023 року, Луцьк, 142 с.

Фіксер RAI News 24 виклав у соцмережі відео з матір'ю загиблої у Вінниці дівчинки (2022). *Детектор media*. URL: <https://detector.media/community/article/201059/2022-07-16-fikser-rai-news-24-vy-klav-u-sotsmerezhi-video-z-matiryu-zagybloi-u-vinnytsi-divchynky/>

Марчук Р.С.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. наук із соц. комунікацій, доц. Рожило М.А.

*Волинський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк)*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОРДОННИХ РЕЛІГІЙНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ У ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ГРЕЦЬКОГО РЕЛІГІЙНОГО ОНЛАЙН-ВИДАННЯ «ROMFEA.GR»)

Росія як мінімум із XV сторіччя проводила явну експансіоністську політику спрямовану проти її сусідів. Використання Російської православної церкви як інструменту політичної пропаганди активно посилюється після 1943, коли Сталін вивів цю структуру з ізоляції. На це вказують ряд українських та зарубіжних вчених. Так, наприклад український історик Владлен Орлов пише, що процес відновлення РПЦ після довгих років гонінь «давав явні політичні переваги Радянському уряду, оскільки сприяв розширенню і зміцненню впливу СРСР над країнами, де православ'я було провідною конфесією» (Орлов, 2011). Розширено подає подібну думку й російський теолог А. Кострюков, вказуючи, що Московській патріархії відводилась суто політична роль як «інструменту боротьби з Заходом» і, що «з її допомогою Радянський Союз міг укріпляти свій вплив не тільки на Балканах і Близькому Сході, але й у найвіддаленіших куточках світу (Кострюков, 2019, с. 198).

Багато дослідників (як українських: О.А. Лазоренко, В.Ф. Ткач, І. В. Патлашинська, Г. Г. Почепцов, так і зарубіжних: Йоланта Дарчевська, Джоанга Шостак та інші) вказують на наявність інформаційної війни між Росією та Україною. Крім того це поняття широко використовується й у спеціалізованій публіцистиці. В цілому можна сказати, що більшість дослідників доволі близькі у визначенні цього терміну.

Наприклад, український вчений Олександр Васильович Курбан визначає інформаційну війну як сукупність форм, методів та засобів впливу на людей із

метою зміни їх психологічних характеристик, а також групових норм, масових настроїв, суспільної свідомості в цілому в бажаному напрямку (Курбан, 2016, с. 66).

Близьким терміном, який нерідко використовується медіаекспертами щодо РПЦ є термін «м'якого впливу». Експерти українського видання «Детектор медіа», яке спеціалізується на дослідженні сучасного українського інформаційного простору так розкривають цей термін: «М'яка сила – про культурні, економічні й освітні важелі, а також дипломатію та різноманітну інституційну допомогу задля формування позитивного сприйняття держави, підвищення її глобального впливу й авторитету.» (Бідочко, 2023)

Як було вже зазначено вище, Росія як мінімум із радянських часів використовувала релігію як інструмент гібридного впливу чи м'якої сили для досягнення своїх політичних цілей зокрема у країнах, де переважає православ'я. Одним із інструментів такого впливу є зокрема преса. Релігійну тематику у ЗМІ досліджували А. Бойко, А. Колодний, А. Смусь, М. Рожило та ін.

Метою цього дослідження є аналіз поширення антиукраїнських церковних наративів у спеціалізованій зарубіжних медіа на прикладі грецького онлайн видання «Romfea.gr» за 2023-2024 роки.

Виклад основного матеріалу. Агентство церковних новин «Romfea.gr» – це грецьке онлайн-медіа, що публікує новини із життя православної церкви, насамперед з Греції та Кіпру. Проте також висвітлює події пов'язані з іншими помісними православними церквами. Сайт заснований у 2007 році, головний редактор – Еміліос Полігенос. Є одним із провідних медіа у своїй сфері. Головний офіс знаходиться в Афінах.

За час свого існування воно неодноразово піддавалося критиці за упередженість та зв'язки із Росією. Відповідна критика зокрема з'являлась на сторінках італійської газети «La Stampa», британської «The Economist» та ряду грецьких медіаресурсів (як-от сайту «Φως Φαναρίου»). При цьому головний редактор ці звинувачення відкидає.

Вивчаючи публікації видання за 2019-2021 роки мені вдалось дійти до наступних висновків: в аналізованих статтях за вказаний період видання; вдавалось до мови ворожнечі; було упередженням щодо Православної Церкви України, що зокрема проявлялося у відсутності балансу думок. Наприклад, за 2021 рік на сайті було опубліковано 69 коментарів ситуації в Україні з боку представників Церкви Росії, і тільки 1 один – України; поширення дезінформації та викривлення правдивих свідчень, маніпуляції. Результати своїх досліджень за цей період я опублікував на сайті Волинської єпархії

Православної Церкви України у статті «Рецензія на «Агентство церковних новин «Romfea.gr» (Марчук, 2022).

Загалом за період 2023-2024 років можна помітити збереження усіх вищезгаданих тенденцій. До прикладу, видання продовжує ігнорувати важливі події із життя Православної Церкви України. Так, за аналізований період не було опубліковано жодної новини про проведення представниками ПЦУ богослужіння, святкування інтронізацій предстоятеля, освячення храмів, проведення Священних Синодів й Архієрейських Соборів і тп. Натомість переважна більшість матеріалів висвітлює протистояння Православної Церкви України із Українською православною церквою, яка є частиною Московського патріархату. При цьому інформація подана так, щоб створити враження «гонінь» на дану структуру Російської церкви нібито через її належність до християнства.

Для створення такого ефекту використовується відповідна лексика. У статтях широко вживаються слова на кшталт «гоніння», «захоплення храмів», «порушення прав вірян» та подібні. Нерідко при цитуванні російських та проросійських джерел представників ПЦУ називають розкольниками, греко-католиків – «уніатами». У статті від 20.04.2023 «Заарештовано адвоката Київської лаври та захисницю віруючих» щодо законних дій правоохоронних органів використані терміни: «безпідставний арешт» та «наси́льство», а затримана названа «жертвою» й «розумною, здібною, харизматичною юристкою». Російське вторгнення в Україну видання нерідко позначає рашистським пропагандистським кліше «спеціальна воєнна операція», яке не відображає дійсної ситуації.

Події у статтях інтерпретуються саме із точки зору Московського патріархату. Наприклад, у статті 4.07.2023 «Уряд України реагує захопленням храмів та переслідуваннями» згадується ситуація із побиттям прислужниками собору УПЦ (МП) у Хмельницькому військовослужбовця ЗСУ. Попри те що «Romfea.gr» посилається на українське видання як на джерело інформації, самі події у статті подані із російської точки зору. В даному випадку це призвело до того, що інформація на сайті зовсім не співпадає із цитованим українським джерелом. Зокрема, військового називають «провокатором у формі, який напав на кліриків». А подальший перехід в ПЦУ – «силовим захопленням правими радикалами».

У більшості публікацій джерелами є саме представники Московського патріархату чи пов'язані з ними ресурси. Із проаналізованих 116 статей, лише у 13 інформація взята із неафілійованих із Російською православною церквою джерел. Найчастішими експертами є речник УПЦ (МП) митрополит Климент (Вечера), митрополит Черкаський Феодосій (Снегірьов). Також, в одній статті

цитується російське міністерство іноземних справ. При цьому така ситуація прослідковується навіть у тих випадках, де є офіційна інформація від державних органів. Як у випадках судових вироків, затримань, обшуків чи оголошень підозр. «Romfea.gr» нерідко нехтує надійністю джерела, надаючи перевагу наближеності викладення ним подій ближче до точки зору РФ та РПЦ. Наприклад, інформація про затримання журналістів проросійської пропагандистського видання «СПЖ» подається із посиланням на неперевірений російськомовний телеграм-канал цього медіа, а не прес-службу СБУ.

Не відмовилось видання й від поширення маніпуляцій. Наприклад новину про те, що Православна Церква України винесла із святців російського святого Александра Невського подана як нібито його «деканонізація». Хоча насправді у церковних календарях різних помісних церков ніколи не вказують усіх святих, адже це майже неможливо. Сама ж ПЦУ згідно з церковним правом навіть не має можливості переглядати святість певних людей. Це компетенція виключно Вселенського патріархату.

Враховуючи усі вище перераховані факти, можна дійти висновку, що грецьке онлайн видання релігійних новин «Romfea.gr» є інструментом у інформаційній війні Росії проти України. На сторінках медіа неодноразово поширюються наративи, вигідні російській пропаганді. І хоча редакція заперечує свій прямий зв'язок із Кремлем, аналіз інформаційної політики ЗМІ явно вказує на його упередженість на користь держави-агресора. «Romfea.gr» є ненейтральним, й нерівновіддаленим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бідочко Л. Інструменталізація релігії у світській державі: Як російська пропаганда маніпулює почуттями вірян. *ms.detector.media*. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplyvi/post/31785/2023-04-27-instrumentalizatsiya-religii-u-svitskiy-derzhavi-yak-rosiyska-propaganda-manipulyuie-po-chuttyamy-viryany/>.
2. Кострюков А. А. Подготовка Московского совещания глав и представителей поместных православных Церквей 1948 г. // Российская история. — 2019. — № 1. — С. 197—206
3. Курбан О. В. Інформаційне забезпечення російської гібридної агресії на Донбасі (2014-2016)) // Наук. Журнал "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія." 2017, № 2. С. 66-73
4. Марчук Р. Рецензія на «Агентство церковних новин «Romfea.gr». Волинська єпархія Православної церкви України (ПЦУ) — офіційний сайт — головна сторінка.

URL: <https://www.pravoslaviavolyni.org.ua/stattia/625-retsenziia-na-ahentstvo-tserk-ovnykh-novyn-romfeagr/>.

5. Орлов В. М. Рада у справах РПЦ в 1940-х роках: контекст взаємин держави і церкви. Religion.in.ua. URL: <https://www.religion.in.ua/main/history/12235-rada-u-spravah-rpc-v-1940-x-rokax-kontekst-vzayemin-derzhavi-i-cerkvi.html>

6. Romfea.gr | Όλη η Ορθοδοξία με ένα κλικ. Romfea.gr | Όλη η Ορθοδοξία με ένα κλικ. URL: <https://www.romfea.gr/>.

Михайлюк М. Д.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: канд. наук із соц. комунікацій, доц. Яблонський М. Р.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

(м. Луцьк)

ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА: ПРАКТИКИ ТА СТРАТЕГІЇ

У сучасному цифровому світі, інформаційні технології стають все більш важливими для забезпечення доступу до новин та аналітичної інформації. Один із таких інструментів – телеграм-канали – набирає популярність як серед звичайних користувачів, так і серед медіа.

Завдяки своїй простоті в користуванні та можливостям швидкої передачі інформації, телеграм-канали стають популярним засобом комунікації та розповсюдження новин.

Телеграм-канали в Україні, зокрема і у Волинській області, відіграють важливу роль у поширенні новин, аналітичних матеріалів, коментарів та іншої інформації серед широкого загалу користувачів. Вони забезпечують оперативне та доступне споживання новин, надаючи можливість швидко засвоювати актуальну інформацію.

Головною перевагою телеграм-каналів є їх доступність та простота в користуванні. Користувачі можуть підписатися на канал та отримувати новини безпосередньо на свої пристрої, що дозволяє отримувати оперативну інформацію в будь-який час і в будь-якому місці.

Також важливо відзначити, що телеграм-канали можуть мати різноманітну спрямованість: від загальноінформаційних до спеціалізованих за тематикою. Це дає можливість користувачам вибирати канали, які відповідають їхнім інтересам та потребам.

Основні практики використання телеграм-каналів наступні:

1. Розповсюдження новин – медіа використовують телеграм-канали для оперативного поширення новин, анонсів та оглядів.

2. Аналітичні матеріали – крім новин, телеграм-канали поширюють аналітичні матеріали, коментарі та експертні думки з різних сфер життя.

3. Промоція контенту – медіа використовують телеграм-канали для просування свого контенту, включаючи статті, відео та аудіоматеріали.

Стратегіями розвитку та використання телеграм-каналів є:

1. Будівництво спільноти – важливо створювати спільноту підписників, яка цінує та активно співпрацює з каналом. Будівництво спільноти - це процес створення та розвитку групи людей, які об'єднуються навколо спільних інтересів, цілей або цінностей. Ця спільнота може бути створена в різних сферах, включаючи бізнес, освіту, мистецтво, благодійність тощо. Будівництво спільноти має ряд переваг, включаючи підтримку та взаємодопомогу між її учасниками, обмін знаннями та досвідом, збільшення впізнаваності та впливу, а також створення можливостей для спільних ініціатив та проєктів.

2. Якісний контент – вміст каналу повинен бути цікавим, актуальним та якісним, щоб привертати нових підписників та утримувати існуючих. Якісний контент телеграм-каналу – це той, який відповідає потребам та інтересам аудиторії, надає корисну, цікаву та цінну інформацію, стимулює взаємодію та зацікавленість учасників. Наведемо декілька рекомендацій для створення якісного контенту:

- збалансований мікс контенту;
- корисна інформація;
- оригінальний контент;
- взаємодія з аудиторією;
- регулярність публікацій;
- адаптація до потреб аудиторії;
- якісна графіка та дизайн.

Загалом, якісний контент - це той, який допомагає вам досягти ваших цілей, буде цікавим та корисним для вашої аудиторії, та стимулює взаємодію та взаєморозуміння.

3. Взаємодія з аудиторією – важливо взаємодіяти з аудиторією, враховувати їхні побажання та відгуки. Як приклад, здійснимо характеристику волинських телеграм-каналів, зокрема “Волинські новини”.

"Волинські новини" – це телеграм-канал, який зазвичай поширює актуальні новини та інформацію про події, що відбуваються у Волинській області. У ньому публікуються новини різного характеру: політичні, економічні, соціальні, культурні та інші. Такі канали надають швидкий доступ

до актуальної інформації для місцевих мешканців та всіх, хто цікавиться подіями на Волині.

Отже, телеграм-канали стають дедалі більш важливим інформаційним інструментом для українських медіа, що дозволяє їм оперативно та ефективно поширювати новини, аналітичні матеріали та просувати власний контент.

Використання телеграм-каналів вимагає від медіа якісного контенту, активної взаємодії з аудиторією та розробки стратегій розвитку, спрямованих на збільшення кількості підписників та покращення їхнього залучення. З правильним підходом та відповідною стратегією, телеграм-канали можуть стати потужним інструментом для забезпечення інформаційної прозорості та розвитку відкритого діалогу з аудиторією (Мальченко, 2020). Використання їх в роботі дозволяє медіа оперативно поширювати новини та аналітичні матеріали, просувати власний контент та будувати спільноту своїх читачів. Однак успішна стратегія використання телеграм-каналів вимагає якісного контенту, активної взаємодії з аудиторією та постійного вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мальченко В. Соцмережі і телеграм-канали – основні джерела інформації дніпровських онлайн ЗМІ. URL: <https://imi.org.ua/blogs/sotsmerezhi-i-telegram-kanaly-osnovni-dzherela-informatsiy-i-dniprovskyhonlajn-zmi-i31520> (дата звернення: 5.02.2020).

Подмовська Ю.П.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Шульська Н.М.
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк)*

ДОТРИМАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ

Дотримання журналістських стандартів – основний принцип у роботі журналістів. У воєнний час потрібно уникати спотворення фактів і подання неперевіреної інформації у ЗМІ. Журналісти відповідають перед аудиторією за якість інформування. Збереження точності та повноти інформації формує довіру глядачів та читачів. А це відіграє позитивну роль для медійного простору. Важливо взаємодіяти з громадськістю, враховувати погляди та інтереси, тому це є елементом успішного інформування (Комісія..., 2022).

Важливою складовою журналістської діяльності у військових умовах є співпраця з громадськістю. Взаємодія з громадою, врахування їхніх поглядів та інтересів стають ключовим елементом успішного інформування. Зміни в ситуації на воєнному фронті можуть бути стрімкими. Журналісти повинні бути готові швидко адаптуватися до нових умов та обставин.

У сучасних реаліях війни стає надзвичайно важливим баланс між важливістю розповіді правдивих та об'єктивних історій й униканням можливих негативних наслідків, таких як загрози безпеці журналістів, психологічний вплив на аудиторію або навіть можливий вплив на хід конфлікту (Козак, 2022).

У деяких випадках може збільшитися попит на швидке інформування, що впливає на темп та методи журналістської роботи. Також може змінюватися акцент на гуманітарних аспектах та трагедіях, пов'язаних із війною. Проте, при всіх цих змінах важливо, щоб журналісти залишались вірними основним принципам журналістської етики та професійним стандартам, таким як об'єктивність, правдивість, гідність та збереження безпеки своєї аудиторії та себе.

Під час воєнного конфлікту зріс інтерес до військово-політичних питань та збільшилась кількість матеріалів, пов'язаних із подіями на фронті, гуманітарною ситуацією, реакцією міжнародної спільноти та іншими аспектами конфлікту. Повномасштабне вторгнення стало основною темою для журналістів, які сподівалися, що, розповівши росіянам про жахливі події в Україні, їхні співгромадяни вийдуть на вулиці, висловлять свою незгоду з владою, боротимуться з несправедливістю, і все це швидко завершиться. Але виявилось, що це була ілюзія, і більшість росіян підтримує вчинки своєї влади. Це було розчаруванням, але також розумінням, що необхідно продовжувати роботу: розповідати, фіксувати злочини, щоб окупанти були притягнуті до відповідальності. Тим часом наші журналісти успішно розкривають хибні пропагандистські наративи, створені російськими засобами масової інформації. Навіть сам факт розповіді правди став великим викликом для ЗМІ під час війни, коли кожне висловлене слово потребує особливої обережності та відповідальності, оскільки воно може впливати на життя людей. Зусиллями українських та міжнародних ЗМІ світ став свідомим того, як країна-агресор, намагалася викликати сумніви щодо культурного, духовного та навіть фізичного виживання українського народу.

Тому з розвитком таких подій змінився тон і стиль висвітлення новин, зокрема журналісти акцентують на патріотичних аспектах та героїзації військових. Журналістські стандарти теж зазнали змін. Робота журналіста в

регіонах воєнного конфлікту вимагає постійної уваги до двох основних аспектів: власної безпеки та збереження життя, а також здатності мудро й обачно оперувати інформацією (Васіна, 2023). Перш за все, необхідно дбати про особисту безпеку та зберігання власного життя. У той же час важливо враховувати, що робота журналіста повинна відбуватися так, щоб не зашкодити. У ситуації війни важко застосовувати звичайні журналістські стандарти, оскільки на перший план виходять вищі цінності, зокрема захист людського життя. Дотримання жорстких норм професійної діяльності може призвести до загроз життю окремих осіб або навіть цілісності та виживанню держави. У таких умовах постає виклик використання стандартів інформаційної журналістики, таких як оперативність, точність, достовірність і збалансованість, у висвітленні подій, пов'язаних із воєнними діями, що потребує балансу між збереженням журналістських стандартів та обережністю щодо загроз життю та безпеці осіб і держави.

Інформацію про загибель, поранення, зникнення безвісти чи потрапляння в полон конкретних осіб слід відповідально перевіряти в компетентних та достовірних джерелах. Перш за все, повинні бути свідки, які були присутні безпосередньо на місці події і в момент, коли це відбулося. Надійність інформації можна також підтверджувати офіційними заявами урядових установ. Однак необхідно шукати додаткові джерела, оскільки навіть офіційна інформація може бути обмеженою чи не повною. При обговоренні конкретного імені чи прізвища особи в подібних ситуаціях журналісти повинні бути надзвичайно обережними. Недостовірною інформація про стан людини може призвести до серйозної шкоди його родині, тоді як точна інформація може вплинути на самого пораненого, який, до прикладу, знаходиться в полоні. Отже, розголошення імені та прізвища повинно бути здійснене лише у випадку повної впевненості в його точності та компетентності джерел. Щодо повідомлення про поранення конкретної особи це повинно відбуватися винятково за згодою самого пораненого. У випадках, коли поранений не може надати свідому згоду, інформацію можна розголошувати без вказання імені та прізвища, уникати ідентифікації особи за зовнішніми ознаками. Тому в такому контексті може порушуватись стандарт точності.

Необхідно усвідомлювати, що забезпечення стандарту повноти в інформаційному висвітленні численних подій може бути обмежене в контексті військової таємниці. У зусиллях дотримуватися цього стандарту журналісти повинні утримуватися від розкриття даних, які можуть бути корисні для ворожої сторони. Зокрема, такі дані включають точну інформацію про розташування військових частин і підрозділів, чисельність військового особового складу, види та кількість озброєння, а також конкретні дані про

плани та тактику військових командирів. Зберігаючи конфіденційність цих даних, журналісти демонструють свою відповідальність та враховують можливий вплив інформації на хід бойових дій. Однак забезпечення повноти подання інформації обумовлює необхідність балансу між інформуванням громадськості та збереженням стратегічних військових даних. Помітно збільшилося вживання нецензурних висловів у прямому ефірі. На думку медіаекспертів, лайка не може бути виправдана війною. Адже за цим спостерігають діти, і це впливає на сприйняття ними соціальних та етичних норм, а для дорослих підвищує емоційну інтенсивність.

Найчастіше в журналістських матеріалах порушується стандарт достовірності й точності. Зазвичай медіа надають неперевірену інформацію з соцмереж або використовують відео чи фото, які зовсім не відповідають тексту. Дуже важливо дотримуватися стандарту достовірності, особливо при повідомленні про кількість загиблих.

Крім того, порушується стандарт відокремлення об'єктивних фактів від особистих поглядів. Наприклад, коли журналіст стверджує, що «більшість українців хочуть...», слухачі повинні мати можливість з'ясувати, на чому ґрунтується ця інформація – чи це результат соціологічного опитування, і, якщо так, то слід зазначити про це.

Всі ці стандарти журналістики сприяють тому, щоб медійники виконували свою роль в суспільстві відповідально та етично, забезпечуючи надійну інформацію та сприяючи збереженню безпеки та стабільності.

ЛІТЕРАТУРА

Васіна, О. (2023). Журналістські стандарти під час війни: актуальні як ніколи чи не відповідають дійсності. *Накупіло. Освіта*: сайт. URL: <https://osvita.nakupilo.ua/zhurnalistski-standarty-pid-chas-viyny/>.

Козак, В. А. (2022). Баланс думок і точок зору в контексті інших журналістських стандартів. *Вчені записки Таврійського національного університету. Серія: Філологія. Журналістика*, Т. 33 (72), № 5, Ч. 2., 252–258.

Комісія з журналістської етики нагадує про стандарти ЗМІ під час війни. (2022, 17 березня). *Детектор Медіа*. URL: <https://cutt.ly/QFZzeNB>.

Скляничук А.О.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. наук із соц. комунікацій, доц. Рожило М.А.
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк)*

ВИСВІТЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ В ПЕРІОД ВІЙНИ МІЖНАРОДНИМИ МЕДІА

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року, а з лютого 2022 переросла в повномасштабне вторгнення, кардинально змінила реалії українського спорту. Футбол як найпопулярніший вид спорту в країні опинився в епіцентрі цих змін. Українські футбольні клуби та національна збірна змушені були адаптуватися до нових викликів: переривання чемпіонату, зруйнована інфраструктура, переїзди в інші міста чи країни, втрата гравців та персоналу внаслідок мобілізації чи окупації територій.

Незважаючи на ці надскладні обставини, українські футбольні команди продовжили свої виступи на національній та міжнародній аренах. Їхні досягнення та поразки набули особливого змісту, адже в умовах війни спорт часто перетворюється на щось більше, ніж просто змагання. «Він стає символом незламності духу нації, єдності суспільства перед загальною загрозою, а також потужним інструментом міжнародної солідарності» (Бордюгова, 2022, с. 35).

Враховуючи таку важливу роль футболу, цікаво дослідити, як світові медіа висвітлюють виступи українських команд у період війни. Для цього були проаналізовані публікації провідних спортивних ЗМІ з різних регіонів світу - Європи, Північної та Південної Америки, Азії, Африки. Часові рамки дослідження охоплюють період з 24 лютого 2022 року, коли розпочалося повномасштабне російське вторгнення, до сьогодення.

Журналісти зазвичай починають свої матеріали з опису труднощів, з якими зіштовхнулися українські футболісти та тренери внаслідок війни. Вони розповідають про зруйновані стадіони та бази, переїзди команд, призов до армії гравців та персоналу. Цей драматичний опис створює емоційний фон, який викликає співчуття та повагу до українських спортсменів.

Далі, як правило, йде мова про сам матч. Проте, аналіз гри тут теж часто відбувається через призму війни. Іноземні ЗМІ підкреслюють, що українські футболісти грають не лише за спортивний результат, а й за честь своєї країни. Кожна перемога українських команд на міжнародній арені розглядається як символічна перемога України в її боротьбі проти російської агресії. І навпаки,

кожна поразка часто пояснюється не спортивними, а позаспортивними факторами - фізичною та емоційною виснаженістю гравців, відсутністю повноцінних тренувань тощо.

«Під час повномасштабної війни Росії проти України, спортсмени з усього світу виявили свою підтримку українському народові. Вони активно збирають кошти для біженців з України, виступають з промовами на підтримку українців і демонструють свою солідарність. Ці прояви підтримки можна побачити на різних спортивних заходах по всьому світу.» Закордонні медіа часто згадують про ті випадки, солідарності з Україною. (Ukrainer, 2023, 4 серпня)

Окремим важливим сюжетом у публікаціях іноземних ЗМІ є виступи збірної України. Кожен її матч набуває особливого значення, адже національна команда уособлює всю країну. Прикметно, що медійний інтерес до збірної України суттєво зріс у порівнянні з довоєнним періодом. Якщо раніше її ігри висвітлювалися здебільшого в контексті боротьби за вихід на чемпіонати світу чи Європи, то тепер вони стали об'єктом уваги як символ незламності та бойового духу українського народу.

Разом з тим, у медійному дискурсі навколо українського футболу в період війни можна виділити і деякі проблемні моменти. Зокрема, іноді зв'язок між спортивними результатами та ситуацією на фронті подається занадто спрощено. Перемоги українських команд часом зображуються як прямий наслідок успіхів ЗСУ, а поразки - як результат невдач на полі бою. Такі паралелі виглядають дещо штучними та некоректними.

Інша проблема полягає в тому, що іноземні ЗМІ інколи відтворюють російські пропагандистські наративи, навіть критикуючи саму війну. Наприклад, можна зустріти тези про те, що конфлікт України та Росії - це «братовбивча війна» або «громадянський конфлікт». Трапляються й некоректні формулювання на кшталт «конфлікт на сході України», які применшують масштаб та характер російської агресії.

Попри ці недоліки, можна стверджувати, що висвітлення українського футболу в іноземних ЗМІ під час війни має переважно позитивний характер. Міжнародні медіа з повагою ставляться до зусиль українських футболістів гідно представляти свою країну попри надскладні умови. «Вони активно вболівають за українські команди в їхньому протистоянні з росіянами та висловлюють солідарність з Україною в її боротьбі проти агресора» (Кравченко, 2023, с.122).

Такий медійний дискурс, безумовно, сприяє формуванню позитивного іміджу України у світі. Історії успіху українських футболістів стають

частиною загального наративу про стійкість та незламність українського народу. Вони привертають увагу міжнародної спільноти до української боротьби за свободу та показують, що навіть в найтемніші часи Україна здатна дивувати світ своїми досягненнями.

Разом з тим, успіхи українських футболістів на міжнародній арені мають велике значення і для внутрішньої аудиторії. В умовах війни, коли більшість новин є тривожними та гнітючими, перемоги українських спортсменів стають джерелом позитивних емоцій та національної гордості. «Вони об'єднують суспільство навколо спільної мети та додають віри в майбутню перемогу.» (Дикалюк, М).

Спорт є не тільки засобом фізичного вдосконалення, але й важливим інструментом для вираження патріотизму та підтримки своєї країни. Українські спортсмени, які представляють Україну на міжнародних змаганнях, стають справжніми героями, які не лише відстоюють честь Батьківщини, але й підтримують демократію та принципи свободи. Вони відстоюють свої переконання та демонструють свою солідарність з українським народом, допомагаючи привернути увагу світової спільноти до проблем України. Вони є прикладом того, як спорт може об'єднувати людей навколо важливих цінностей та ідеалів.

Висновки. Міжнародні медіа приділяють значну увагу українському футболу в період російсько-української війни. Вони розглядають спортивні події в широкому військово-політичному контексті. Попри деякі проблемні моменти, загальний тон публікацій є позитивним та сприяє формуванню міжнародної підтримки України. Водночас, висвітлення успіхів українських футболістів має велике значення і для внутрішньої консолідації українського суспільства. Тож можна стверджувати, що спорт, і зокрема футбол, відіграє важливу роль у цій війні не лише на полі, а й в інформаційному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

Бордюгова, Г. (2022). Спорт як інструмент публічної дипломатії України в умовах російсько-української війни. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, (2), 34-45.

Кравченко, О. (2023). Висвітлення українського футболу в іноземних ЗМІ під час війни: аналіз дискурсу. Актуальні проблеми міжнародних відносин, (152), 120-134.

Ukraïner (2023, 4 серпня) Як світовий спорт підтриме Україну <https://www.ukrainer.net/svitovyy-sport-pidtrymuie/>

Дикалюк, М Українські спортсмени потистоять російській агресії. Як їм вдалося об'єднати громадян та отримати міжнародну підтримку. Спецпроект Gazeta.ua <https://projects.gazeta.ua/protest-sportsmeniv-1155200>

Харчук Н.Л.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Шульська Н.М.**
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк)*

СЛОВНИК ВОЄННОГО ЧАСУ В ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

У сучасному інформаційному просторі ЗМІ відіграють визначальну роль у формуванні громадської свідомості та сприйнятті подій. Однією з актуальних тем, яка вимагає особливої уваги, є використання воєнної термінології та правопису російських власних назв у контексті конфлікту на території України.

Повномасштабне вторгнення Збройних сил росії в Україну стало головною темою весни 2022 року, викликаючи великий інтерес як серед світових ЗМІ, так і на міжнародних форумах. Цю проблему прогнозували американські й українські розвідники ще в грудні 2021 року, а обговорення воєнної ситуації вийшло за межі зони конфлікту на Донбасі, захопивши увагу більш глобальної аудиторії. На жаль, лексика та термінологія у сфері воєнних подій розширилася не лише на територію бойових дій на сході України, а й охопила всю країну. До цього тематичного пласту лексики входить найменування операцій, військових центрів, лабораторій, штабів, компаній, проєктів, новітніх бойових виробів, військових ударів, кодових імен осіб та інше.

Військова термінологія та терміносистема є складовими частинами ширшого поняття «військова лексика». Слова, пов'язані з військовою сферою, не завжди відповідають визначенню «термін» (наприклад, оцінні, зменшувальні, стилістично марковані складові, номінації), але вони включаються до воєнної лексики. Незважаючи на це, основу військової лексики становлять термінологічні одиниці, тобто терміни. Інтерес до розширення словникового запасу можна пояснити важливістю неологізмів, які є індикатором мовного розвитку (Царьова, 2023, с. 804).

Військова лексика – це «система лексичних засобів, що відбивають різноманітні військові поняття та вживані в загальнонародному й спеціальному спілкуванні» (Дмитрук, 2014, с.90). Аналізуючи класифікації військової лексики, відзначаємо, що вони практично ідентичні, оскільки класифікують винятково військові терміни, які відносяться до формального аспекту військової справи. Однак військова галузь не обмежується лише

формальними визначеннями понять, предметів військових справ та об'єктів. Військова лексика також наповнена просторіччями, військовими сленгами та жаргонізмами. До цієї групи відносяться різноманітні за своєю функціональною характеристикою лексичні одиниці, емоційно-забарвлені елементи військової лексики, які часто постають стилістичними синонімами військових термінів. Отже, подібна лексика визначає сферу неформального спілкування між військовою та літературною лексикою.

В умовах воєнних дій зазнає суттєвих змін статус інформації, а саме її позитивні віддзеркалення, також розширюються можливості негативного впливу. Іншими словами, у сфері військової діяльності виявляється, що негативні інформаційні вдосконалення мають інтенсивніший вплив, зростаючи пропорційно розгортанню конфлікту. У такому контексті важливим стає реалізація цілеспрямованої публічно-правової діяльності та регулювання процесів для створення необхідних умов для вирішення різноманітних оборонних завдань.

Важливо відзначити, що серед основних завдань державної політики в умовах війни є боротьба з негативними впливами на військово-інформаційний ресурс держави. Як зауважує В. Терещенко, специфічні завдання потребують одночасного, постійного, ефективного та цілеспрямованого вирішення (Терещенко, 2023, с. 91).

Журналістика як незмінна складова суспільства зіткнулася з низкою етичних дилем у воєнних умовах. Воєнні конфлікти ставлять перед журналістами складні завдання збереження об'єктивності, етичної чесності та безпеки.

Журналісти повинні бути свідомі впливу воєнних обставин на їхню роботу та прагнути зберегти нейтральність та відкритість у висвітленні подій, знаходити баланс між правом громадськості на інформацію та своїми моральними обов'язками перед публікою та етичними стандартами професії, мають дбати про підтвердження фактів та захист джерел, щоб уникнути маніпуляцій та розповсюдження дезінформації.

Отже, можна підсумувати, що журналістська етика у воєнних умовах відіграє критичну роль у забезпеченні об'єктивного та достовірного інформування громадськості. Працюючи у воєнних зонах, медійники повинні прагнути зберегти високі стандарти етики професії, збалансовуючи між правом на інформацію та моральними обов'язками перед суспільством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Царьова, І. (2023). Російсько-українська війна (2014–2022): слова, які набули нових значень. *Baltic Journal of Economic Studies*, 804–811.

2. Дмитрук, О. В. (2014). Маніпулятивний потенціал неологізмів, що належать до воєнної лексики. Проблеми семантики слова, речення та тексту, 32., 90–95.

3. Терещенко, В. В. (2023). Особливості державної інформаційної політики в умовах війни. Юридичний науковий електронний журнал. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/92.pdf

Петрова М.С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

*Науковий керівник: канд.філол.наук, доц. **Фенько Н.М.***

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

(м.Кропивницький)

МЕДІЙНИЙ ОБРАЗ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У сучасному світі медіапростір щодня розширює свої межі. Розвиток інтернету та соціальних медіа, створює безліч нових можливостей для зв'язку та обміну інформації. Кожен день з'являються нові платформи, що дозволяють людям створювати контент у різних форматах. Це відкриває широкі перспективи для журналістів, медійних компаній та інших учасників медіа-простору.

Корпоративні видання, які представлені у формі журналів, брошур, веб-сайтів або студентських газет, займають важливе місце в сучасній журналістиці, вони допомагають підтримувати комунікацію між підприємствами та їх абітурієнтами.

Більшість підприємств, громадських організацій та установ мають власні друковані ЗМІ. Їхнє головне завдання – надання актуальної інформації про діяльність колективу та установи, до якої вони належать (Садівничий Володимир, 2020, с.4).

Навчальні заклади ж використовують корпоративні видання з таких причин: можливість прямого діалогу з абітурієнтами, сфокусованість аудиторії, автентичність інформації, зниження витрат, відсутність конкурентів, інтерес клієнтів. Тобто такі видання працюють на імідж вишу (Садівничий Володимир, 2020, с.10).

Імідж підприємства – це, по суті, економічний ефект, що створюється відношенням до компанії зацікавлених груп осіб: споживачів, постачальників, співробітників, інвесторів (Литвиненко Катерина, 2020, с.25).

Київська дослідниця Н. Горбенко дотримується думки, що репутація освітнього закладу складається роками, десятиліттями, іноді – століттями. Але як тільки репутація встановлюється в певних межах, вона починає працювати безперервно живлячи енергетичним потоком все, з чим би вона не стикалася. Чим сильнішою стає репутація і чим більше унікальних ознак вона набуває, тим важче її змінити. Якщо репутація хороша, то вона може бути для сучасного університету найціннішим активом, що допомагає набагато легше здобувати різні ресурси для себе і тим самим підвищувати якість своєї роботи. Коли люди дотримуються високої думки про можливість університету, у нього з'являється більше можливостей, його діяльність стає все більш ефективною. Погана ж репутація університету може мати протилежний ефект - потенційні споживачі не довіряють йому, його освітнім товарам і послугам, тому, що говорять його керівники. Тим самим різко знижується і якісний потенціал у діяльності університету (Горбенко Наталія, 2014, с.39).

З моменту виникнення міжнародних рейтингів успішності вищих навчальних закладів, з'явилася й необхідність у визначенні критеріїв для оцінки якості освітньої діяльності та іміджу цих закладів.

Існують такі показники формування іміджу ЗВО:

- 1) популярність і репутація освітньої установи;
- 2) внутрішня культура закладу;
- 3) власна концепція, визначені пріоритети, місія закладу;
- 4) швидкість реагування на зміни запитів споживачів;
- 5) різноманітні якісні освітні програми;
- 6) оригінальна система виховної роботи; наявність студентських організацій;
- 7) рекламна політика освітнього закладу;
- 8) рівень розвитку і наявність закордонних зв'язків;
- 9) фінансова забезпеченість (Зайцева Світлана, 2015, с. 144-145).

Імідж повинен бути сприятливим для бізнесу університету і для споживача, для обміну цінностями між цими взаємодіючими сторонами, сприятливим у сенсі полегшення транзакцій і зниження транзакційних витрат університету і споживача. А ще він повинен бути позитивним, тобто повинен створювати гарну репутацію, позитивне враження і образ, повинен бути й унікальним, тобто володіти ознаками унікальності, в тому числі лідерськими компетенціями, сильними сторонами, конкурентними перевагами. Саме унікальність іміджу повинна вирізняти сучасний університет серед інших освітніх установ. Ці ознаки слід формувати і їх необхідно навчитися оцінювати. Відтак, формування, моніторинг і підтримка (корекція) іміджу можуть розглядатися як важливі складові системи управління сучасним

університетом, що створюють умови для його виживання і розвитку, що вимагають застосування спеціальних форм, методів, інструментів, заходів для впливу на людей, у тому числі маркетингових, рекламних та PR-заходів та акцій (Горбенко Наталія, 2014, с.40).

На основі досліджень, які ми розглянули вище, імідж університету це одна з важливих складових на яку дивляться студенти при вступі. Для того, щоб його не тільки тримати на високому рівні, а й підвищувати весь час, можна створювати іміджеві онлайн-видання. Метою таких видань є створення контенту, який зацікавить аудиторію та створить позитивну думку про виш. Це можуть бути різні цифрові видання, такі як сайти, онлайн-журнали, ютуб-канали, збірка статей, студентські газети, університетські медіалабораторії чи, навіть, сторінки в соціальних мережах.

У Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка медійний образ виник ще з появою офіційної веб-сторінки. За останні роки соціальні мережі вишу, такі як YouTube, Telegram, Instagram, Facebook, стали не лише популярними засобами комунікації, а й потужними інструментами для підтримки медійного образу. На цих сторінках ви знайдете різноманітний контент, що стосується життя університету, академічних досягнень, культурних заходів та спортивних подій.

Цікавим інсайтом стало відкриття медіалабораторії «Шепіт», головою якої є Софія Ткаченко. Команда медіалабораторії активно просуває всі соціальні мережі та займається їх дизайном. Туди входить група студентів з різних факультетів, яка виготовляє цифровий контент. Так зване, перше студентське регіональне медіа (5).

З новим набором студентів, їх ділять на декілька гілок і кожен отримує завдання, сюди входить - ходити на публічні заходи університету, брати інтерв'ю, знімати та редагувати підкасти, рілзи, шортси, робити дизайн сторінок, влаштовувати заходи та зустрічі студентів, займатися фотосесією. До того ж на офіційному вебсайті розміщено багато цікавих підрозділів. Сюди входить фотогалерея, яка містить незліченну кількість альбомів з фотографіями цікавих заходів, які відбувалися в університеті. Зручно і доступно.

Підрозділ «Віртуальні екскурсії» – єдиний в області музей археології діє на базі Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім.В.Винниченка (6). Проєкт налічує шість відеоматеріалів, в яких проводять екскурсія стінами вишу.

Окрім цікавих проєктів, студенти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка створили редакцію та випускають

газету «*Студентський меридіан*». Викладачі кафедри журналістики і студенти 2–3 курсів спеціальності «*Журналістика*» загорілися ідеєю нового університетського проєкту, який зможе підтримати виклики сучасної бренд-комунікації. Традиційними залишаються зацікавленість життям університету, зокрема людьми, які роблять його сучасним, динамічним, цікавим тощо. Студентська газета має навіть сторінку в Instagram (7).

Місцеві ЗМІ також приділяють увагу нашому закладу освіти, публікуючи новини про нього, перемоги студентів в олімпіадах, а також інтерв'ю з викладачами. Інформаційне видання «*Точка Доступу*» у своїх публікаціях неодноразово відзначає досягнення Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. Одним із цих досягнень, як зазначає «*Точка Доступу*» є те, що згідно з даними інформаційного освітнього ресурсу "*Освіта.іа*", університет посів 125-те місце серед вищих навчальних закладів за їхнім рейтингом. Крім того, команда інформаційного видання неодноразово повідомляє свою аудиторію про успіхи студентів на олімпіадах, про ремонт в гуртожитках, а також про відновлення бази відпочинку «*Буревісник*» для студентів вишу. Такі результати стають важливим вкладом у підвищення престижу вишу та складають його медійний образ.

Якщо звернути увагу на інші інформаційні портали, то «*Гречка*» зазвичай публікує перелік імен студентів, які перемогли на міжнародному конкурсі, або ж які отримуватимуть президентську стипендію. Їх матеріали містять яскраві анімації, пов'язані або з студентами, або ж з самим університетом, що свідчить успішний розвиток студентів, а також додає престижу.

Онлайн-видання «*CBN*» розповідає своїй аудиторії про колективні руханки студентів, викладачів та навіть ректора, про допомогу для військових, а також про приїзд різних відомих постатей, які проводять тренінги для університету.

Усі ці заходи націлені на формування та підтримку медійного образу Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. Це підхід, спрямований на позитивне представлення університету, а також на створення сприятливого середовища для вступників. Університет прагне отримати підтримку як від своїх студентів, так і від навколишньої аудиторії, щоб підтвердити свою впливову позицію у сфері освіти.

Сучасні технології та платформи надають можливість вишу створювати різноманітний контент і привертати нову аудиторію. Засоби масової інформації за допомогою своїх матеріалів також формують позитивний імідж університету.

Репутація університету є головним фактором при виборі студентами місця навчання. Щоб підтримувати та підвищувати рівень престижу, важливо активно працювати над медійним образом, як це роблять студенти нашого університету. Сюди входить створення різноманітного контенту для соціальних мереж, веб-сайту, студентської газети, а також співпраця із засобами масової комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Садівничий В.О. (2020) *Корпоративне газетне видання. Добірка журналістських матеріалів.*
2. Погосян К.В., Литвиненко К.О. (2020) *Корпоративний імідж як чинник конкурентоспроможності.*
3. Горбенко Н.В. (2014) *Особливості формування іміджу сучасного університету.*
4. Зайцева С.С. (2015) *Особливості формування іміджу ВНЗ як науково-теоретична проблема соціальних комунікацій.*
5. Медіалабораторія *Шепіт.* URL:
https://www.instagram.com/medialab_cusu/ (дата звернення: 19.04.2024)
6. *Етнопростір в ЦДУ імені Володимира Винниченка.* URL:
<https://www.cusu.edu.ua/ua/universytet/media-cuspu/virtual-ni-ekskursiji> (дата звернення: 19.04.2024)
7. Газета *«Університетський меридіан».* URL:
<https://www.cusu.edu.ua/ua/universytet/media-cuspu/universytetskyi-merydian> (дата звернення: 19.04.2024)

Наукове видання

**I Всеукраїнська науково-практична конференція
для студентів та молодих науковців**

**«ФІЛОЛОГІЧНІ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ТА МЕДІЙНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

ЗБІРНИК ТЕЗ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Фока М. В. – доктор філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання;

Кирилюк О. Л. – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри української філології та журналістики;

Ярова Л. О. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики

СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ,
ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.

Підп. до друку 06.05.2024 р. Формат 60×84¹/₁₆.
Ум. др. арк. 11,5. Зам. № 9894.

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1
Тел.: (0522) 24-59-84.
Fax.: (0522) 24-85-44.
E-Mail: mails@cuspu.edu.ua